

Zarząd Województwa Lubelskiego

**Regionalny Program Operacyjny
Województwa Lubelskiego
na lata 2014 - 2020**

Projekt

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie

Lublin, 8 kwietnia 2014 r.

Spis treści:

SPIS SKRÓTÓW	4
ROZDZIAŁ 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ.....	6
1.1. Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.....	6
1.1.1. Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.....	6
1.1.2. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych.....	14
1.2 Uzasadnienie alokacji finansowej	20
1.2.1. Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne.....	20
ROZDZIAŁ 2. OSIE PRIORYTETOWE	27
2.A. OPIS OSI PRIORYTETOWYCH INNYCH NIŻ POMOC TECHNICZNA	27
2.A.1 OŚ PRIORYTETOWA 1 BADANIA I INNOWACJE	27
2.A.2 OŚ PRIORYTETOWA 2 CYFROWE LUBELSKIE	33
2.A.3 OŚ PRIORYTETOWA 3 KONKURENCYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW	38
2.A.4 OŚ PRIORYTETOWA 4 ENERGIA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU	48
2.A.5 OŚ PRIORYTETOWA 5 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	53
2.A.6 OŚ PRIORYTETOWA 6 OCHRONA ŚRODOWISKA I EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW	62
2.A.7 OŚ PRIORYTETOWA 7 OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I NATURALNEGO	71
2.A.8 OŚ PRIORYTETOWA 8 MOBILNOŚĆ REGIONALNA I EKOLOGICZNY TRANSPORT	77
2.A.9 OŚ PRIORYTETOWA 9 RYNEK PRACY	83
2.A.10 OŚ PRIORYTETOWA 10 ADAPTACYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW I PRACOWNIKÓW DO ZMIAN	94
2.A.11 OŚ PRIORYTETOWA 11 WŁĄCZENIE SPOŁECZNE.....	102
2.A.12 OŚ PRIORYTETOWA 12 EDUKACJA, UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE.....	116
2.A.13 OŚ PRIORYTETOWA 13 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	129
ROZDZIAŁ 2.B. OŚ PRIORYTETOWA DOTYCZĄCA POMOCY TECHNICZNEJ	140
2.B.1 OŚ PRIORYTETOWA 14 POMOC TECHNICZNA	141
ROZDZIAŁ 3. PLAN FINANSOWY PROGRAMU OPERACYJNEGO	144
3.1 Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania	144
3.2 Łączne środki finansowe w podziale na fundusz oraz współfinansowanie krajowe (EUR)	145
ROZDZIAŁ 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO	150
4.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.....	150
4.2 Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.....	150
4.3 Ramy realizacji ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz szacunkowa alokacja z poszczególnych osi priorytetowych.....	151
4.4 Rozwiązania dotyczące przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim	151
4.5 Wkład planowanych przedsięwzięć w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanych przez państwo członkowskie.....	151

ROZDZIAŁ 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM	152
5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym	152
5.2 Strategia służąca zaspokojeniu szczególnych potrzeb obszarów geograficznych najbardziej dotkniętych ubóstwem/grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym oraz, w stosownych przypadkach, wkład zintegrowanego podejścia ustanowionego w umowie partnerstwa	153
ROZDZIAŁ 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH.....	155
ROZDZIAŁ 7. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA PARTNERÓW	156
7.1 Odpowiednie instytucje i podmioty.....	156
7.2 Zaangażowanie właściwych partnerów	156
7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego	156
7.2.2. Granty globalne (EFS)	157
7.2.3. Środki przeznaczone na budowanie potencjału	157
ROZDZIAŁ 8. KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI	157
ROZDZIAŁ 9. WARUNKI WSTĘPNE.....	160
ROZDZIAŁ 10. ZMNIEJSZENIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW	186
ROZDZIAŁ 11: ZASADY HORYZONTALNE	187
11.1 Zrównoważony rozwój.....	187
11.2 Równość szans i niedyskryminacja.....	188
11.3 Równość płci	190
ROZDZIAŁ 12. ODDZIELNE CZĘŚCI.....	191
12.1 Duże projekty, których realizację zaplanowano w okresie programowania.....	191
12.2 Ramy wykonania dla programu operacyjnego	191
12.3 Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie programu	194
ZAŁĄCZNIKI	196
SPIS TABEL.....	197

SPIS SKRÓTÓW

B+I	badania i innowacje
B+R	badania i rozwój
BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
CEF	"Łącząc Europę" (ang. <i>Connecting Europe Facility</i>)
CIS	Centrum Integracji Społecznej
COSME	Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (ang. <i>Programme for the Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises</i>)
CT	Cel Tematyczny
DEFS	Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie
DPR	Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie
DRPO	Departament Regionalnego Programu Operacyjnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie
DSRK	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia Fala nowoczesności
EFG	Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFSI	Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne
ES	ekonomia społeczna
EURES	Europejskie Służby Zatrudnienia (ang. <i>European Employment Services</i>)
FS	Fundusz Spójności
GPR	Grupy Producentów Rolnych
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IA	Instytucja Audytowa
IC	Instytucja Certyfikująca
ICT	technologie informacyjno-komunikacyjne (ang. <i>Information and Communication Technologies</i>)
IOB	instytucje otoczenia biznesu
ITS	Inteligentne Systemy Transportowe
IZ RPO	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym
JST	jednostki samorządu terytorialnego
K	Kobiety (dot. tabel ze wskaźnikami)
KE	Komisja Europejska
KEW	kluczowy etap wdrażania
KG PSP	Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej
KIS	Klub Integracji Społecznej
KK UP	Komitet Koordynacyjny ds. Umowy Partnerstwa
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPR	Krajowy Program Reform
KPUIWS	Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu

KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie
LOF	Lubelski Obszar Funkcjonalny
LSI2014	Lokalny System Informatyczny
M	Mężczyźni (dot. tabel ze wskaźnikami)
MŚP	mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
O	Ogółem (dot. tabel ze wskaźnikami)
OHP	Ochotnicze Hufce Pracy
OOŚ	ocena oddziaływania na środowisko
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
OZE	Odnawialne źródła energii
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PI	Priorytet Inwestycyjny
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PO	program operacyjny
PO IiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PO IR	Program Operacyjny Innowacyjny Rozwój
PO PC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa
PO PW	Program Operacyjny Polska Wschodnia
PO RiM	Program Operacyjny „Rybacktwo i Morze”
PO WER	Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSCI	Program Unii Europejskiej na rzecz przemian i innowacji społecznych (ang. <i>Programme for Social Change and Innovation</i>)
RLKS	rozwój lokalny kierowany przez społeczność
RLM	Równoważna Liczba Mieszkańców
RPO WL	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego
RSI	Regionalna Strategia Innowacji
SIT	strategiczna inwestycja terytorialna
SRK 2020	Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo
SRKL	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
SUE RMB	Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego
TEN-T	Transeuropejska sieć transportowa (ang. <i>Trans-European Transport Networks</i>)
TGR	Tematyczna Grupa Robocza
TIK	Technologie Informacyjno-Komunikacyjne
UE	Unia Europejska
UMWL	Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie
UP	Umowa Partnerstwa
WPR	Wspólna Polityka Rolna
WPRyb	Wspólna Polityka Rybołówstwa
WRS	Wspólne Ramy Strategiczne
ZIT	Zintegrowana Inwestycja Terytorialna
ZWL	Zarząd Województwa Lubelskiego

ROZDZIAŁ 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

1.1. Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1.1.1. Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Województwo lubelskie, pomimo ogólnego postępu gospodarczego notowanego w ostatnich latach, nadal zaliczane jest do regionów słabych strukturalnie. Region charakteryzuje się niższą wartością wielu wskaźników w porównaniu do średnich wartości w Polsce oraz UE, również wskaźników kluczowych wskazanych w *Strategii Europa 2020*. Niemniej jednak władze regionalne zamierzają dołożyć wszelkich starań, aby ukierunkowana interwencja środków dostępnych w ramach RPO WL 2014-2020 w jak najwyższym stopniu przyczyniła się do osiągania celów *Strategii Europa 2020*.

Kluczowymi wyzwaniami horyzontalnymi dla rozwoju regionu są:

- niekorzystne zmiany demograficzne (depopulacja oraz starzenie się społeczeństwa), które oddziałują na edukację, rynek pracy oraz usługi publiczne,
- konieczność zmiany struktury gospodarki, co będzie wymagało znacznego wysiłku na rzecz rozwoju przedsiębiorstw oraz dostosowania kwalifikacji mieszkańców do wymagań nowoczesnego rynku pracy,
- niedostatki infrastrukturalne, które warunkują podniesienie atrakcyjności regionu jako miejsca do inwestowania i zamieszkania.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) zakłada bardziej efektywne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów województwa. Oznacza to dążenie do rozwijania dziedzin, które są zakorzenione w gospodarczej tradycji regionu, ale przy zwiększonym zaangażowaniu funkcjonującego w regionie zaplecza badawczo-rozwojowego. Zwiększenie potencjału wiedzy, zaawansowania technologicznego ma następować w sposób selektywny, tj. z wyraźną preferencją dla dziedzin związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami.

Działania realizujące przyjęty model mają przyczynić się do tworzenia na terenie województwa produktów i usług o wysokiej wartości dodanej. To z kolei umożliwi kreowanie popytu na wysokokwalifikowane kadry oraz przełoży się na poprawę struktury społeczno-zawodowej (wyższej jakości miejsca pracy, unowocześnienie sektora rolnego). W efekcie przyczyni się to do ograniczania problemów w sferze gospodarczej i społecznej.

W związku z powyższymi założeniami strategicznymi za cel główny RPO WL 2014-2020 przyjęto: **Podniesienie konkurencyjności regionu w oparciu o wewnętrzne potencjały, sprzyjające zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej.**

Cel główny będzie osiąganym przez interwencję w ramach 13 Osi Priorytetowych, obejmujących 10 celów tematycznych pakietu legislacyjnego UE.

Poniżej przedstawiono wyzwania wynikające z przeprowadzonej analizy sytuacji w poszczególnych obszarach życia społeczno-gospodarczego oraz rodzaj planowanej w ramach Programu interwencji, zgodnej z celami *Strategii Europa 2020*.

Podstawą podnoszenia konkurencyjności gospodarki regionu jest kreowanie nowych produktów i rozwiązań. Głównym problemem województwa w tym zakresie są niskie nakłady przeznaczane na badania i rozwój, w szczególności te pochodzące z sektora prywatnego. Jednocześnie możliwości regionalnego środowiska badawczo-rozwojowego nie są w pełni wykorzystywane. Interwencja RPO WL będzie skierowana na pobudzenie aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw (infrastruktura niezbędna do prowadzenia prac badawczo-rozwojowych przez sektor MŚP) oraz ograniczanie ryzyka związanego z wdrażaniem innowacji. Ważnym elementem będzie wdrożenie instrumentów zachęcających do współpracy przedsiębiorstw i jednostek badawczo – rozwojowych. Proces ten będzie oparty o podejście popytowe, przy czym niezbędne będzie wsparcie instytucji świadczących wyspecjalizowane usługi w zakresie transferu wiedzy. W związku z przyjętym modelem selektywnego wsparcia dla zwiększania potencjału wiedzy i innowacyjności wyraźne preferencje uzyskają te dziedziny, które są związane z inteligentnymi specjalizacjami województwa.

Działania przewidziane w **Osi 1 Badania i innowacje** są zgodne z priorytetem *Strategii Europa 2020* związanym z *inteligentnym rozwojem* i przyczynią się do wzrostu wartości nakładów na B+R w relacji do PKB. Wsparcie wpisuje się w projekt przewodni: *„Unia innowacji”*, dotyczący wykorzystywania działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej oraz wzmocnienia procesu innowacji. Ponadto interwencja prowadzona w ramach Osi 1 zapewnia zgodność RPO WL z celem KPR w zakresie *nakładów na B+R*, którego zadaniem jest m.in. prowadzenie działań wspierających wzrost innowacyjności, w tym wzrost nakładów na B+R, stworzenie wysokiej jakości infrastruktury naukowo - badawczej oraz zwiększenie powiązań pomiędzy sektorem nauki a przedsiębiorstwami. Aspekt ten został również podkreślony w *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Przestrzeń wirtualna stwarza szerokie możliwości dla rozwoju gospodarki, zwiększenia dostępności usług publicznych oraz ograniczenia wykluczenia społecznego. Niestety, wachlarz cyfrowych usług publicznych w województwie lubelskim jest w porównaniu do wielu regionów europejskich niewystarczający. W związku z tym wsparcie finansowe w ramach **Osi 2 Cyfrowe Lubelskie** kierowane będzie na działania zwiększające dostęp do informacji w postaci cyfrowej oraz powszechność e-usług publicznych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (np. systemy informacji przestrzennej, digitalizacja zbiorów, inteligentne systemy zarządzania).

Planowana interwencja wpisuje się w priorytet *Strategii Europa 2020* związany z *inteligentnym rozwojem*, a w szczególności projekt przewodni: *„Europejska Agenda Cyfrowa”* dotyczący przede wszystkim stosowania i korzystania z nowoczesnych usług *on-line* (e-administracja, e-zdrowie, itp.). Działania zapewniają również zgodność RPO WL z celami *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego* oraz z celem KPR w zakresie *nakładów na B+R*, którego zadaniem jest m.in. pełne wykorzystanie technologii informacyjno - komunikacyjnych (ICT).

Historycznie uwarunkowany rolniczy charakter województwa lubelskiego znajduje odzwierciedlenie w słabości sektora MŚP i generalnie niskiej ocenie atrakcyjności inwestycyjnej. Przejawia się to zarówno w niskiej liczebności jak i słabej kondycji finansowej większości przedsiębiorstw. Duży udział bardzo małych podmiotów o lokalnym charakterze oraz profil prowadzonej działalności skutkuje niską konkurencyjnością całego sektora MŚP. RPO WL przewiduje wsparcie dla przedsiębiorstw tworzących nowe produkty i usługi (w tym oparte na TIK), rozszerzających działalność poza rynek lokalny oraz nawiązujących współpracę (w tym w ramach klastrów) w celu zwiększenia swojej pozycji konkurencyjnej. Interwencja skierowana będzie również na wsparcie przedsiębiorstw społecznych, a także tworzenie odpowiedniego klimatu dla rozwijania działalności gospodarczej, w tym: tworzenia terenów inwestycyjnych, zwiększenia dostępu do profesjonalnych usług i fachowej wiedzy oraz promocji gospodarczej na rynkach krajowych i międzynarodowych. Wsparcie dla

przedsiębiorstw ma ułatwić i przyspieszyć zmiany struktury gospodarczej i zawodowej w regionie. Towarzyszyć im będą działania w zakresie edukacji i rynku pracy (interwencja w ramach EFS). Ze względu na przyjęte założenia strategiczne również w tym przypadku ważnym aspektem kierowanego wsparcia będą regionalne inteligentne specjalizacje.

Interwencja planowana w ramach **Osi 3 Konkurencyjność przedsiębiorstw** wpisuje się w priorytet *Strategii Europa 2020* związany z *inteligentnym rozwojem* poprzez rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. Planowane działania przyczyniające się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy realizować będą założenia projektu przewodniego: *"Unia innowacji"*, a także cel KPR związany ze wspieraniem transferu innowacji i wiedzy między przedsiębiorstwami, co jest zgodne również ze *Strategią Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów to podstawa gospodarki zrównoważonej. Kluczowym elementem zapewnienia rozwoju gospodarki jest dostęp do energii, której cena w województwie lubelskim należy do najwyższych w Polsce. Pomimo korzystnych uwarunkowań dla rozwoju energetyki bazującej na źródłach odnawialnych udział energii z OZE w produkcji energii ogółem należy do bardzo niskich. Z tego względu RPO WL przewiduje realizację **Osi 4 Energia przyjazna środowisku** ukierunkowanej na rozwój energetyki wykorzystującej OZE w wielu wymiarach (produkcja energii i efektywna jej dystrybucja, wsparcie przedsiębiorstw działających w sferze obsługi sektora OZE, zwiększenie stopnia wykorzystania energii pierwotnej, wykorzystanie OZE w celu zmniejszania zużycia paliw konwencjonalnych i ograniczenia tzw. niskiej emisji). Obszar ten ma szansę szybkiego rozwoju nie tylko ze względu na istniejące zasoby, ale i planowane wsparcie w sferze innowacji (energetyka niskoemisyjna oraz automatyka są wyłaniającymi się obszarami inteligentnej specjalizacji województwa). Działania planowane w RPO WL w ramach Osi 4 będą stanowiły wkład w realizację priorytetu *Strategii Europa 2020* związanego z *rozwojem zrównoważonym*. Wsparcie sektora OZE wpisuje się zwłaszcza w projekt przewodni: *"Europa efektywnie korzystająca z zasobów"* w zakresie uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów i energii, ograniczenia emisji CO₂, zwiększenia konkurencyjności oraz działań na rzecz większego bezpieczeństwa energetycznego. Interwencja prowadzona w ramach Osi 4 zapewnia zgodność RPO WL z *celem energetycznym* KPR, który zakłada m.in. modernizację i rozbudowę infrastruktury energetycznej oraz zgodność z celami *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Wykorzystanie OZE może stanowić ważny element w działaniach zmierzających do redukcji emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych oraz zmniejszenia zużycia energii. Województwo należy do obszarów o średnim poziomie zanieczyszczenia powietrza. Główny wpływ na stan czystości powietrza wywiera emisja związana z wykorzystaniem konwencjonalnych źródeł energii, a także zanieczyszczenia komunikacyjne. Ponadto, znaczna część budynków w województwie wybudowana została wg przestarzałych technologii, gdzie duże straty energii oraz zastosowane rozwiązania grzewcze nie pozwalają na ograniczanie zużycia paliw konwencjonalnych. W związku z powyższym w ramach **Osi 5 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna** zaplanowano wsparcie dla inwestycji związanych z wdrażaniem strategii niskoemisyjnych. Jeden filar stanowią będą inwestycje, mające na celu ograniczenie zużycia zasobów i energii w przedsiębiorstwach, a także poprawę efektywności energetycznej budynków. Drugim filarem będą działania przyczyniające się do rozwoju przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych zintegrowanych systemów transportu miejskiego.

Omówiona interwencja wpisuje się w priorytet *Strategii Europa 2020* związany z *rozwojem zrównoważonym* poprzez wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, a w szczególności projekt przewodni: *"Europa efektywnie korzystająca z zasobów"* zwracający uwagę m.in. na transport w miastach, instrumenty służące oszczędzaniu energii (w tym oparte na TIK). Interwencja prowadzona w ramach Osi 5 zapewnia zgodność RPO WL z *celem energetycznym* KPR, który zakłada m.in. zmniejszenie emisyjności gospodarki, poprawę efektywności energetycznej

oraz wzrost udziału zużycia energii ze źródeł odnawialnych, na co kładzie nacisk także *Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Efektywne wykorzystanie zasobów jest jednym z podstawowych założeń Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, a jakość środowiska ma duże znaczenie dla rozwijania kluczowej inteligentnej specjalizacji województwa – biogospodarki. Oprócz wsparcia dla nowych technologii oraz sektora MŚP niezbędne są działania w sferze ochrony środowiska, zapewniające dostęp do najwyższej jakości surowców.

W województwie lubelskim coraz częściej notowane są zjawiska klimatyczne, zagrażające bezpieczeństwu ludności i powodujące znaczne straty dla gospodarki. Należą do nich fale upałów i okresowe susze, powodzie i podtopienia, huragany. Coraz większego znaczenia nabiera zatem oszczędne gospodarowanie zasobami wodnymi, w tym wykorzystywanie wód powierzchniowych do celów gospodarczych. Kontynuacja inwestycji w obszar gospodarki wodno-ściekowej staje się niezbędna, gdyż w województwie notuje się jedne z najniższych w kraju wskaźniki osób korzystających z kanalizacji i oczyszczalni ścieków. Należy podkreślić występujące duże zróżnicowanie terytorialne w tym zakresie na niekorzyść obszarów wiejskich. Województwo osiąga również gorsze niż średnio w kraju wyniki dotyczące gospodarki odpadami. Interwencja w ramach **Osi 6 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów** będzie się skupiała na zabezpieczeniu najpilniejszych potrzeb w wyżej wymienionym zakresie. W odniesieniu do zachodzących zmian klimatycznych interwencja będzie dotyczyła zapewnienia skutecznej ochrony w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych. Podniesienie efektywności działań minimalizujących skutki takich wydarzeń wymaga zapewnienia odpowiedniego sprzętu dla właściwych służb. Wsparcie finansowe kierowane będzie również na porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej (zgodnie z tzw. dyrektywą ściekową)¹, przy czym szczególna uwaga poświęcona zostanie obszarom wiejskim. W odniesieniu do gospodarki odpadami wsparcie zostanie skierowane na dokończenie tworzenia sprawnego systemu zagospodarowania odpadów w oparciu o instalacje regionalne, wdrażanie technologii odzysku, a także likwidację zagrożeń wynikających ze składowania odpadów oraz rekultywacji wysypisk.

Zaplanowane działania są zgodne z priorytetem *Strategii Europa 2020* związanym z *rozwojem zrównoważonym* poprzez wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów. W zakresie gospodarki odpadami (zgodnie z tzw. dyrektywą odpadową² i tzw. dyrektywą składowiskową³) odnoszą się do projektu przewodniego „*Europa efektywnie korzystająca z zasobów*”. Interwencja prowadzona w ramach Osi 6 zapewnia zgodność RPO WL z KPR z *celem energetycznym*, który przewiduje m. in. zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska oraz poprawę stanu środowiska, co jest zgodne również z celami *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Województwo lubelskie jest zaliczane do obszarów o wysokim potencjale przyrodniczym, choć i tu występują problemy związane z ochroną najcenniejszych obszarów. Do kluczowych wyzwań w tym zakresie należy zaliczyć: zabezpieczenie szczególnie cennych obszarów, przywracanie naturalnego charakteru zdegradowanych obszarów cennych przyrodniczo, przywracanie oraz zachowanie różnorodności biologicznej. Szczególnym obszarem wymagającym interwencji są tereny zdegradowane. Występują one głównie w miastach, a postępująca degradacja przestrzeni publicznych oraz zabytkowej tkanki zmniejszają atrakcyjność ośrodków miejskich. Środowisko naturalne w połączeniu z dziedzictwem historycznym i kulturalnym stanowią ważny zasób dla działań o charakterze gospodarczym w województwie (np. rozwój turystyki). Jednocześnie kultura jest czynnikiem oddziałującym na kapitał ludzki i społeczny regionu. Wobec powyższego należy zwrócić

¹ Dyrektywa Rady z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/EWG).

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy.

³ Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów.

uwagę na znaczące braki w zakresie infrastruktury kultury, w tym zły stan wielu obiektów zabytkowych. Działania realizowane w ramach **Osi 7 Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego** będą służyły podnoszeniu świadomości ekologicznej oraz ochronie i przywróceniu właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków. Równolegle do przedsięwzięć ochrony przyrody wsparcie kierowane będzie na zachowanie zasobów kulturowych regionu i ich wykorzystanie w procesach rozwojowych. Interwencja obejmie ochronę zabytków oraz rozwój instytucji kultury.

Planowane działania wpisują się w priorytet *Strategii Europa 2020* związany z *rozwojem zrównoważonym*, a szczególnie projekt przewodni: *„Europa efektywnie korzystająca z zasobów”* w zakresie ochrony różnorodności biologicznej. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (w tym różnorodności biologicznej i przestrzeni), poprawę stanu środowiska (w tym zachowań ekologicznych) przewiduje również *cel energetyczny KPR* oraz cele *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Podstawowym problemem ograniczającym komunikację w województwie lubelskim jest brak dróg szybkiego ruchu, a także niedostatecznie rozwinięte szlaki drogowe i kolejowe łączące najważniejsze ośrodki. Wpływa to niekorzystnie na decyzje lokalizacyjne potencjalnych inwestorów, stanowiąc jednocześnie znaczące utrudnienie w poruszaniu się mieszkańców po terenie województwa. Dodatkowo, niedoinwestowany transport publiczny nie stanowi alternatywy dla transportu indywidualnego, co skutkuje zagęszczeniem ruchu i zwiększoną emisją spalin. Problemy te w szczególności dotyczą większych miast, stanowiących rynek pracy dla otaczających je obszarów.

Interwencja podejmowana w ramach **Osi 8 Mobilność regionalna i ekologiczny transport** skierowana zostanie na modernizację dróg tak, by zapewnić integrację regionalnego układu transportowego z krajowym systemem transportowym. Ważnym aspektem będzie uzupełnianie dotychczas realizowanych inwestycji na najważniejszych szlakach. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na zapewnienie dostępu do najważniejszych ośrodków gospodarczych oraz inwestycje w niskoemisyjny transport publiczny zwiększający mobilność mieszkańców. Inwestycje w transport kolejowy są zadaniem państwa, jednak dostrzegając wagę tej formy transportu część alokacji zostanie przekazana na modernizację regionalnych linii kolejowych oraz zakup niskoemisyjnego taboru kolejowego. Działania zaplanowane w RPO WL na rzecz poprawy spójności komunikacyjnej są spójne z priorytetem *Strategii Europa 2020* związanym z *rozwojem zrównoważonym*. Interwencja będzie miała wkład w realizację projektu przewodniego: *„Europa efektywnie korzystająca z zasobów”* zakładającego m. in. stworzenie inteligentnych, zmodernizowanych i w pełni wzajemnie połączonych infrastruktur transportowych, na co kładzie nacisk także *Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*. Poprawę stanu środowiska (w tym zmniejszenie emisyjności gospodarki) przewiduje *cel energetyczny KPR*, natomiast wzrost mobilności pracowników został ujęty w celu KPR *w zakresie edukacji*.

Problemy sektora MŚP w regionie przekładają się bezpośrednio na rynek pracy. Zbyt mała liczba generowanych miejsc pracy powoduje niską aktywność zawodową, szczególnie wśród osób starszych. Ponadto szczególnie zagrożona marginalizacją jest duża grupa osób długotrwale bezrobotnych oraz kobiety mające trudności na rynku pracy ze względu na pełnione obowiązki rodzicielskie. Do innych poważnych wyzwań w województwie lubelskim należą: luka kompetencyjna (wynikająca ogólnie z niepełnego dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy), ciągle duży odsetek osób pracujących w niskowydajnym rolnictwie, odpływ wysoko wykształconych młodych i kreatywnych osób, a także utrwalony przestrzennie rozkład bezrobocia. Wsparcie finansowe w ramach **Osi 9 Rynek pracy** kierowane będzie na rzecz osób bezrobotnych (w szczególności grup defaworyzowanych na rynku), zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej (w szczególności osób starszych), aktywizację osób powracających na rynek pracy oraz wspieranie usług opieki nad małymi dziećmi i osobami zależnymi, rozwój przedsiębiorczości (w tym samozatrudnienia). Efektem tych działań będzie zwiększenie dostępu do zatrudnienia osób pozostających bez pracy co jest spójne

z priorytetem *Strategii Europa 2020* związanym z *rozwojem sprzyjającym włączeniu społecznemu*. Interwencja odpowiada w szczególności na wskazania projektu przewodniego: „*Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*”, który dotyczy stworzenia warunków do unowocześnienia rynków pracy w związku z rosnącym poziomem bezrobocia. Ponadto, działania będą realizować *cel KPR w zakresie edukacji*, którego zadaniem jest m.in. lepsze dostosowanie kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy. Aspekt ten został również poruszony w *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Rozwój współczesnego rynku pracy oraz nowoczesnej gospodarki, opierający się na nowoczesnych technologiach i wiedzy, wymaga od uczestników tego rynku ciągłego doskonalenia posiadanych umiejętności i kompetencji. Aspekt ten staje się szczególnie ważny w kontekście wydłużania się przeciętnego trwania życia, a w konsekwencji wydłużania czasu pozostawania na rynku pracy. Należy podkreślić, iż doskonalenie oraz dostosowanie umiejętności i kompetencji to kluczowe czynniki powodzenia działań na rzecz rozwijania inteligentnych specjalizacji regionu. Oprócz konieczności ciągłej aktualizacji wiedzy, kluczowym zagadnieniem jest zadbanie o stan zdrowia pracowników tak, by byli oni pełnoprawnymi uczestnikami rynku pracy również w dojrzałym wieku. Wsparcie finansowe **Osi 10 Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian** kierowane będzie na poprawę kondycji przedsiębiorstw sektora MŚP oraz przystosowanie pracodawców i pracowników do koniecznych zmian związanych z globalnymi trendami.

Zakres wsparcia obejmuje działania na rzecz rozwoju kompetencji/kwalifikacji pracowników, przy czym zastosowane będzie podejście popytowe (interwencja ma odpowiadać na potrzeby przedsiębiorstw). Przewidziano również wsparcie dla przedsiębiorstw oraz pracowników przedsiębiorstw które przechodzą procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne. W celu umożliwienia wydłużenia aktywności zawodowej osób starszych, RPO WL umożliwi opracowywanie i wdrażanie programów profilaktycznych dotyczących chorób będących istotnym problemem zdrowotnym, opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji medycznej ułatwiających powroty do pracy, jak również programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy.

Podejmowana interwencja wpisuje się w priorytet *Strategii Europa 2020* związany z *rozwojem sprzyjającym włączeniu społecznemu* poprzez wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną (projekty przewodnie: „*Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*” oraz „*Europejski program walki z ubóstwem*”). W odniesieniu do KPR planowany zakres wsparcia jest spójny z *celem w zakresie zatrudnienia*, który zakłada m.in. zwiększanie kompetencji i kwalifikacji zdobywanych w ramach systemu kształcenia i szkolenia, tak by odpowiadały potrzebom pracodawców. Tematyka ta zawarta została także w *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Struktura regionalnej gospodarki i związana z nią sytuacja na rynku pracy powodują, że województwo lubelskie charakteryzuje się najwyższym poziomem zagrożenia ubóstwem relatywnym (po transferach socjalnych). Bezrobocie, a także ubóstwo osób pracujących, powodują obniżenie jakości życia, gdyż osoby te w pierwszej kolejności zaspokajają podstawowe potrzeby (np. żywnościowe). Problemy rynku pracy dotyczą w szczególności osób niepełnosprawnych, przy czym odsetek występowania zjawiska niepełnosprawności w województwie lubelskim jest najwyższy w Polsce.

Ze względu na rozległość problemów związanych z ubóstwem wynikających głównie z problemów rynku pracy, wsparcie RPO WL w ramach **Osi 11 Włączenie społeczne** kierowane będzie na zwiększenie integracji społecznej oraz poprawę dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, m.in. poprzez aktywizację społeczno-zawodową poszczególnych grup, rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej oraz wsparcie dedykowane osobom niepełnosprawnym. Ponadto realizowane będą działania mające na celu zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług społecznych użyteczności publicznej i usług zdrowotnych.

Powyższe działania wpisują się w priorytet *Strategii Europa 2020* związany z *rozwojem sprzyjającym włączeniu społecznemu* poprzez wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną, co jest zgodne z celami *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*. Interwencja będzie realizowała założenia projektu przewodniego: „Europejski program walki z ubóstwem” oraz cel KPR w zakresie *przeciwdziałania ubóstwu* zakładający zwiększenie zatrudnienia, w tym usług pomocy i integracji społecznej.

W warunkach gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności kluczowym zagadnieniem jest dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych. Dotyczy to zarówno edukacji dzieci i młodzieży, jak i wszelkich form doksztalania i doskonalenia umiejętności. Do najważniejszych wyzwań regionu należy zapewnienie w miarę równego dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych. Województwo charakteryzuje niższy niż średnio w kraju odsetek dzieci objętych nauczaniem przedszkolnym (w szczególności na obszarach wiejskich), zróżnicowana jakość nauczania w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach średnich (szczególnie w relacjach duże ośrodki miasta – pozostała część województwa). W kontekście potrzeb rynku pracy problemem nadal pozostaje szkolnictwo zawodowe oraz niska aktywność (spadająca z wiekiem) w różnych formach kształcenia ustawicznego. W odpowiedzi na powyższe wyzwania planowana w ramach **Osi 12 Edukacja, umiejętności i kompetencje** interwencja kierowana będzie na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci w wieku przedszkolnym (zwiększenie dostępu do opieki przedszkolnej) oraz uczniów (m.in. zwiększenie kompetencji kluczowych, pomoc stypendialna). Ponadto planowane działania mają oddziaływać na poprawę jakości kształcenia i lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych (w tym w systemie kształcenia ustawicznego). W kontekście problemów rynku pracy ważnym elementem będą działania wspierające współpracę szkół i placówek kształcenia zawodowego z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Planowana interwencja przyczyni się do realizacji priorytetu *Strategii Europa 2020* związanego z *rozwojem inteligentnym i sprzyjającym włączeniu społecznemu* poprzez wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną, co jest zgodne z celami *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*. Planowany zakres wsparcia wpisuje się w projekty przewodnie: „Mobilna młodzież”, „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”, „Europejska agenda cyfrowa”. Interwencja zapewnia zgodność RPO WL z *celem KPR w zakresie edukacji*, który zakłada m.in. poprawę dostępności form wczesnej edukacji i opieki, lepsze dostosowanie kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, poprawę jakości edukacji, doskonalenie metod i warunków nauczania i wychowania.

Działania związane z poprawą dostępności do wysokiej jakości usług wymagają inwestycji w infrastrukturę niezbędną do ich świadczenia. W zakresie infrastruktury edukacyjnej problemem jest segment szkolnictwa zawodowego, które w ostatnich latach uległo znaczącej redukcji. W związku z tendencjami demograficznymi, priorytetowym problemem staje się zapewnienie dostępu do usług ochrony zdrowia oraz usług społecznych, jak np. miejsc opieki nad osobami starszymi. Potrzeby regionu w tym zakresie są ogromne, stąd interwencja RPO WL w ramach **Osi 13 Infrastruktura społeczna** będzie się skupiała na wybranych częściach infrastruktury edukacji, zdrowia, usług społecznych. Ponadto, możliwości przeprowadzenia działań infrastrukturalnych w ramach tej osi stanowią uzupełnienie projektów, które będą realizowane ze środków EFS. Wsparcie kierowane będzie na dostosowanie infrastruktury kształcenia zawodowego celem stworzenia warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. W zakresie ochrony zdrowia interwencja zostanie skierowana do publicznych jednostek służby zdrowia w odpowiedzi na zdiagnozowane obszary deficytowe. W odniesieniu do usług społecznych możliwe będzie finansowanie infrastruktury usług społecznych związanych aktywizacją społeczno-zawodową. Istotnym elementem interwencji będzie kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów (miejskich oraz wiejskich), podporządkowana celom społecznym.

Powyższe działania wpisują się w priorytet *Strategii Europa 2020* związany z *rozwojem sprzyjającym włączeniu społecznemu* poprzez wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną, projekt przewodni: „*Europejski program walki z ubóstwem*” dotyczący m. in. szans na godne życie i aktywne uczestniczenie w życiu społecznym. Jednocześnie interwencja zapewnia zgodność RPO WL z *celem KPR w zakresie przeciwdziałania ubóstwu*, który przewiduje m. in. dążenie do tego, aby w konsekwencji podejmowanych działań stworzyć dostęp do usług wysokiej jakości. Problematyka ta zawarta została również w *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Najważniejszym dokumentem regionalnym, będącym bazą dla programowania RPO WL 2014-2020 jest *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku)* zgodna zarówno z wytyczonymi kierunkami rozwoju całej Unii Europejskiej, jak i z zapisami krajowych dokumentów strategicznych. *Strategia* wraz z *Planem zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego* tworzą spójny system planowania strategicznego w regionie. Dokumentem kierującym interwencję RPO WL 2014-2020 w zakresie badań i innowacji jest *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku*, wyznaczająca m.in. inteligentne specjalizacje regionalne.

Planowana interwencja RPO WL 2014-2020 wpisuje się w główne cele określone w *Umowie Partnerstwa, Strategii Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020), Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia Fala nowoczesności (DSRK), Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Strategii rozwoju społeczno - gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020* i pozostałych 8 zintegrowanych strategiach. Zakłada likwidację najważniejszych luk warunkujących rozwój województwa, występujących w zakresie infrastruktury (w szczególności transportowej oraz wykorzystania OZE) wspierając jednocześnie innowacyjność i konkurencyjność gospodarki oraz wzmacniając aktywność zawodową społeczeństwa. Działania podjęte w ramach RPO WL 2014-2020 przyczynią się do dalszego wdrażania *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB)*.

Identyfikacja możliwych obszarów komplementarności i synergii, w ramach poszczególnych osi priorytetowych Programu z krajowymi dokumentami strategicznymi, a także analiza spójności RPO WL 2014-2020 ze Strategią UE 2020 oraz UP znajdują się w załączniku pn. *Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020* (2 tabele).

1.1.2. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Tabela. Przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	
1.1 Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
Cel tematyczny 2 Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	
2.3 Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
Cel tematyczny 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	
3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego</i>

gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	<i>Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
3.2. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
3.3. Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
3.4. Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
Cel tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	
4.1. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
4.2. Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
4.3. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 –</i>

multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	2020.
Cel tematyczny 5	
Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	
5.2. Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
Cel tematyczny 6	
Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	
6.1. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
6.2. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
6.3. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
Cel tematyczny 7	
Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	
7.2 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego</i>

trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	<i>Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
7.4 Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	
8.5 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
8.7 Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
8.8 Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
8.9 Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
Cel tematyczny 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	
9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego</i>

rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	<i>Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
9.2 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
9.4 Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
9.7 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
9.8 Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
Cel tematyczny 10	
Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	
10.1 Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
10.3 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz	<i>Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>

promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	
10.3 bis Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
10.4 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Uzasadnienie wyboru priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. <i>Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>

1.2 Uzasadnienie alokacji finansowej

1.2.1. Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne

RPO WL 2014-2020 jako program regionalny, będzie finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Podziału alokacji RPO WL 2014-2020 dokonano z uwzględnieniem:

- wyzwań, potrzeb i potencjałów rozwojowych województwa, określonych w *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030r.)*,
- poziomów koncentracji tematycznej ustanowionych przez Komisję Europejską (tzw. ring-fencing),
- celów ogólnych Wspólnoty, wyznaczonych w Strategii UE 2020 oraz odpowiadających im celów ustanowionych dla Polski,
- możliwości wydatkowania środków ze względu na zakres interwencji, jaki został przypisany programom regionalnym w tzw. „linii demarkacyjnej” w stosunku do zdefiniowanych potrzeb i wyzwań rozwojowych województwa (z uwzględnieniem specjalnej interwencji z poziomu krajowego w postaci PO Polska Wschodnia).

Interwencja RPO WL obejmuje 10 celów tematycznych wskazanych w Rozporządzeniu w sprawie EFSI⁴ (z pominięciem CT 11), z widoczną koncentracją na te obszary, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia celów rozwojowych określonych w Umowie Partnerstwa⁵.

Podstawowym wyzwaniem dla województwa lubelskiego jest zmiana struktury gospodarki, z większym zaangażowaniem dziedzin wysokoprodukcyjnych i bardziej zaawansowanych technologicznie. Efekty tego procesu powinny przełożyć się na zdecydowaną poprawę na rynku pracy, a co za tym idzie na ograniczanie zasięgu ubóstwa oraz zahamowanie odpływu mieszkańców. Z tego względu ok. 26,9 % alokacji RPO WL skierowana została na działania służące bezpośrednio rozwojowi przedsiębiorczości (CT 1, CT 3, CT 8)⁶. Należą do nich wszelkie działania umożliwiające podnoszenie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, rozumiane zarówno jako wsparcie dla samych przedsiębiorstw jak i instytucji otoczenia biznesu. Uzupełnieniem tej interwencji będą działania związane z wykorzystaniem TIK oraz podnoszeniem jakości przyszłych pracowników (CT 2, CT 10).

Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze i kulturowe stanowi ważny potencjał województwa. Jest ono jednocześnie narażone na skutki oddziaływań globalnych (np. zmiany klimatu, rosnące ceny energii), jak i luk w istniejących systemach chroniących środowisko. Szczęólnego znaczenia nabierają działania nakierowane na efektywne gospodarowanie zasobami. Z jednej strony mogą być źródłem znaczących oszczędności w funkcjonowaniu gospodarki, z drugiej mogą stanowić źródło dla tworzenia nowych modeli biznesu. W związku z powyższym ok. 29,9 % alokacji skierowano na działania związane z wdrażaniem dyrektyw UE w zakresie ochrony środowiska oraz działania zwiększające poszanowanie energii i ograniczające emisję zanieczyszczeń powietrza (CT 4, CT 5, CT 6).

⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (dalej jako rozporządzenie ramowe).

⁵ Zgodnie z UP obszarami koncentracji są: otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom, spójność społeczna i aktywność zawodowa, infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu i zatrudnienia, środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami.

⁶ Należy przy tym podkreślić, iż podmioty z terenu województwa lubelskiego będą miały możliwość korzystania z PO PW, którego zakres interwencji również dotyczy CT1 i CT3.

Wysoki stopień ubóstwa występujący w większości obszarów w regionie skutkuje nagromadzeniem negatywnych zjawisk społecznych, stanowiących potencjalną możliwość poszerzenia się grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dodatkowo, niska baza dochodowa powoduje w wielu gminach trudności w zapewnieniu mieszkańcom dostępu do usług publicznych o odpowiednim standardzie. W związku z powyższym ok. 18,5 % RPO WL została skierowana na działania pozwalające oddziaływać na obszar spójności społecznej i aktywizacji społeczno-zawodowej (CT9). Należy przy tym zauważyć, iż interwencja w zakresie infrastruktury społecznej będzie powiązana z projektami finansowanymi w ramach powyższych celów tematycznych.

Województwo ciągle wykazuje znaczące potrzeby w zakresie infrastruktury komunikacyjnej. Jest to bardzo ważny element rozwoju gospodarczego, silnie oddziałujący na decyzje inwestorów. Usuwanie podstawowych barier w zakresie komunikacji (CT 7) będzie elementem wspierającym rozwijające się przedsiębiorstwa, w tym w szczególności umożliwiającym zwiększanie mobilności zasobów pracy. Transport kolejowy jest głównie domeną państwa, a sieć kolejowa w regionie jest słabo rozwinięta. Mimo to część alokacji przypisanej do CT 7 zostanie przeznaczona na wsparcie transportu kolejowego. Ogółem na działania poprawiające infrastrukturę komunikacyjną przeznaczono ok. 12,2 % alokacji programu.

Wsparcie alokowane na pomoc techniczną, stanowiące 69,42 mln EUR (ok. 3,1 % alokacji na Program), będzie finansowane z EFS. Wielkość tej puli środków wynika z poziomu wydatków, jakie były ponoszone w ramach pomocy technicznej w okresie programowania 2007 – 2014 z uwzględnieniem nowych uwarunkowań, które wystąpią przy wdrażaniu RPO WL 2014 – 2020 (głównie dotyczy to zapewnienia wsparcia potencjału administracyjnego wdrażającego działania finansowane z EFS). Ponadto poziom alokacji pomocy technicznej oraz jej źródło jest uwarunkowane założeniami Umowy Partnerstwa, zgodnie z którą jest ona finansowana w całości ze środków EFS, a jej pula nie może przekroczyć poziomu wskazanego w tym dokumencie. Ostateczna wielkość tej alokacji została uzgodniona z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju.

Podział środków w ramach Programu uwzględnia wymagane w regulacjach UE dla polityki spójności poziomy koncentracji tematycznej (tzw. ring-fencing):

- a) na wsparcie innowacji, prac B+R, wzmocnienie przedsiębiorstw, e-usługi, jak też działania z zakresu zwiększenia efektywności energetycznej i wykorzystania OZE (tj. CT 1, 2, 3, 4) przeznaczonych będzie **50,09%** środków EFRR na Program,
- b) na działania z zakresu zwiększenia efektywności energetycznej i wykorzystania OZE (tj. CT 4) skierowanych będzie **24,63%** środków EFRR na Program,
- c) na promowanie włączenia społecznego i walkę z ubóstwem (CT 9) – **29,04%** środków EFS na Program,
- d) **64,44%** środków EFS w Programie będzie przeznaczony na pięć priorytetów inwestycyjnych w ramach CT 8, 9, 10 (PI 8.5, 8.7, 8.9, 9.4, 10.3 bis).

1.2.2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Tabela. Przegląd strategii inwestycyjnej RPO WL 2014 – 2020

EFRR	15 138 918	0,68%	1	1.1	Wzrost wartości nakładów na B+R w regionie oraz zwiększenie aktywności sektora B+R w biznesie	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB
EFRR	30 277 837	1,36%		1.2	Wsparcie procesu opracowania i transferu nowoczesnych technologii do przedsiębiorstw oraz wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw w zakresie prowadzenia działalności B+R	Nakłady na B+R ponoszone przez sektor przedsiębiorstw w relacji do PKB Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju
EFRR	72 255 674	3,24%	2	2.3	Rozwój elektronicznej administracji, zwiększenie zakresu, jakości i dostępności e-usług publicznych	Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja
EFRR	99 980 743	4,49%	3	3.1	Promowanie przedsiębiorczości i ułatwienie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)
EFRR	20 286 151	0,91%		3.2	Wdrażanie nowych modeli biznesowych oraz promocja oferty przedsiębiorstw na nowych rynkach zbytu	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)
EFRR	156 082 249	7,00%		3.3	Wzrost liczby i wartości nowych inwestycji w sektorze MŚP podejmowanych w regionie	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)

EFRR	15 290 308	0,68%		3.4	Zwiększenie dostępu do wiedzy fachowej oraz wymiany doświadczeń sektora MŚP	Liczba wprowadzonych innowacji produktowych Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB) Liczba nowych i ulepszonych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu
EFRR	158 807 254	7,13%	4	4.1	Wsparcie wytwarzania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej
EFRR	37 847 296	1,70%	4	4.2	Poprawa efektywności energetycznej przedsiębiorstw	Zużycie energii pierwotnej Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej
EFRR	113 087 721	5,07%		4.3	Poprawa efektywności energetycznej w budownictwie użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym	Zużycie energii pierwotnej Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej
EFRR	86 063 988	3,86%		4.5	Ochrona środowiska i redukcja emisji zanieczyszczeń	Emisja gazów cieplarnianych
EFRR	30 277 837	1,36%	5	5.2	Zapewnienie skutecznej ochrony w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych	Liczba ludności korzystającej ze środków ochrony przed pożarami lasów
EFRR	34 365 345	1,54%	6	6.1	Stworzenie sprawnego systemu zagospodarowania odpadów w oparciu o instalacje regionalne	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych
EFRR	105 972 429	4,75%		6.2	Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych województwa	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej (%): - w miastach - na wsi
EFRR	78 268 208	3,51%	6	6.3	Efektywne wykorzystanie i zachowanie zasobów kulturowych regionu	Liczba zwiedzających muzea i oddziały muzealne

EFRR	20 438 918	0,92%		6.4	Zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej województwa	Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne
EFRR	225 614 285	10,12%	7	7.2	Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa	Średni czas dojazdu samochodem osobowym poza godzinami szczytu: do Lublina ze stolic powiatów
EFRR	45 416 755	2,04%		7.4	Wzmocnienie funkcjonowania transportu kolejowego	Liczba pasażerów odprawionych w województwie lubelskim
EFS	99 462 230	4,46%	8	8.5	Zwiększenie dostępu do zatrudnienia osób pozostających bez pracy	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
EFS	80 822 068	3,63%		8.7	Zwiększenie liczby nowych miejsc pracy w regionie	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej
EFS	21 759 788	0,98%		8.8	Zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do 3 lat dla osób powracających na rynek pracy	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu
EFS	49 704 284	2,23%	8	8.9	Wzrost kompetencji pracowników przedsiębiorstw oraz ograniczenie ryzyka bezrobocia pracowników przedsiębiorstw restrukturyzowanych	Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu
EFS	12 434 164	0,56%		8.10	Wzrost aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie

EFS	124 586 439	5,59%	9	9.4	Wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym w regionie	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu
EFS	37 302 493	1,67%		9.7	Wzrost dostępności wysokiej jakości usług społecznych użyteczności publicznej i usług zdrowotnych w regionie	Liczba usług społecznych lub zdrowotnych zrealizowanych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w ramach programu
EFS	18 651 246	0,84%		9.8	Rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej w regionie	Liczba miejsc pracy utworzonych w podmiotach ekonomii społecznej
EFS	49 054 791	2,20%	10	10.1	1. Zwiększenie udziału dzieci w edukacji przedszkolnej 2. Zmniejszenie dysproporcji w jakości usług edukacyjnych	Liczba dzieci, które zwiększyły swoje szanse edukacyjne poprzez udział w zajęciach w zakresie edukacji przedszkolnej Liczba uczniów, którzy zwiększyli swoje szanse edukacyjne poprzez udział w dodatkowych zajęciach
EFS	12 434 164	0,56%		10.3	Dostosowanie lub nabycie kwalifikacji osób dorosłych adekwatnych do wymagań rynku pracy	Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu
EFS	45 957 646	2,06%		10.3 bis	Dostosowanie lub nabycie kwalifikacji uczniów i nauczycieli szkół i placówek kształcenia zawodowego adekwatnych do wymagań rynku pracy	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy poprzez udział w stażach i praktykach u pracodawcy nabyli kwalifikacje zawodowe
EFRR	103 550 202	4,65%	9	9.1	Zapewnienie ogólnodostępnych i efektywnych usług medycznych i społecznych	Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej
EFRR	127 922 280	5,74%		9.2	Rozwój infrastruktury obszarów rewitalizowanych przyczyniający się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
EFRR	30 277 837	1,36%	10	10.4	Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy na obszarze województwa lubelskiego	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie

EFS	69 424 084	3,11%	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy
SUMA EFRR	1 607 222 235	72,11%			
SUMA EFS	621 593 397	27,89%			
SUMA RPO	2 228 815 632	100,00%			

ROZDZIAŁ 2. OSIE PRIORYTETOWE

2.A. OPIS OSI PRIORYTETOWYCH INNYCH NIŻ POMOC TECHNICZNA

2.A.1 OŚ PRIORYTETOWA 1 BADANIA I INNOWACJE

Oś Priorytetowa 1 Badania i innowacje

- Oś Priorytetowa 1 **Badania i innowacje** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 1.1:

Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Wzrost wartości nakładów na B+R w regionie oraz zwiększenie aktywności sektora B+R w biznesie

Słabą stroną województwa lubelskiego jest niski stopień korelacji pomiędzy sferą naukową, w tym badawczo-rozwojową, a przedsiębiorstwami z sektora MŚP. Wkład instytucji sektora B+R Lubelszczyzny w rozwój innowacyjności gospodarki jest stosunkowo niski, co częściowo wynika z koncentracji na badaniach podstawowych, ale także z niskiego poziomu komercjalizacji efektów badań. Niski poziom działalności prorynkowej sektora B+R przekłada się bezpośrednio na niską wartość nakładów na B+R w relacji do PKB. Wskaźnik wartości nakładów na B+R w relacji do PKB w województwie lubelskim wyniósł w 2010 roku 0,6% PKB, co jest wartością niezwykle niską w stosunku do zakładanego przez UE 2020 celu 3% PKB, a nawet w stosunku do celu wyznaczonego dla Polski (1,7% PKB). Istnieje zidentyfikowana potrzeba zmiany podejścia do sfery B+R poprzez nastawienie na prorynkowe aktywności badawcze. W związku z tym, iż program operacyjny jest jednym z narzędzi realizacji RSI istnieje konieczność dostosowania strategicznej infrastruktury B+R do potrzeb gospodarki związanej z inteligentnymi specjalizacjami regionu.

Wzrost skali współpracy jednostek naukowych z sektorem gospodarki przyczyni się do zwiększenia gospodarczego wykorzystania innowacyjnych rozwiązań w regionie oraz rentowności działalności jednostek naukowych w województwie lubelskim.

Rezultatem interwencji w ramach priorytetu będzie wzmocnienie współpracy pomiędzy nauką i biznesem, co konsekwentnie przełoży się na wzrost nakładów na B+R w regionie.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB	%	Słabiej rozwinięte	0,65	2011	0,95	GUS	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu planuje się wsparcie inwestycji związanych ze stworzeniem infrastruktury wspierającej proces komercjalizacji wiedzy i integracji środowiska naukowego z otoczeniem gospodarczym i promowaniem wyników badań naukowych w środowisku przedsiębiorstw. Infrastruktura jednostek naukowych finansowana w ramach priorytetu będzie uzgodniona w procesie negocjacji Kontraktu Terytorialnego lub w innej formule ze stroną rządową.

Możliwość współfinansowania kosztów infrastruktury badawczo-rozwojowej w celu świadczenia usług dla przedsiębiorstw ma za zadanie zachęcić jednostki naukowe do zmiany modelu działalności poprzez gospodarcze, a nie wyłącznie dydaktyczne wykorzystanie nowych pomysłów. Jednocześnie poprzez ulepszenie infrastruktury B+R nastąpi rozwój tego sektora, a także integracja i konsolidacja potencjału naukowego w regionie. Możliwa do realizacji w ramach niniejszego priorytetu infrastruktura będzie każdorazowo uwzględniała istniejące zasoby infrastrukturalne, tak aby realizowane przedsięwzięcia nie konkurowały ze sobą, a stanowiły kompleksowe uzupełnienie infrastruktury, niezbędnej do prawidłowego rozwoju gospodarczego regionu. Ponadto przedmiotowa infrastruktura będzie również służyła realizacji regionalnej agendy badawczej, określającej tematykę badań naukowych i prac rozwojowych. Możliwość współfinansowania infrastruktury B+R będzie również powiązana z mechanizmem skutecznej komercjalizacji. W ramach priorytetu szczególna preferencja będzie dotyczyła działalności związanych z inteligentnymi specjalizacjami regionu wskazanymi w RSI.

Grupą docelową są przedsiębiorstwa.

Do grup **beneficjentów** należą m. in. jednostki naukowe.

W ramach priorytetu nie przewiduje się terytorializacji.

Preferencje uzyskają projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje zapisane/zawarte w „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 r.”

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb pozakonkursowy**, który znajdzie zastosowanie dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, lub projektów dotyczących realizacji celów lub zadań publicznych, zgodnych z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego). W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania.

Kryteria wyboru projektów, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniać będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R	Szt.	ERRR	Słabiej rozwinięte	5	IZ/Beneficjent	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 1.2:

Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Wsparcie procesu opracowania i transferu nowoczesnych technologii do przedsiębiorstw oraz wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw w zakresie prowadzenia działalności B+R

Poważnym problemem województwa lubelskiego jest niski udział nakładów na B+R w sektorze przedsiębiorstw wynoszący 13% (w kraju 26,6%). Niemal połowa nakładów ponoszona jest w sektorze szkolnictwa wyższego (w kraju tylko 37%). Niska aktywność przedsiębiorstw z województwa lubelskiego w działalności B+R bezpośrednio przekłada się na niewielką skalę stosowanych przez nie innowacji, w szczególności produktowych i procesowych. Rozwiązania innowacyjne, które są wdrażane przez sektor MŚP w województwie lubelskim w zdecydowanej większości nie są przez nie wytwarzane. Podmioty te najczęściej decydują się na absorpcję innowacji wytwarzanych gdzie indziej. Powodem powyższego są m.in. wysokie koszty innowacji, obawa przed nadmiernym ryzykiem, brak kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorstw, ograniczony dostęp do wiedzy, trudność w znalezieniu partnerów do współpracy oraz brak wykwalifikowanego personelu. Niska innowacyjność stosowanych rozwiązań wpływa na niską konkurencyjność sektora MŚP. W celu umożliwienia przedsiębiorcom z regionu skutecznego konkurowania na rynkach regionalnych, krajowych i zagranicznych konieczne jest promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I. Niezbędne jest kompleksowe wsparcie w zakresie rozwoju powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi, wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, wsparcie działań w zakresie wczesnej walidacji produktów

i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii. Rezultatem interwencji w ramach priorytetu będzie zwiększenie udziału sektora przedsiębiorstw w ogólnej wartości nakładów na działalność badawczo-rozwojową w regionie. Powyższe przełoży się na zwiększenie skali wdrażanych innowacji przez sektor MŚP, a w konsekwencji na wzrost konkurencyjności regionu.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady na B+R ponoszone przez sektor przedsiębiorstw w relacji do PKB	%	Słabiej rozwinięte	0,13	2012	0,35	GUS	raz na rok
2.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju	mln PLN	Słabiej rozwinięte	0	2014	59	IZ / Beneficjent	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Wsparcie udzielane w ramach priorytetu będzie się koncentrować na pracach B+R w przedsiębiorstwach, w tym prowadzonych we współpracy z jednostkami naukowymi lub szkołami wyższymi.

Inwestycje będą polegały, w szczególności na prowadzeniu prac badawczo-rozwojowych przez sektor MŚP w celu opracowania nowych produktów/usług, procesów lub też wprowadzenia znaczących ulepszeń do istniejących produktów/usług, procesów (badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe). Przewidziane wsparcie będzie miało charakter kompleksowy, obejmując interwencją również działania związane z wdrożeniem wyników przeprowadzonych prac B+R. Oprócz infrastruktury niezbędnej do prowadzenia prac B+R, opcjonalnie wdrożenia wyników tych prac, Beneficjenci pomocy będą mieli możliwość zakupu ekspertyz i analiz od jednostek naukowo-badawczych. Wsparcie prac B+R realizowanych przez przedsiębiorstwa zostanie ukierunkowane na umożliwienie realizacji regionalnych inteligentnych specjalizacji wynikających z RSI.

Oczekiwany rezultatem interwencji jest wzrost udziału sektora przedsiębiorstw w ogólnej wartości nakładów na działalność badawczo-rozwojową w województwie lubelskim, co w konsekwencji wpłynie na wzrost skali wdrażanych innowacji oraz zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw z sektora MŚP w województwie lubelskim.

Grupą docelową w priorytecie są przedsiębiorstwa.

Do grup **beneficjentów** należą m. in. przedsiębiorstwa.

W ramach priorytetu nie przewiduje się terytorializacji.

Preferencje uzyskają projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje zapisane/zawarte w „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 r.”

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

Kryteria wyboru projektów, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto

system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniać będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	74	IZ/Beneficjent	raz na rok

- **INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7**
Nie dotyczy

➤ RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
KEW	1.	poziom kontraktacji w OP I	%	EFRR	Słabiej rozwinięte	20	100	IZ	uruchomienie środków będzie możliwe dopiero w momencie posiadania wszystkich niezbędnych procedur i wytycznych, w tym także z poziomu MIR (pomoc publiczna), których planowana data wydania nie jest znana, co nie pozwala na oszacowanie wartości wskaźnika produktu
Wskaźnik finansowy	2.	Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięte	7 533 838	50 759 903	IZ	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych
wskaźnik produktu	3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	0,00	74,00	IZ	wskaźnik obligatoryjny dla głównego typu interwencji w ramach PI o większościowym udziale w alokacji na OP

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania, określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu/formy

wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj.: analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFRR											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1		Wymiar 2		Wymiar 3		Wymiar 6		Wymiar 7		Wymiar 8	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania		EFS secondary theme		CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
02	6 621 959	01	45 416 755	01	18 166 702	07	45 416 755	nd	nd	01	45 416 755
056	6 621 959			02	18 166 702						
058	7 569 460			03	9 083 351						
059	14 191 418										
061	6 621 959										
064	3 790 000										

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**
Nie dotyczy

2.A.2 OŚ PRIORYTETOWA 2 CYFROWE LUBELSKIE

Oś Priorytetowa 2 Cyfrowe Lubelskie

- Oś Priorytetowa 2 **Cyfrowe Lubelskie** będzie realizowana poprzez priorytet:

Priorytet inwestycyjny 2.3:

Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Rozwój elektronicznej administracji, zwiększenie zakresu, jakości i dostępności e-usług publicznych

Problemem wspólnym dla sektora publicznego w regionie jest niewystarczające dofinansowanie rozwoju e-usług, wiążący się z tym brak sprzętu oraz niewystarczająca w kontekście rozwoju tego obszaru liczba pracowników działów teleinformatycznych. Jedną z głównych barier w rozwoju e-edukacji w województwie jest brak odpowiednio przeszkolonego personelu. Można to interpretować w ten sposób, że w sektorze e-edukacji panuje niska świadomość, co do zalet wykorzystania technologii teleinformatycznych w procesie nauczania. W zakresie e-zdrowia występują problemy w obszarze autonomizacji systemów i zasobów informacyjnych sektora publicznego. Dotychczas przeprowadzane działania cyfryzacji służby zdrowia nie korespondowały ze sobą, były odrębnymi projektami, skutkiem tego jest istnienie w Polsce kilkudziesięciu rejestrów i ewidencji. Dezintegracja i brak interoperacyjności systemów informacyjnych powoduje, że współpraca między nimi jest utrudniona lub wręcz niemożliwa. Systemy informatyczne uwzględniają potrzeby przede wszystkim jednostek organizacyjnych, pomijając pozostałych użytkowników – obywateli.

W ramach priorytetu interwencja zostanie skierowana na stworzenie e-usług dla pomiotów publicznych, polegających na wdrażaniu aplikacji administracji elektronicznej mających na celu, modernizację administracji poprzez stworzenie dostępu do e-usług dla obywateli, w tym grup zmarginalizowanych i osób niepełnosprawnych. Do osiągnięcia omawianych założeń przyczynią się działania na poziomie regionalnym, polegające na wsparciu rozwoju elektronicznych usług publicznych, rozwoju infrastruktury informacji przestrzennej, wsparciu digitalizacji zasobów archiwalnych, kulturowych, naukowych i edukacyjnych oraz zwiększeniu dostępu do e-usług świadczonych drogą elektroniczną dla obywateli, takich jak: e-administracja, e-zdrowie, e-edukacja, e-kultura.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną*	%	Słabiej rozwinięte	31,6	2012	70	Eurostat	raz na rok
2.	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja	szt.	Słabiej rozwinięte	0	2014	1400	IZ / Beneficjent	raz na rok

* wskaźnik niedostępny na poziomie regionu - wartości krajowe

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu wsparcie obejmować będzie w szczególności działania ukierunkowane na rozwój elektronicznej administracji i rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną oraz działania w zakresie tworzenia i rozwijania zasobów treści cyfrowych.

W ramach pierwszej grupy interwencji realizowane będą zadania służące poprawie funkcjonowania administracji i zwiększające jakość usług świadczonych przez administrację dla obywateli i przedsiębiorców. Wsparcie uzyskają inwestycje w rozwój infrastruktury informatycznej, służącej zwiększeniu stopnia cyfryzacji administracji, w tym rozwój aplikacji i systemów bazodanowych zapewniających poprawę efektywności zarządzania oraz upowszechnieniu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych. Realizowane będą działania dotyczące m.in. budowy systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją, rejestrów publicznych, polityki bezpieczeństwa teleinformatycznego interoperacyjności i integracji systemów. Wsparcie w znacznym stopniu kierowane będzie również na tworzenie i integrację baz danych, tworzących infrastrukturę informacji przestrzennej, wspomagającą procesy decyzyjne i inwestycyjne. Realizacja priorytetu obejmować będzie również działania w rozwój elektronicznych usług publicznych, w szczególności w zakresie tworzenia i cyfryzacji nowych usług, poprawy funkcjonalności i e-dojrzałości istniejących usług oraz zwiększenie stopnia dostępności dla obywateli, integracji usług w obszarze m.in. administracji, ochrony zdrowia, edukacji, nauki, kultury, turystyki, transportu, infrastruktury informacji przestrzennej. Wszystkie realizowane inwestycje powinny zapewnić zwiększenie interoperacyjności systemów, bezpieczeństwa przechowywania, przetwarzania i przesyłania danych cyfrowych, przy uwzględnieniu potrzeby integracji i zachowaniu kompatybilności z systemami na poziomie krajowym.

W obszarze dotyczącym rozwijania zasobów treści cyfrowych planuje się wsparcie projektów związanych z digitalizacją zasobów kulturalnych, naukowych i edukacyjnych (w tym bibliotecznych i archiwalnych), będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego lub lokalnego, ich udostępnianiem, budową lub rozbudową repozytoriów cyfrowych z uwzględnieniem infrastruktury na potrzeby bezpiecznego przechowywania udostępnianych zasobów, przez co zapewniony zostanie powszechny i otwarty dostęp w postaci cyfrowej do zasobów.

E-usługi publiczne i treści cyfrowe, które powstaną w wyniku zastosowanej interwencji, powinny charakteryzować się wysoką dostępnością, z uwzględnieniem dostępności dla osób niepełnosprawnych zgodnie ze standardami WCAG 2.0⁷.

Oczekuje się, iż interwencja w ramach priorytetu przyczyni się do realizacji celu priorytetu inwestycyjnego poprzez ucyfrowienie procesów administracyjnych i poprawę poziomu świadczenia usług publicznych przez administrację tj. zwiększenie dostępności, jakości i funkcjonalności usług. W efekcie tej interwencji skróci się czas realizacji spraw administracyjnych, przez co zwiększy się podaż na korzystanie z publicznych e-usług przez obywateli i przedsiębiorców. Prowadzone działania w sposób bezpośredni zwiększą zakres danych i zasobów publicznych udostępnionych w postaci cyfrowej, przez co zwiększy się ilość usług opartych na ich ponownym wykorzystaniu.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- szkoły wyższe,
- jednostki naukowe,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- publiczne podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia⁸,
- administracja rządowa zespolona i niezespolona⁹.

Alokacja na priorytet uwzględnia środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

W ramach priorytetu przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Możliwość ta dotyczy działań z obszaru interwencji EFS i jest ograniczona do zadań, które są niezbędne dla pomyślnej realizacji projektu oraz bezpośrednio powiązane z projektem. Wsparciem w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego mogą być objęte działania ukierunkowane na rozwój potencjału ludzkiego w zakresie podnoszenia kwalifikacji i kompetencji, niezbędnych do prawidłowej realizacji projektu i osiągnięcia jego celów (np. szkolenia w zakresie wdrażania aplikacji i usług, wykorzystania narzędzi ICT, rozwoju platform e-usług i baz danych). Realizacja powyższych działań umożliwi beneficjentom właściwą i kompleksową realizację projektów z uwzględnieniem odpowiedniego przygotowania kadr zarządzających i pracowników.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów w ramach priorytetu będzie **tryb pozakonkursowy**. Zastosowanie trybu pozakonkursowego planuje się do działań związanych tworzeniem i integracją baz danych tworzących infrastrukturę informacji przestrzennej oraz rozwojem e-usług publicznych o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym. Zastosowanie przedmiotowego trybu wyboru podyktowane jest przede wszystkim przedmiotem wparcia, który stanowi obszar szczególnie ważny ze względu na strategiczne znaczenie dla realizacji programu, dotyczy projektów o znacznej skali oddziaływania odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i jakość życia w regionie. Ponadto zastosowanie trybu

⁷ Web Content Accessibility Guidelines 2.0 (WCAG 2.0) - wytyczne dotyczące dostępności treści internetowych stworzone przez organizację World Wide Web Consortium (W3C).

⁸ W rozumieniu Ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. 2011 nr 112 poz. 654).

⁹ Projekty administracji rządowej zespolonej i niezespolonej będą mogły uzyskać wsparcie w ramach RPO wyłącznie w sytuacji, w której projekt nie będzie miał zasięgu krajowego.

pozakonkursowego jest szczególnie uzasadnione ze względu na potrzebę wspierania integracji i interoperacyjności oraz konieczność zapewnienia komplementarności z przedsięwzięciami realizowanymi bądź planowanymi do realizacji. Wybór projektów w trybie pozakonkursowym dodatkowo wzmocni skuteczność osiągania celu i rezultatów priorytetu inwestycyjnego.

W trybie **pozakonkursowym**, realizowane będą projekty strategiczne, o kluczowym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub projekty dotyczące realizacji zadań lub celów publicznych, zgodne z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego). W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu konkursowego**.

Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniać będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

Tryb pozakonkursowy znajdzie zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) i/lub strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Powierzchnia obszaru województwa objęta cyfrową ewidencją gruntów i budynków	%	EFRR	Słabiej rozwinięte	100	IZ / Beneficjenci	Raz na rok

➤ INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
KEW	1.	poziom kontraktacji w OP 2	%	EFRR	Słabiej rozwinięte	50	100	IZ	Uruchomienie środków będzie możliwe dopiero w momencie posiadania wszystkich niezbędnych procedur i wytycznych, w tym także z poziomu MIR, których planowana data wydania nie jest znana, co nie pozwala na oszacowanie wartości wskaźnika produktu
Wskaźnik finansowy	2.	Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięte	26 369 071	83 306 542	IZ	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych
Wskaźnik produktu	3.	Powierzchnia obszaru województwa objęta cyfrową ewidencją gruntów i budynków	%	EFRR	Słabiej rozwinięte	0,00	100,00	IZ	wskaźnik obligatoryjny dla głównego typu interwencji w ramach OP

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFRR											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme		Wymiar 8 CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
078	41 750 000	01	72 255 674	01	7 725 003	01	11 700 000	nd	nd	02	72 255 674
079	11 312 837			02	21 510 224	05	160 000				
080	11 312 837			03	43 020 447	07	60 395 674				
081	6 000 000										
101	1 880 000										

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.3 OŚ PRIORYTETOWA 3 KONKURENCYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW

Oś Priorytetowa 3 **Konkurencyjność przedsiębiorstw**

- Oś Priorytetowa 3 ***Konkurencyjność przedsiębiorstw*** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 3.1:

Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Promowanie przedsiębiorczości i ułatwienie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów

Województwo lubelskie zajmuje niską pozycję na tle innych regionów pod względem podstawowych wskaźników obrazujących poziom przedsiębiorczości. W 2011 r. liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców wyniosła 746, plasując województwo lubelskie pod tym względem na 15 miejscu w Polsce. W regionalnym systemie REGON zarejestrowanych jest ponad 162 tys. podmiotów gospodarczych, z czego 77% stanowią firmy usługowe. Pod względem wartości produkcji przemysłowej województwo plasuje się na 12 pozycji w kraju, zaś w przeliczeniu na mieszkańca zajmuje ostatnie miejsce. Do najważniejszych czynników wpływających na niski stopień uprzemysłowienia oraz nasycenia przedsiębiorczością w regionie należy zaliczyć niską zdolność do konkutowania i finansowania własnego rozwoju przedsiębiorstw. Powyższe znacząco utrudnia gospodarcze wykorzystywanie nowych pomysłów oraz tworzenie i rozwój nowych podmiotów gospodarczych. Innym niepokojącym zjawiskiem w regionie jest znikoma obecność inwestorów zagranicznych, którzy mogliby przyspieszyć akumulację oraz modernizację kapitału. Województwo lubelskie regularnie zajmuje ostatnie miejsca w rankingach atrakcyjności inwestycyjnej województw Polski. W 2011r. w województwie lubelskim funkcjonowały tylko 353 firmy z udziałem kapitału zagranicznego, co stanowi jedynie 1,42% liczby takich przedsiębiorstw w Polsce. Jednym z powodów niskiej oceny regionu lubelskiego jest niedostateczna dostępność profesjonalnie urządzonych terenów inwestycyjnych, które mogłyby stanowić miejsce lokalizacji działalności produkcyjnej. W roku 2012 jednostki samorządu terytorialnego wskazały 221 stref przedsiębiorczości do rozwoju przemysłu i usług o łącznej powierzchni 6,7 tys. ha, wśród których zdecydowaną większość stanowią tereny typu greenfield. Oczekiwanym rezultatem ww. interwencji jest wzrost aktywności przedsiębiorstw w regionie.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)	%	Słabiej rozwinięte	5,96	2011	6,86	GUS	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu planowane są działania mające na celu rozwijanie zaawansowanych, wyspecjalizowanych i udoskonalonych usług doradczych dostosowanych do potrzeb przedsiębiorstw, w tym podmiotów działających w sektorze rolno-spożywczym. Wsparcie uzyskają min. inkubatory przedsiębiorczości, oferujące specjalistyczne usługi doradcze w zakresie min. początkowej fazy rozwoju przedsiębiorstwa, gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów oraz strategii i monitorowania biznesu. Przewiduje się również udzielanie wsparcia szeroko rozumianym instytucjom otoczenia biznesu z przeznaczeniem na wejścia kapitałowe do przedsiębiorstw. Zastosowanie tego instrumentu będzie jednak uzależnione od ostatecznych wyników ewaluacji ex-ante w zakresie instrumentów finansowych. Elementem wspomagającym realizację celu priorytetu będą również działania związane z pobudzaniem tworzenia firm spin-off i spin-out przez naukowców na bazie wyników prac badawczych. Interwencja w tzw. przedsiębiorstwa odpryskowe oparte na badaniach i kapitale intelektualnym, ma na celu tworzenie innowacji, przedsiębiorczości, wzrost zatrudnienia i rozwój gospodarki.

Interwencje będą także miały na celu zwiększenie liczby obiektów odpowiedniej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego oraz dostosowanie do potrzeb potencjalnych inwestorów otoczenia gospodarczego. W związku z tym wsparcie zostanie skierowane na działania związane z organizacją terenów inwestycyjnych m. in. na obszarach powojkowych, przemysłowych, kolejowych i popegerowskich) oraz kompleksowe ich zagospodarowanie (tereny typu „greenfield” oraz „brownfield”) obejmujące m.in. uporządkowanie i przygotowanie w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, uzbrojenie terenów inwestycyjnych w media, budowę lub modernizację układu komunikacyjnego terenu inwestycyjnego. Dodatkowo w ramach priorytetu przewidziane zostały działania miękkie, związane z promocją gospodarczą przygotowanych terenów inwestycyjnych

Grupę docelową stanowią przedsiębiorstwa.

Do grup **beneficjentów** należą m. in.:

- instytucje otoczenia biznesu,
- klastry i inicjatywy klastrowe,
- inkubatory przedsiębiorczości,
- spółki typu spin-off i spin-out,
- jednostki samorządu terytorialnego.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Preferencje uzyskają projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje zapisane/zawarte w „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 r.”

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, lub projektów dotyczących realizacji celów lub zadań publicznych, zgodnych z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego). W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania.

Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniać będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

Tryb pozakonkursowy znajdzie zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) i/lub strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

W odniesieniu do obszarów wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego, poza wsparciem bezzwrotnym, przewiduje się wsparcie również w formie zwrotnej. Ostateczny zakres i forma wsparcia zostanie określona na podstawie analizy ex-ante. Dobór instrumentów wsparcia będzie uwzględniał konkretne potrzeby beneficjentów od których ostatecznie będzie uzależniona zarówno forma pomocy, jak i jej wielkość.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	260	IZ/Beneficjent	raz na rok
2.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	Słabiej rozwinięte	600	IZ/Beneficjent	raz na rok

Priorytet inwestycyjny 3.2:

Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Wdrażanie nowych modeli biznesowych oraz promocja oferty przedsiębiorstw na nowych rynkach zbytu

Do głównych czynników implikujących konieczność podjęcia interwencji w ramach priorytetu należy zaliczyć niską konkurencyjność przedsiębiorstw z sektora MŚP województwa lubelskiego, niski stopień ekspansywności na inne rynki, głównie zagraniczne, oraz brak nowoczesnych systemów zarządzania jakością (modele biznesowe oparte na bieżącej działalności firm). Wyjście z produktem poza granice regionu czy kraju wymaga zarówno nakładów finansowych, działań marketingowych, jak i wiedzy w zakresie internacjonalizacji działalności. Bezpośrednim rezultatem interwencji w ramach ww. priorytetu będzie wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw z sektora MŚP dzięki ekspansji na nowe rynki, głównie zagraniczne. Pozyskanie nowych klientów/grup odbiorców wpłynie na wzrost skali prowadzonej działalności gospodarczej oraz konieczność realizacji dalszych inwestycji. Zwiększeniu ulegnie wartość nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach województwa lubelskiego.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)	%	Słabiej rozwinięte	5,96	2011	6,86	GUS	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu zaplanowano wsparcie inwestycji związanych z promocją przedsiębiorstw, w tym podmiotów z branż rolno-spożywczych na rynkach krajowych i międzynarodowych. Interwencja będzie polegała w głównej mierze na współfinansowaniu kosztów udziału przedsiębiorstw z sektora MŚP w targach, wystawach, misjach itp. Dzięki zaplanowanym do realizacji działaniom w ramach priorytetu przedsiębiorstwa z Lubelszczyzny będą mogły zintensyfikować swój potencjał komplementarności i synergii, włączając się w skuteczną współpracę międzynarodową mającą na celu zwiększenie wiedzy i doświadczenia w określonym sektorze gospodarki. W ramach priorytetu inwestycyjnego przewidziane zostało również wsparcie działań marketingowych mających na celu kreowanie dobrego wizerunku regionu pod kątem potencjalnych inwestorów i kontrahentów. Interwencja w ramach priorytetu stanowi odpowiedź na zidentyfikowane problemy przedsiębiorstw z sektora MŚP – niską konkurencyjność przedsiębiorstw i regionu oraz przestarzałe modele biznesowe.

Grupą docelową interwencji są przedsiębiorstwa MŚP.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- instytucje otoczenia biznesu,
- przedsiębiorcy MŚP ,

– jednostki samorządu terytorialnego.

W ramach priorytetu nie przewiduje się terytorializacji.

Preferencje uzyskają projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje zapisane/zawarte w „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 r.”

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, lub projektów dotyczących realizacji celów lub zadań publicznych, zgodnych z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego). W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania.

Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględnić będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie planuje się zastosowania instrumentów finansowych.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie internacjonalizacji działalności	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	660	IZ/Beneficjent	raz na rok

Priorytet inwestycyjny 3.3:

Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:**Wzrost liczby i wartości nowych inwestycji w sektorze MŚP podejmowanych w regionie**

Do głównych zidentyfikowanych problemów regionu, implikujących konieczność podjęcia interwencji w ramach priorytetu, należy zaliczyć niską konkurencyjność przedsiębiorstw z sektora MŚP województwa lubelskiego, wynikającą przede wszystkim z małej ekspansywności sektora MŚP na inne rynki oraz niskiej skali wdrażanych innowacji.

Duża liczba bardzo małych podmiotów o lokalnym charakterze w województwie lubelskim oraz profil prowadzonej działalności skutkują niską konkurencyjnością całego sektora MŚP. Bardzo mało nowych podmiotów podejmuje działalność w obrębie nowoczesnych usług i działalności innowacyjnej. W związku z tym w eksporcie województwa lubelskiego przeważają produkty średniej i niskiej techniki, a w żadnej z branż przemysłu eksport z województwa lubelskiego nie osiągnął znaczących wartości udziału w eksporcie całego kraju. Rezultatem interwencji w ramach priorytetu będzie zwiększenie konkurencyjności oraz skali prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorstw z województwa lubelskiego. Powyższe wymusza konieczność dokonywania dalszych inwestycji, co konsekwentnie wpływa na zwiększenie wartości nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach województwa lubelskiego.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)	%	Słabiej rozwinięte	5,96	2011	6,86	GUS	raz na rok
2.	Liczba wprowadzonych innowacji produktowych	szt.	Słabiej rozwinięte	0	2014	2 250	IZ /Beneficjent	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Główne działania w ramach priorytetu zostaną skupione na stworzeniu/doposażeniu infrastruktury przedsiębiorstw w celu wprowadzenia zasadniczej zmiany procesu produkcyjnego oraz nowych lub ulepszonych produktów/usług, w tym usług w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na TIK i wprowadzania procesów modernizacyjnych. Interwencje będą miały na celu przejście na wyższy etap rozwoju, dlatego zostaną skierowane do przedsiębiorstw na każdym etapie rozwoju, zarówno do przedsiębiorstw produkcyjnych, jak i usługowych, w tym również podmiotów z obszaru przedsiębiorczości społecznej. W ramach priorytetu inwestycyjnego zaplanowano wsparcie dla projektów realizujących cele RSI i zbieżnych z inteligentnymi specjalizacjami regionu. Nie wyklucza się również wsparcia projektów z pozostałych dziedzin gospodarki przyczyniających się do procesów wzrostu i innowacji, wpływających w znaczący sposób na rozwój gospodarczy regionu i tworzących

miejsca pracy. W celu zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw położony zostanie większy nacisk na tworzenie odpowiednich sieci kooperacji przedsiębiorstw. Wsparcie uzyskają również klastry oraz wszelkie inicjatywy klastrowe, ukierunkowane na stymulowanie wzmocnienia procesów wspólnego i zintegrowanego planowania strategicznego. Wspieranie tego typu podmiotów znacząco wpłynie na wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej regionu, poprzez zacieśnianie współpracy i wspieranie procesów sieciowania klastrów. Tak skonstruowane wsparcie pozwoli kompleksowo zaspokoić najważniejsze zidentyfikowane potrzeby MŚP w zakresie zwiększenia skali prowadzonej działalności gospodarczej, a w konsekwencji podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw oraz regionu.

Grupą docelową interwencji są przedsiębiorstwa MŚP.

Do grup **beneficjentów** należą m. in.:

- przedsiębiorstwa MŚP,
- podmioty zarządzające instrumentami finansowymi,
- instytucje otoczenia biznesu,
- klastry i inicjatywy klastrowe.

Alokacja na priorytet uwzględnia środki przeznaczone na wsparcie realizacji projektów zintegrowanych na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Dodatkowo preferencje uzyskają projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje zapisane/zawarte w „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 r.”

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, lub projektów dotyczących realizacji celów lub zadań publicznych, zgodnych z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego). W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania.

Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniać będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

W odniesieniu do obszarów wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego, poza wsparciem bezzwrotnym, przewiduje się wsparcie również w formie zwrotnej. Ostateczny zakres i forma wsparcia zostanie określona na podstawie analizy ex-ante. Dobór instrumentów wsparcia będzie uwzględniał konkretne potrzeby beneficjentów od których ostatecznie będzie uzależniona zarówno forma pomocy, jak i jej wielkość.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	750	IZ/Beneficjent	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 3.4:

Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:**Zwiększenie dostępu do wiedzy fachowej oraz wymiany doświadczeń sektora MŚP**

Jednym z głównych zidentyfikowanych problemów regionu, implikującym konieczność podjęcia interwencji w ramach priorytetu, jest niska aktywność instytucji otoczenia biznesu, skutkująca utrudnionym dostępem do specjalistycznego doradztwa dla przedsiębiorstw z sektora MŚP. Rezultatem interwencji w ramach priorytetu będzie zwiększenie dostępu do specjalistycznej wiedzy oraz wymiany doświadczeń przez sektor MŚP.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)	%	Słabiej rozwinięte	5,96	2011	6,86	GUS	raz na rok
2.	Liczba nowych i ulepszonych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu	Szt.	Słabiej rozwinięte	0	2014	260	IZ /Beneficjent	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Główne działania w ramach priorytetu zostaną skupione na profesjonalizacji usług IOB, w tym na wsparciu usług doradczych i szkoleniowych dla podmiotów zarządzających parkami przemysłowymi, inkubatorami przedsiębiorczości i innymi instytucjami o podobnym charakterze. Interwencja zostanie w szczególności ukierunkowana na dostosowanie usług świadczonych przez IOB

do potrzeb przedsiębiorców, a także na zmianę podejścia IOB i przeniesienia wsparcia na stronę popytową, tak aby usługa oferowana przez IOB była ściśle powiązana z zainteresowaniem odbiorców oraz skoncentrowana na osiągniętych wynikach. Profesjonalizacja usług instytucji otoczenia biznesu umożliwi świadczenie kompetentnych usług specjalistycznego doradztwa dla sektora MŚP oraz wprowadzenie mechanizmu wymiany doświadczeń przedsiębiorstw. Dodatkowym elementem interwencji w ramach priorytetu będzie wspieranie sieciowania IOB, w celu ustrukturyzowania usług dla sektora MSP i podniesienia innowacyjności w regionie. Jednym z elementów interwencji w ramach priorytetu jest wspieranie działań związanych z transferem technologii, które skutecznie zniwelują zidentyfikowane bariery w prowadzeniu i wdrażaniu prac B+R przez sektor MŚP takie jak: wysokie koszty innowacji, obawa przed nadmiernym ryzykiem, brak kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorstw, ograniczony dostęp do wiedzy, trudność w znalezieniu partnerów do współpracy oraz brak wykwalifikowanego personelu i brak informacji na temat rynków.

W ramach priorytetu przewiduje się również projekty ukierunkowane na zwiększanie zdolności MŚP i Grup Producentów Rolnych (GPR) do budowania oraz wzrostu przewagi konkurencyjnej na rynku.

Grupą docelową są przedsiębiorstwa MŚP oraz Grupy Producentów Rolnych.

Do grup **beneficjentów** należą m. in.:

- instytucje otoczenia biznesu,
- klastry i inicjatywy klastrów,
- podmioty, realizujące zadania z zakresu doradztwa dla przedsiębiorstw z sektora rolno-spożywczego,
- przedsiębiorstwa MŚP.

W ramach priorytetu nie przewiduje się terytorializacji.

Dodatkowo preferencje uzyskują projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje zapisane/zawarte w „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 r.”

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Zgodnie z opisem dla priorytetu inwestycyjnego 1.2 Osi Priorytetowej 1.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie planuje się zastosowania instrumentów finansowych

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba instytucji otoczenia biznesu wspartych w zakresie profesjonalizacji usług	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	60	IZ /Beneficjent	raz na rok

➤ INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatność i wskaźnika
KEW	1.	poziom kontraktacji w OP 3	%	EFRR	Słabiej rozwinięte	16	100	IZ	uruchomienie środków będzie możliwe dopiero w momencie posiadania wszystkich niezbędnych procedur i wytycznych, w tym także z poziomu MIR, których planowana data wydania nie jest znana, co nie pozwala na oszacowanie wartości wskaźnika produktu
Wskaźnik finansowy	2.	Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięte	48 377 838	325 949 975	IZ	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych
wskaźnik produktu	3.	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	0,00	750	IZ	wskaźnik obligatoryjny dla głównego typu interwencji w ramach PI o większościowym udziale w alokacji na OP

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFRR											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1		Wymiar 2		Wymiar 3		Wymiar 6		Wymiar 7		Wymiar 8	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania		EFS secondary theme		CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
01	78 041 125	01	291 639 451	01	87 491 835	01	4 000 000	nd	nd	03	291 639 451
063	15 608 225			02	87 491 835	05	19 390 000				
066	35 576 459			03	116 655 781	07	268 249 451				
067	19 996 149										
072	79 984 594										
073	7 804 112										
074	15 608 225										
076	15 608 225										
082	23 412 337										

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.4 OŚ PRIORYTETOWA 4 ENERGIA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU

Oś Priorytetowa 4 Energia przyjazna środowisku

- Oś Priorytetowa 4 **Energia przyjazna środowisku** będzie realizowana poprzez priorytet:

Priorytet inwestycyjny 4.1:

Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Wsparcie wytwarzania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych

Jednym z problemów większości gospodarek są kurczące się zasoby paliw kopalnych powodujące wzrost ich cen. Ponadto wykorzystywanie paliw kopalnych wywołuje zmiany klimatyczne. Czynniki te powodują konieczność poszukiwania rozwiązań, które pozwolą zmniejszyć zapotrzebowanie na paliwa kopalne oraz zmniejszą obciążenia, jakie konwencjonalna energetyka generuje na środowisko. Istotną kwestią jest także tworzenie konkurencyjnego rynku energii odnawialnej, będącego jednym z elementów zrównoważonego rozwoju regionu, który ma wspomóc proces transformacji regionalnej gospodarki opartej na węglu w kierunku wykorzystania technologii bardziej ekologicznych, niskoemisyjnych zaspokajających rosnące potrzeby energetyczne gospodarki. Wspieranie rozwoju kogeneracji z OZE stanowi istotny element poprawy efektywności ekonomicznej sektora energetycznego w Polsce, jak również zmniejszenia jego negatywnego oddziaływania na środowisko poprzez redukcję emisji substancji szkodliwych – pyłów, dwutlenku siarki, tlenku azotu oraz gazów cieplarnianych. Wysokosprawna kogeneracja to także zmniejszenie zużycia paliwa, a tym samym zapotrzebowania na kurczące się zasoby paliw stałych. Wsparcie technologii kogeneracji będzie dotyczyło również rozproszonych, małych źródeł energii wykorzystujących paliwo pochodzące ze źródeł odnawialnych, produkujących zarówno energię elektryczną, jak i ciepło na potrzeby lokalne, niewymagające przesyłania jej na duże odległości, które będą realizowane przez przedsiębiorców, jak i władze lokalne. Wsparcie tego typu technologii w znaczący sposób przyczyni się do zwiększenia efektywności energetycznej przedsiębiorstw, jak i administracji oraz uniezależnienia się od ciągle rosnących cen energii.

Wspierane działania zapewnią dywersyfikację, jak również zwiększą bezpieczeństwo energetyczne regionu przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań i potencjałów regionu zgodnie z programem wojewódzkim dot. wsparcia OZE, realizującym założenia Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Działania zmierzające do wsparcia tego typu ekologicznych technologii zostaną objęte kompleksowym wsparciem umożliwiającym niwelowanie niedoskonałości rynku, w tym także związanych z dystrybucją. Zgodnie z pakietem klimatyczno-energetycznym, wyznaczony dla Polski cel dotyczący udziału OZE wynosi 15% do 2020 r. W związku z powyższym województwo lubelskie zamierza przyczynić się do zwiększenia wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii w bilansie ogólnym. W kontekście proponowanego wsparcia, założenia priorytetu są spójne ze Strategicznym Planem Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020)¹⁰ w zakresie celu głównego, którym jest zapewnienie

¹⁰ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów, w dniu 29.10.2013.

zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu i celu szczegółowego - zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto*	%	Słabiej rozwinięte	10,4	2011	15,4	GUS	raz na rok
2.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	MW	Słabiej rozwinięte	0	2014	216	IZ / Beneficjent	raz na rok

* wskaźnik niedostępny na poziomie regionu - wartości krajowe

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach działań związanych z promowaniem wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych, wspierane będą projekty z zakresu: budowy i przebudowy infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, likwidacji „niskiej emisji” poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła. Dla wsparcia celu, jakim jest rozwój przemysłu produkującego urządzenia służące do produkcji paliw i energii ze źródeł odnawialnych przewiduje się również możliwość współfinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego inwestycji przedsiębiorstw w zakresie produkcji urządzeń dla OZE, w tym biopaliw. Ze względu na fakt, iż istotną barierą rozwoju OZE jest niedostatecznie rozwinięta produkcja sprawdzonych technologii, ich współfinansowanie przyczyni się do szybszego osiągnięcia celów w zakresie OZE i wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju poprzez dywersyfikację źródeł energii. Realizacja celów tego priorytetu ma znaczenie zarówno dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię pierwotną i finalną oraz dywersyfikację źródeł energii w kierunku energii odnawialnej, jak również jest niezwykle istotna z punktu widzenia ochrony środowiska, ponieważ zmniejszenie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii niesie za sobą ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Wszystkie projekty wspierane w ramach priorytetu będą musiały wykazać wyraźny pozytywny wpływ na środowisko, przedstawiony w formie oszczędności energii, obniżonej emisji CO₂ do atmosfery lub wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii obejmuje zespół działań zmierzających do wzrostu produkcji energii elektrycznej i ciepła pochodzących z odnawialnych zasobów energii. Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii prowadzony będzie poprzez realizację inwestycji w zakresie budowy lub modernizacji jednostek wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej, wykorzystujących biomasę, biogaz, energię wiatru oraz wody i energię słoneczną, jak również poprzez wsparcie budowy instalacji do produkcji biokomponentów i biopaliw. Priorytetowo traktowane będą te źródła OZE, które na terenie województwa mają największy potencjał rozwoju. Dla wsparcia celu, jakim jest wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii przewiduje się również możliwość realizacji inwestycji związanych z budową i modernizacją sieci elektroenergetycznych w pełni dedykowanych przyłączeniu nowych jednostek wytwórczych energii z OZE. W ramach priorytetu wsparcie uzyskają działania

obejmujące zwiększenie stopnia wykorzystania energii pierwotnej poprzez podwyższenie sprawności jej wytwarzania oraz obniżenie strat w procesie przesyłania i dystrybucji energii. Priorytetowo traktowana będzie generacja rozproszona, tj. budowa lokalnych, małych źródeł energii produkujących zarówno energię elektryczną, jak i ciepło na potrzeby lokalne, niewymagająca przesyłania jej na duże odległości oraz poprawa sprawności wytwarzania ciepła poprzez zmianę źródeł ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii obejmuje zespół działań zmierzających do wzrostu produkcji energii elektrycznej i ciepła pochodzących z odnawialnych zasobów energii poprzez realizację inwestycji w zakresie budowy lub modernizacji jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła, w tym także w skojarzeniu. Wsparcie dla budowy i modernizacji sieci będzie obejmować przyłącza jednostek wytwarzania do najbliższej istniejącej sieci. Oczekuje się, że interwencja w ramach priorytetu w istotny sposób zaspokoi lokalne potrzeby terytorialne w zakresie produkcji i zwiększenia efektywności energetycznej, a tym samym przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego i pozytywnie wpłynie na osiągnięcie skumulowanych celów środowiskowych związanych z ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych, a także dostosowaniem do zmian klimatu. Inwestycje w zakresie produkcji energii i paliw z OZE przyczynią się do aktywizacji gospodarczej regionu, posiadającego odpowiednie zasoby i uwarunkowania w zakresie odnawialnych źródeł energii, co przełoży się także na rozwój sektora przemysłowego.

Alokacja na priorytet uwzględnia środki przeznaczone na wsparcie realizacji projektów zintegrowanych na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

W ramach priorytetu przewiduje się terytorializację poprzez dedykowane wsparcie dla powyższych inwestycji z podziałem środków finansowych na tereny wiejskie i miejskie. Na podstawie doświadczeń z wdrażania perspektywy finansowej 2007 -2013 szacuje się, że na obszary wiejskie trafi około 80% środków priorytetu.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- przedsiębiorcy MŚP,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- podmioty zarządzające instrumentami finansowymi.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, lub projektów dotyczących realizacji celów lub zadań publicznych, zgodnych z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego). W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania.

Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór

projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniac będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

Tryb pozakonkursowy znajdzie zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

W odniesieniu do obszarów wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego, poza wsparciem bezzwrotnym, przewiduje się wsparcie również w formie zwrotnej. Ostateczny zakres i forma wsparcia zostanie określona na podstawie analizy ex-ante. Dobór instrumentów wsparcia będzie uwzględniał konkretne potrzeby beneficjentów od których ostatecznie będzie uzależniona zarówno forma pomocy, jak i jej wielkość.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	108 400	IZ/Beneficjent	raz na rok
2.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w ramach kogeneracji	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	52	IZ/Beneficjent	raz na rok

➤ **INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7**

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
Wskaźnik produktu	1.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	47000	108 400	IZ /Beneficjent	wskaźnik obligatoryjny dla głównego typu interwencji w ramach OP
Wskaźnik finansowy	2.	Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięte	52 686 642	181 227 102	IZ	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFRR											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1		Wymiar 2		Wymiar 3		Wymiar 6		Wymiar 7		Wymiar 8	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania		EFS secondary theme		CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
05	11 116 508	01	158 807 254	01	15 880 725	05	220 000	nd	nd	04	158 807 254
09	1 588 073			02	15 880 725	07	158 587 254				
010	111 165 076			03	127 045 804						
011	23 821 088										
012	1 588 073										
016	1 588 073										
070	7 940 363										

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.5 OŚ PRIORYTETOWA 5 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Oś Priorytetowa 5

Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna

- Oś Priorytetowa 5 ***Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna*** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 4.2:

Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Poprawa efektywności energetycznej przedsiębiorstw

Zużycie energii jest ważne dla każdego przedsiębiorstwa, gdyż generuje istotną część kosztów związanych z prowadzoną działalnością produkcyjną. Dlatego też poszukiwane są wszelkiego rodzaju możliwości ograniczania zużycia energii przez bardziej racjonalne jej wykorzystanie i ograniczanie strat. Działania te będą zmierzały do modernizacji i wprowadzania nowych energooszczędnych materiałów, urządzeń i systemów instalacyjnych. Wskazać należy także na stale wzrastające wymagania dotyczące ochrony środowiska, co wiąże się z dążeniem do ograniczenia zużycia energii, ponieważ każde przetwarzanie surowców energetycznych w energię użyteczną wiąże się z emisją CO₂ i innych zanieczyszczeń do środowiska. Poprawa efektywności energetycznej w działaniu przedsiębiorstwa staje się więc ekonomiczną koniecznością z uwagi na rosnące na rynku ceny energii. Aby uniknąć wzrostu kosztów i utrzymać konkurencyjną pozycję na rynku konieczne jest zmniejszenie zużycia energii oraz bardziej efektywne jej wykorzystywanie. Działania te stanowią jednocześnie wyraz odpowiedzialnej postawy przedsiębiorstwa wobec ochrony środowiska, nie tylko w skali lokalnej. W związku z tym potrzebne są działania wielokierunkowe i kompleksowe w różnych dziedzinach, tj. ogrzewanie, wentylacja, ewentualne chłodzenie, przygotowanie ciepłej wody i oświetlenie pomieszczeń, jak również szersze wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych. Osiągnięcie wysokiej efektywności energetycznej, ze względu na wielość i stopień skomplikowania środków technicznych i prawnych oraz problemy wsparcia finansowego, staje się trudnym zadaniem dla potencjalnych beneficjentów.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zużycie energii pierwotnej*	Mtoe	Słabiej rozwinięte	96,9	2010	95,7	Eurostat	raz na rok
2.	Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	GJ/rok	Słabiej rozwinięte	0	2014	146438,22	IZ / Beneficjent	raz na rok

* wskaźnik niedostępny na poziomie regionu - wartości krajowe

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu wsparcie ukierunkowane będzie na obniżenie energochłonności sektora produkcyjnego oraz zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych na potrzeby procesu produkcyjnego, które wykazują wyraźny, pozytywny wpływ na środowisko poprzez zapewnienie znaczących oszczędności energii pierwotnej. Realizacja celu oszczędności energii w sektorze produkcyjnym będzie obejmować m.in. wsparcie dla termomodernizacji obiektów, w tym zmiany wyposażenia tych obiektów w urządzenia o najwyższej, uzasadnionej ekonomicznie, klasie efektywności energetycznej. Oczekuje się, że interwencja w ramach tego priorytetu będzie przyczyniać się do zaspokojenia potrzeb sektora w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej. Inwestycje w tym zakresie przyczynią się do rozwoju sektora poprzez zmniejszenie kosztów funkcjonowania. W ramach priorytetu wspierane będą projekty przedsiębiorstw redukujące ilość strat energii, ciepła, wody.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- przedsiębiorcy MŚP,
- podmioty zarządzające instrumentami finansowymi.

W ramach priorytetu nie przewiduje się terytorializacji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Zgodnie z opisem dla priorytetu inwestycyjnego 1.2 Osi Priorytetowej 1.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

W odniesieniu do obszarów wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego, poza wsparciem bezzwrotnym, przewiduje się wsparcie również w formie zwrotnej. Ostateczny zakres i forma wsparcia zostanie określona na podstawie analizy ex-ante. Dobór instrumentów wsparcia będzie uwzględniał konkretne potrzeby beneficjentów od których ostatecznie będzie uzależniona zarówno forma pomocy, jak i jej wielkość.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw, które w wyniku wsparcia poprawiły efektywność energetyczną	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	100	IZ /Beneficjent	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 4.3:

Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Poprawa efektywności energetycznej w budownictwie użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym

Potrzeba poprawy efektywności wykorzystania energii dotyczy wszystkich sektorów gospodarki, w tym oczywiście również budownictwa, zarówno w sektorze mieszkaniowym, jak również w budynkach użyteczności publicznej. Dla osiągnięcia niskiego zużycia energii pożądanego ze względu na rosnące koszty i podnoszone wymagania, nie wystarczy tylko termomodernizacja budynków realizowana w Polsce od szeregu lat, ale konieczne są jeszcze liczne inne ulepszenia techniczne w różnych dziedzinach (np. w zakresie ogrzewania, wentylacji, ewentualnego chłodzenia, przygotowania ciepłej wody i oświetlenia pomieszczeń), znacznie szersze wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych, a także wprowadzenie zasad energooszczędnego użytkowania budynku oraz systemu monitoringu i sterowania użytkowaniem energii. Osiągnięcie wysokiej efektywności energetycznej w istniejących budynkach jest konieczne, ale ze względu na wielość i stopień skomplikowania środków technicznych i prawnych oraz problemy wsparcia finansowego staje się trudnym zadaniem dla potencjalnych beneficjentów. Większość beneficjentów nie ma funduszy potrzebnych dla podjęcia niezbędnych działań, mających na celu poprawę efektywności energetycznej.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zużycie energii pierwotnej*	Mtoe	Słabiej rozwinięte	96,9	2010	95,7	Eurostat	raz na rok
2.	Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	GJ/rok	Słabiej rozwinięte	0	2014	356544	IZ/ Beneficjent	raz na rok

* wskaźnik niedostępny na poziomie regionu - wartości krajowe

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Realizacja celów tego priorytetu ma znaczenie zarówno dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię pierwotną i finalną oraz dywersyfikację źródeł energii w kierunku energii odnawialnej, jak również jest niezwykle istotna w kontekście ochrony środowiska, ponieważ zmniejszenie zużycia energii oraz wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii niesie za sobą ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Realizacja celu oszczędności energii w sektorze publicznym i mieszkaniowym będzie obejmować wsparcie dla głębokiej termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej, w tym będących w zasobie JST (m.in. szpitali, szkół) oraz budynków mieszkalnych, w tym zmiany wyposażania tych obiektów w urządzenia o najwyższej, uzasadnionej ekonomicznie, klasie efektywności energetycznej (np. ocieplenie obiektów, wymiana drzwi i okien, modernizacja systemów grzewczych wraz z wymianą źródła ciepła, modernizacja systemów wentylacji, klimatyzacji). W ramach kompleksowej głębokiej termomodernizacji budynków wspierana będzie także generacja rozproszona, tj. budowa lokalnych, małych źródeł energii produkujących zarówno energię elektryczną, jak i ciepło na potrzeby lokalne, niewymagająca przesyłania jej na duże odległości oraz poprawa sprawności wytwarzania ciepła poprzez zmianę źródeł ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji. Oczekuje się, że interwencja w ramach priorytetu w istotny sposób zaspokoi potrzeby terytorialne w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki, samorządu terytorialnego lub ich związki,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- Towarzystwa Budownictwa Społecznego,
- służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego,
- podmioty zarządzające instrumentami finansowymi.

W ramach priorytetu nie przewiduje się terytorializacji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Zgodnie z opisem dla priorytetu inwestycyjnego 1.2 Osi Priorytetowej 1.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

W odniesieniu do obszarów wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego, poza wsparciem bezzwrotnym, przewiduje się wsparcie również w formie zwrotnej. Ostateczny zakres i forma wsparcia zostanie określona na podstawie analizy ex-ante. Dobór instrumentów wsparcia będzie uwzględniał konkretne potrzeby beneficjentów od których ostatecznie będzie uzależniona zarówno forma pomocy, jak i jej wielkość.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięte	161	IZ/Beneficjent	raz na rok
2.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w ramach kogeneracji	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięte	22	IZ/Beneficjent	raz na rok

Priorytet inwestycyjny 4.5:

Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Ochrona środowiska i redukcja emisji zanieczyszczeń

Przestawienie gospodarki na gospodarkę niskoemisyjną, a tym samym ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i innych substancji uważa się nie tylko za kluczowy krok w kierunku zapewnienia stabilnego środowiska, lecz także za element długofalowego zrównoważonego rozwoju. Polska gospodarka, pomimo redukcji emisji gazów cieplarnianych o około 30%, zaliczana jest do najbardziej emisyjnych w UE, jeśli za miarę przyjmuje się emisję na jednostkę PKB (jednakże przy porównywaniu emisji per capita, polska emisja jest równa średniej unijnej UE27). Emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych, tj. z sektora energetyczno-przemysłowego województwa lubelskiego (wg danych GUS) w 2011 r. wynosiła 2,439 tys. ton pyłów

(4,2% emisji krajowej) oraz 5 578,8 tys. ton gazów (2,5% emisji krajowej), co ustawia województwo lubelskie na 12 miejscu zarówno pod względem pyłów, jaki i gazów. Ponadto na obszarze województwa lubelskiego znaczącymi źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza mającymi duży procentowy udział w stężeniach pyłu PM10 są: emisja powierzchniowa z indywidualnego ogrzewania budynków oraz emisja liniowa tj. komunikacja, głównie transport samochodowy. Działania powiązane z realizacją celów polityki klimatycznej, w tym przede wszystkim redukcja emisji gazów cieplarnianych i innych substancji wprowadzanych do powietrza, nie muszą oznaczać spadku tempa wzrostu gospodarki, a w dłuższej perspektywie będą pozytywnie oddziaływać na jej rozwój. Projekty na rzecz ochrony środowiska mogą wspierać wzrost gospodarczy m.in. poprzez poprawę efektywności gospodarowania zasobami naturalnymi i energią, jak również poprzez innowacje technologiczne. Pozwalają wykorzystać szansę na zdobycie konkurencyjnej przewagi na rynkach międzynarodowych oraz przyczyniają się do dywersyfikacji źródeł i sposobów wytwarzania energii m.in. poprzez zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii, co wpłynie korzystnie na zwiększenie bezpieczeństwa dostaw energii. Działania te realizowane zgodnie z założeniami planów niskoemisyjnych przyczynią się do osiągnięcia celów określonych w pakiecie klimatyczno-energetycznym do roku 2020, tj.:

- redukcji emisji gazów cieplarnianych,
- zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,
- redukcji zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowane poprzez podniesienie efektywności energetycznej,

a także do poprawy jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia jakości poziomów dopuszczalnych stężeń w powietrzu. Wsparcie w ramach priorytetu będzie ukierunkowane na kompleksowe podejście do tematyki niskoemisyjności na wszystkich typach obszarów, w tym na obszarach miejskich.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Emisja gazów cieplarnianych*	(1990=100)	Słabiej rozwinięte	87	2011	79,4	KOBZIE	raz na rok

* wskaźnik niedostępny na poziomie regionu - wartości krajowe

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Realizacja priorytetu służyć będzie zwiększeniu udziału w przewozie osób gałęzi transportu alternatywnych w stosunku do transportu indywidualnego (transport kolejowy, transport publiczny w obszarach metropolitalnych), co będzie prowadzić do lepszego zrównoważenia systemu transportowego, zmniejszenia negatywnego oddziaływania transportu na środowisko oraz do redukcji zatłoczenia motoryzacyjnego. W ramach priorytetu oprócz projektów dotyczących inwestycji w tradycyjne elementy infrastruktury realizowane będą inwestycje w zakresie zarządzania informacjami, systemami operacyjnymi i logistycznymi w celu podniesienia jakości obsługi klienta. W obszarze transportu publicznego wspierane będą głównie projekty z zakresu zakupu i modernizacji taboru niskoemisyjnego na potrzeby transportu miejskiego wraz z niezbędną infrastrukturą, budowy i rozbudowy stacji i węzłów przesiadkowych ze szczególnym uwzględnieniem ich integracji z innymi gałęziami transportu, w tym projekty typu „parkuj i jedź” oraz systemy telematyczne, jako element projektu, poprawiające funkcjonowanie transportu publicznego. Działania w obszarze transportu publicznego w zakresie taboru, jak i infrastruktury będą uwzględniały potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo wspierane będą działania zmierzające do zmian w sposobie

podróżowania, na przykład poprzez promowanie ruchu pieszego i rowerowego, łączenie podróży w transporcie indywidualnym i publicznym (m.in. park-and-ride, bike-and-ride itd.). Istotną grupą projektów wspieranych w ramach priorytetu będą działania realizujące kompleksowe podejście do zagadnień niskoemisyjności na wszystkich typach obszarów w tym także na obszarach miast. Wsparcie w tym zakresie będzie kierowane m.in. na wsparcie instalacji energooszczędnego oświetlenia, działania promocyjno-informacyjne dotyczące oszczędności energii, promocji budownictwa pasywnego itp.

Grupę docelową wsparcia stanowią osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu, mieszkańcy rynku ponadregionalnego i międzynarodowego, potencjalni turyści i inwestorzy.

W ramach projektów *wynikających z planów gospodarki niskoemisyjnej dla poszczególnych typów obszarów*, do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- przedsiębiorcy MŚP,
- służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego.

W ramach realizacji projektów z *zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej*, do grup **beneficjentów** należą miasta o liczbie mieszkańców powyżej 30 tys. oraz obszary powiązane z nimi funkcjonalnie i działające na ich obszarze:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- podmioty świadczące usługi transportu publicznego na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenie miast objętych działaniem wyłonione do świadczenia tych usług zgodnie z Prawem zamówień publicznych.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, lub projektów dotyczących realizacji celów lub zadań publicznych, zgodnych z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego). W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania.

Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi

politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniać będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

Tryb pozakonkursowy znajdzie zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) i/lub strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	100	IZ/Beneficjent	raz na rok
2.	Pojemność taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	osoby	EFRR	Słabiej rozwinięte	10500	IZ/Beneficjent	raz na rok

➤ **INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7**

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
KEW	1.	poziom kontraktacji w OP 5	%	EFRR	Słabiej rozwinięte	17	100	IZ	uruchomienie środków będzie możliwe dopiero w momencie posiadania wszystkich niezbędnych procedur i wytycznych, w tym także z poziomu MIR, których planowana data wydania nie jest znana, co nie pozwala na oszacowanie wartości wskaźnika produktu
Wskaźnik finansowy	2.	Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięte	38 167 219	256 091 853	IZ	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych

wskaźnik produktu	3.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	0,00	161,00	IZ	wskaźnik obligatoryjny dla głównego typu interwencji w ramach PI o większościowym udziale w alokacji na OP
-------------------	----	--	------	------	--------------------	------	--------	----	--

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFRR											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme		Wymiar 8 CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
013	93 422 190	01	236 999 005	01	47 399 801	01	35 500 000	nd	nd	04	236 999 005
014	22 617 544			02	94 799 602	05	12 310 000				
016	5 654 386			03	94 799 602	07	189 189 005				
043	43 031 994										
044	860 640										
068	18 923 648										
069	18 923 648										
082	12 909 598										
089	20 655 357										

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.6 OŚ PRIORYTETOWA 6 OCHRONA ŚRODOWISKA I EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW

Oś Priorytetowa 6

Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów

Oś priorytetowa *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów* będzie realizowana poprzez ściśle ze sobą powiązane działania z obszaru dwóch celów tematycznych. Działania w ramach celu tematycznego 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem* oraz celu tematycznego 6 *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami*, są komplementarne i tworzą wspólną logikę, dzięki której możliwa będzie realizacja celów założonych dla poszczególnych priorytetów. Logika przyjęta dla osi priorytetowej wskazuje, że najlepszym sposobem na wykorzystanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego do stymulowania rozwoju społeczno-gospodarczego jest kreowanie działań mających na celu zminimalizowanie negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko przyrodnicze województwa lubelskiego. Jednocześnie warunkiem zachowania dobrej jakości zasobów przyrodniczych jest podjęcie działań zabezpieczających przed ich degradacją obejmujących inwestycje z zakresu gospodarki odpadami, gospodarki wodnej, w tym także skuteczne i efektywne zabezpieczenie mieszkańców w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych. Ochrona środowiska i adaptacja do zmieniającego się klimatu wymaga horyzontalnego podejścia do problemu także w odniesieniu do innych osi Programu.

- Oś Priorytetowa 6 ***Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów*** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 5.2:

Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Zapewnienie skutecznej ochrony w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych

Występujące w okresie ostatnich kilkunastu lat przypadki katastrofalnych wezbrań rzecznych wymuszają konieczność poszukiwania skutecznych metod ochrony mieszkańców województwa przed skutkami zjawisk katastrofalnych i poważnych awarii. Dla zapewnienia efektywności działań, o których mowa powyżej niezbędne są odpowiednio, wyposażone w sprzęt do prowadzenia akcji służby ratownicze. Jak wynika ze statystyki KG PSP za rok 2010, na terenie województwa lubelskiego wystąpiło 6¹¹ zjawisk katastrofalnych związanych z wystąpieniem powodzi. W trakcie trwania powodzi 2010 roku, zniszczenia były znaczne, a szkody materialne i społeczne bardzo poważne. Według danych Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego ogólne straty powodziowe na wiośnię i w lecie 2010 roku wyniosły w województwie 229,8 mln zł. W tej kwocie mieszczą się straty w mieniu prywatnym w wysokości 147,9 mln zł, straty przedsiębiorstw 18,8 mln zł, straty jednostek

¹¹ Dane statystyczne KG PSP [źródło: www.kgppsp.gov.pl]

samorządowych 16,9 mln zł, straty w „rzekach i ciekach wodnych”, tj. głównie w wałach i pompowniach 27,9 mln zł oraz inne mniejsze pozycje. Poszkodowanych przez powódź było 2707 rodzin, w tym ewakuowano 1170 rodzin¹². Należy zatem maksymalizować operacyjne możliwości służb ratowniczych tak, aby minimalizować negatywne skutki powyższych zjawisk dla ludzkiego zdrowia, środowiska, działalności gospodarczej i kulturalnej. Działalność służb ratowniczych w pełni wpisuje się w plany zarządzania ryzykiem utworzone dla poszczególnych obszarów, gdzie obowiązkowymi zadaniami służb ratowniczych, także OSP, jest czynne uczestnictwo w niesieniu pomocy. Uzupełniająco możliwe do wsparcia będą projekty dotyczące małej retencji wpisujące się w kompleksową realizację zadań dotyczących danej zlewni z uwzględnieniem zapisów Ramowej Dyrektywy Wodnej. Działania wspierane w ramach priorytetu realizują założenia Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020) w zakresie celu głównego, którym jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu i celu szczegółowego - zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba ludności korzystającej ze środków ochrony przed pożarami lasów	osoby	Słabiej rozwinięte	0	2014	2 034 080	IZ/Beneficjent	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Z uwagi na istotne zagrożenie klęskami żywiołowymi, jak również poważnymi awariami i zdarzeniami w ramach priorytetu wsparcie uzyskują projekty związane z wyposażeniem OSP w specjalistyczny sprzęt niezbędny do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii. Projekty OSP będą miały na celu ochronę zdrowia i bezpieczeństwa ludzi, w tym ochronę dóbr materialnych na obszarach zabudowanych. Wysokie prawdopodobieństwo występowania zjawisk katastrofalnych wskazuje na niezbędność realizacji tego typu projektów, kładąc nacisk na ograniczenie potencjalnych negatywnych konsekwencji zmian klimatycznych dla zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Uzupełnieniem powyższych działań będą projekty dotyczące małej retencji wpisujące się w kompleksową realizację zadań dotyczących danej zlewni z uwzględnieniem zapisów Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

¹² <http://www.wzmiuw.lublin.pl/publikacje/155-informacja-powod-2010>.

Alokacja na priorytet uwzględnia środki przeznaczone na wsparcie realizacji projektów zintegrowanych na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb pozakonkursowy**. W **trybie pozakonkursowym**, realizowane będą projekty strategiczne, o kluczowym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub projekty dotyczące realizacji zadań lub celów publicznych, zgodne z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego). W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Zastosowanie trybu pozakonkursowego pozwoli na ściśle ukierunkowanie wydatkowania środków na działania umożliwiające rozwiązanie zdiagnozowanych problemów, zapobiegając równocześnie rozdrobnieniu środków w ramach priorytetu.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu konkursowego**.

Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniać będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

Tryb pozakonkursowy znajdzie zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	40	IZ/Beneficjent	raz na rok

Priorytet inwestycyjny 6.1:

Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:**Stworzenie sprawnego systemu zagospodarowania odpadów w oparciu o instalacje regionalne**

Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi w ramach Krajowego Planu Gospodarki Odpadami, w Polsce szacowany wzrost jednostkowego wskaźnika wytwarzanych przez mieszkańców odpadów będzie na tyle wysoki, że przewyższy spodziewany spadek ilości mieszkańców. Dlatego też, prognozowana masa wytwarzanych odpadów komunalnych przez mieszkańców województwa lubelskiego będzie w analizowanych latach wzrastać (o 6,6% więcej w roku 2023). Analogiczna sytuacja będzie dotyczyła odpadów niebezpiecznych i przemysłowych. W związku z powyższym działania będą skierowane na zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska w tym także na działania informacyjno-promocyjne związane z gospodarką odpadami i promocją segregacji, co w konsekwencji przełoży się na objęcie wszystkich mieszkańców województwa zorganizowanym i selektywnym systemem zbiórki odpadów. Działania realizowane zgodnie z wymogami ramowej dyrektywy odpadowej i dyrektywy w sprawie składowania odpadów pozwolą na zmniejszenie strumienia odpadów biodegradowalnych składowanych na składowiskach. Przyczynią się także do zwiększenia ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych, wyeliminują praktyki nielegalnego składowania odpadów i pozwolą na osiągnięcie zakładanych wskaźników ponownego użycia i recyklingu. Docelowo cały system gospodarowania odpadami na terenie województwa lubelskiego będzie oparty i prowadzony z wykorzystaniem instalacji regionalnych.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych	%	Słabiej rozwinięte	24,1	2011	56,83	GUS	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W zakresie gospodarki odpadami wspierane będą działania w zakresie zapobiegania oraz ograniczania wytwarzania odpadów komunalnych, wdrażania technologii odzysku, w tym recyklingu, wdrażania technologii ostatecznego unieszkodliwiania odpadów komunalnych z wyłączeniem termicznej utylizacji odpadów. Wsparcie pozwoli również na likwidację zagrożeń wynikających ze składowania odpadów oraz rekultywację wysypisk. Wspierane w ramach priorytetu przedsięwzięcia będą zgodne z planami inwestycyjnymi, których celem będzie wskazanie infrastruktury niezbędnej do osiągnięcia do 2020 roku zgodności z unijnymi dyrektywami w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, w tym wdrożenia hierarchii sposobów postępowania z odpadami, osiągnięcia wymaganych poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu oraz ograniczenia składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji na obszarze regionów¹³, wyznaczonych na terenie województwa lubelskiego. Rozwój selektywnego zbierania odpadów będzie ściśle powiązany ze zwiększeniem udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi. Wsparcie w ramach priorytetu będzie dotyczyło także gospodarowania odpadami niebezpiecznymi, w szczególności w zakresie unieszkodliwiania azbestu.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska.

W ramach priorytetu nie przewiduje się terytorializacji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb pozakonkursowy**. Zastosowanie trybu pozakonkursowego podyktowane jest potrzebą kompleksowego podejścia do polityki środowiskowej dot. gospodarki odpadami. Zastosowanie trybu pozakonkursowego jako głównego trybu wyboru projektów z zakresu gospodarki odpadami podyktowane jest także realizacją na poziomie regionalnym dyrektywy 2008/98/WE oraz wdrożeniem rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie mechaniczno - biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych. W ramach priorytetu, w trybie pozakonkursowym, realizowane będą projekty strategiczne, o kluczowym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, lub projekty dotyczące realizacji zadań lub celów publicznych, zgodne z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego). W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu konkursowego**.

Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniac będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

¹³ Regiony wyznaczone na podstawie ustawy z dn. 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. z 2013 r. poz. 21)

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	8	IZ/Beneficjent	raz na rok

Priorytet inwestycyjny 6.2:

Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych województwa

Województwo lubelskie jest jednym z bardziej zasobnych w wody podziemne regionów w kraju. Decyduje o tym przede wszystkim położenie w obrębie niecki lubelskiej o korzystnych parametrach hydrogeologicznych i stosunkowo łatwej dostępności. Wody podziemne na terenie województwa lubelskiego generalnie charakteryzują się dobrą jakością i są podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę dla potrzeb socjalno-bytowych. Największe miasta województwa charakteryzują się wskaźnikiem zwodociągowania na poziomie około 95%. W niektórych podregionach wyraźnie widoczna jest dysproporcja pomiędzy zwodociągowaniem miast i terenów wiejskich. W kilku gminach wskaźnik nie przekracza 10%. Wśród powiatów najniższe wskaźniki (poniżej 75,0%) występują w powiatach zamojskim (53%), chełmskim (70,3%), tomaszowskim (73,2%), lubelskim (74,1%), janowskim (74,3%). Spośród 193 gmin województwa 147 (tj. 76%) obsługiwanych jest przez oczyszczalnie ścieków. Województwo charakteryzuje się wciąż dość niskim wskaźnikiem skanalizowania, pomimo ciągłego inwestowania w systemy odprowadzania ścieków. Wg szacunkowych danych GUS, z oczyszczalni ścieków w 2012 roku korzystało 54,9% ludności województwa lubelskiego. Wskaźnik ten w porównaniu z rokiem 2002 wzrósł o 10,7%, jednak jest obecnie jednym z najniższych w kraju (obok województw świętokrzyskiego i małopolskiego), znacznie odbiegającym od średniego wskaźnika krajowego, który wynosi 68,6%. W skali lokalnej najwyższy wskaźnik osób korzystających z oczyszczalni wyróżnia największe miasta województwa, tj. miasta na prawach powiatu – Lublin (96,4%), Chełm (99,7%), Zamość (88%) i Biała Podlaska (98,5%), najniższy natomiast, nieprzekraczający 30,0%, występuje w powiatach zamojskim (13,4%), lubelskim (21,1%), chełmskim (26,3%). Poprawa jakości wód na terenie województwa będzie zatem realizowana głównie poprzez inwestycje prowadzące do rozwoju infrastruktury związanej

z gospodarowaniem ściekami bytowymi zmierzającymi do zwiększenia udziału osób objętych zbiorczymi systemami ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich i terenów atrakcyjnych. Działania w tym zakresie będą zgodne z założeniami dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (tzw. dyrektywy ściekowej) oraz wdrażającym ww. dyrektywę Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej (%): - w miastach - na wsi	%	Słabiej rozwinięte	49,3 86,5 17,0	2012	55,8 88,9 29,0	GUS-BDL	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Jednym z podstawowych warunków rozwoju gospodarczego jest zapewnienie szeroko pojętej podstawowej infrastruktury technicznej, w tym także ochrony środowiska, która może przyczynić się do długookresowej stabilności wzrostu gospodarczego, zmniejszenia zewnętrznych kosztów środowiskowych dla gospodarki, jak również może stymulować tworzenie miejsc pracy.

W ramach powyższego priorytetu w zakresie gospodarki wodnościekowej wspierane będą głównie kompleksowe przedsięwzięcia skoncentrowane na budowie i modernizacji sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych w aglomeracjach do 10 tys. RLM, a także na budowie i modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowie i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę, w tym również wyposażenia w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii. Dodatkowo jako element projektu mogą być także realizowane projekty dotyczące kanalizacji deszczowej. Projekty te dotyczyć będą również wyeliminowania ze ścieków niektórych substancji niebezpiecznych bezpośrednio zagrażających życiu i zdrowiu ludzi oraz osiągnięcia bezpiecznych wskaźników emisyjnych w odniesieniu do pozostałych substancji zagrażającym ekosystemom wodnym oraz zagospodarowania osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków z uwzględnieniem hierarchii postępowania z osadami ściekowymi. Wsparcie projektów w zakresie oczyszczania ścieków w ramach przedsięwzięć wskazanych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz zaopatrzenia w wodę będzie realizowane z preferowaniem zadań z zakresu gospodarki ściekowej na terenach wiejskich, obszarach atrakcyjnych turystycznie, obszarach chronionych i w ich bliskim sąsiedztwie obszarów chronionych. Uzupełnieniem wsparcia będą projekty dotyczące wyposażenia w odpowiedni sprzęt służb zajmujących się monitoringiem jakości oczyszczonych ścieków, jak i wody przeznaczonej do celów konsumpcyjnych. W uzasadnionych przypadkach przewidywane jest wsparcie projektów w zakresie gospodarki ściekowej na obszarach osadnictwa rozproszonego pod warunkiem zapewnienia ekonomicznie uzasadnionych i trwałych finansowo rozwiązań (np. przydomowych oczyszczalni ścieków). Podstawowym założeniem w zakresie wsparcia projektów dotyczących gospodarowania ściekami komunalnymi jest wsparcie inwestycji na terenach objętych KPOŚK.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne,
- spółki wodne,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska.

W ramach priorytetu nie przewiduje się terytorializacji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Zgodnie z opisem dla priorytetu inwestycyjnego 1.2 Osi Priorytetowej 1.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Słabiej rozwinięte	650	IZ/Beneficjent	raz na rok

➤ INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
KEW	1.	poziom kontraktacji w OP6	%	EFRR	Słabiej rozwinięte	50	100	IZ	uruchomienie środków będzie możliwe dopiero w momencie posiadania wszystkich niezbędnych procedur i wytycznych, w tym także z poziomu MIR, których planowana data wydania nie jest znana, co nie pozwala na oszacowanie wartości wskaźnika produktu
Wskaźnik finansowy	2.	Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięte	42 599 670	192 969 560	IZ	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych
wskaźnik produktu	3.	Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Słabiej rozwinięte	0,00	650,00	IZ	wskaźnik obligatoryjny dla głównego typu interwencji w ramach PI o większościowym udziale w alokacji na OP

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFRR											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1		Wymiar 2		Wymiar 3		Wymiar 6		Wymiar 7		Wymiar 8	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania		EFS secondary theme		CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
017	13 746 138	01	170 615 611	01	1 100 000	05	1 070 000	nd	nd	05	30 277 837
018	13 746 138			02	51 000 000	07	169 545 611			06	140 337 774
019	3 436 535			03	118 515 611						
020	31 791 729										
021	5 298 621										
022	63 583 457										
023	8 735 156										
086	30 277 837										

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.7 OŚ PRIORYTETOWA 7 OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I NATURALNEGO

Oś Priorytetowa 7 Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego

- Oś Priorytetowa 7 **Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 6.3:

Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Efektywne wykorzystanie i zachowanie zasobów kulturowych regionu

Województwo lubelskie to jeden z ciekawszych kulturowo regionów Polski. Bogactwo tradycji i czyste środowisko, które stanowią niewątpliwie o potencjale Województwa lubelskiego, nie są w pełni wykorzystywane dla tworzenia dochodu i nowych miejsc pracy. Obecny stan infrastruktury związanej z turystyką i kulturą jest niewystarczający i nie pozwala w pełni wykorzystać posiadanych zasobów. Stan techniczny wielu zabytków oraz innych obiektów kultury ulega stałemu pogorszeniu, co utrudnia lub wręcz uniemożliwia ich właściwe wykorzystanie oraz promocję walorów historycznych i estetycznych. Wiele podmiotów nie stać na gruntowną renowację i modernizację posiadanej infrastruktury. Bez poprawy jakości bazy oraz rozwinięcia istniejącej oferty nie ma też możliwości pozyskania turystów zagranicznych. Rozpoczęty w RPO WL 2007 – 2013 proces wsparcia tego obszaru wymaga kontynuacji w celu zapewnienia odpowiedniego standardu szeroko rozumianych usług kulturalnych i turystycznych, bazujących na potencjałach województwa. Teren województwa lubelskiego od wieków był obszarem współistnienia i przenikania się wielu kultur, wyznań, języków i narodowości. Każda z grup narodowościowych i wyznaniowych pozostawiła po sobie ślady bytności. Znajduje to odzwierciedlenie w obecności obiektów dziedzictwa wielokulturowego, jak i w architekturze miast, szczególnie małych. W związku z powyższym preferowane będą projekty uwzględniające aspekty kulturowe oraz walory przyrodnicze województwa. Działania te w efekcie przełożą się na większy udział w kreowaniu dochodów województwa i pozytywnych zmianach w sferze zatrudnienia.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba zwiedzających muzea i oddziały muzealne	Osoby	Stąbiej rozwinięte	836052	2012	963268	GUS-BDL	raz na rok

2.	Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem	Osoby /rok	Stabiej rozwinięte	0	2014	824821	IZ/Beneficjent	raz na rok
----	--	------------	--------------------	---	------	--------	----------------	------------

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Obecna sytuacja w sferze kultury wskazuje na ogromne potrzeby wsparcia przy udziale funduszy strukturalnych. Z powodu wieloletnich zaległości sektor wymaga znaczącego dofinansowania w celu poprawy funkcjonowania, rozwoju instytucji kultury oraz zwiększenia szeroko rozumianego dostępu do zabytków, zarówno nieruchomości, jak i ruchomych. Inwestycje w kulturę wpływają na zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej i lokalizacyjnej regionu dla mieszkańców i inwestorów, determinują rozwój turystyki, kreują przemysły kultury, pozytywnie wpływają na wzrost kompetencji kulturalnych społeczeństwa oraz współokreślają funkcje metropolitalne miast. W ramach priorytetu wsparciem objęte będą projekty z zakresu ochrony i zachowania zabytków o znaczeniu regionalnym i lokalnym. Do realizacji przewidziano między innymi działania związane z renowacją, restauracją, rewaloryzacją i zabezpieczeniem obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem. Wsparciem objęte będą również projekty z zakresu konserwacji oraz zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem ruchomych obiektów dziedzictwa kulturowego. Realizowane będą także projekty z zakresu rozwoju oraz poprawy stanu infrastruktury kultury. Wsparcie będzie dotyczyło również projektów poprawiających dostępność do obiektów i dóbr kultury oraz miejsc atrakcyjnych turystycznie, a także służących rozwojowi aktywnych form turystyki, tworzeniu i rozwijaniu kompleksowego systemu informacji i promocji turystycznej i kulturalnej. Przewidziane do realizacji działania obejmą między innymi remonty i przebudowę instytucji kultury, a także jako element projektu – zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej. Promowane będą projekty, których jednym z elementów są zmiany techniczne istniejącej infrastruktury, poprawiające dostępność dla osób niepełnosprawnych. Przedmiotem projektów realizowanych w ramach wsparcia sektora kultury i turystyki będą obiekty związane wyłącznie z funkcją kulturalną lub turystyczną.

W ramach priorytetu przewiduje się terytorializację poprzez dedykowane wsparcie dla powyższych inwestycji z podziałem środków finansowych na projekty o charakterze lokalnym i regionalnym, przy czym na wsparcie obszarów wiejskich trafi około 50% zakładanej alokacji. W związku z powyższym wydzielone zostaną dwa działania skierowane bezpośrednio do tych obszarów.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji projektów zintegrowanych na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- parki narodowe i krajobrazowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- organizacje pozarządowe,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska, kultury, turystyki.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Zgodnie z opisem dla priorytetu inwestycyjnego 4.1 Osi Priorytetowej 4.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	42	IZ/Beneficjent	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 6.4:

Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej województwa

Walory przyrodnicze i krajobrazowe województwa lubelskiego, nierzadko unikalne w skali Europy, sprawiają, że region ten należy do jednych z najbardziej interesujących w Polsce. Występują tutaj zarówno obszary poddane w przeszłości bardzo dużej presji człowieka, która spowodowała wręcz nieodwracalne zmiany w funkcjonowaniu ekosystemów, ale również obszary, na których przyroda i krajobraz zachowały naturalny charakter. Walory środowiska przyrodniczego i krajobraz kulturowy należą do najważniejszych potencjałów endogenicznych regionu, stanowią jego mocną stronę i są szansą rozwojową. Ochrona i zachowanie dziedzictwa dla przyszłych pokoleń oraz racjonalne korzystanie z zasobów środowiska może zapewnić stały i zrównoważony rozwój gospodarczy i zwiększyć poziom życia ludności. Od jakości przestrzeni ekologicznej, jej różnorodności i powiązań z systemem krajowym i europejskim zależy atrakcyjność regionu i jego zdolność do budowania przewag konkurencyjnych. W ramach działań zmierzających do zachowania cennych dla regionu elementów środowiska wspierane będą kompleksowe projekty z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz z zakresu zachowania różnorodności gatunkowej. Ponadto zadaniami w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu będzie zabezpieczanie cennych przyrodniczo obszarów, szczególnie obszarów wodno-błotnych oraz edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju w zakresie ochrony przyrody, realizowana na obszarach leśnych, na terenach użytkowanych rolniczo oraz w miastach. Bardzo ważne będzie prowadzenie działań, mających na celu wzrost świadomości społecznej, gdyż ochrona różnorodności biologicznej nie będzie możliwa bez szerokiej akceptacji i udziału społeczeństwa. Ważnymi w tym obszarze będą także

zrównoważone działania wspierające zieloną infrastrukturę jako nośnika usług ekosystemowych czy rozwijające infrastrukturę związaną z właściwym ukierunkowaniem ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo – zapewniającą z jednej strony lepszą ochronę wartości przyrodniczych, a jednocześnie przyczyniającą się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej tych obszarów.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	szt.	Słabiej rozwinięte	0	2014	391 751	IZ/Beneficjent	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu prowadzona będzie czynna ochrona przyrody na obszarach chronionych w regionie, prowadząca do ograniczenia degradacji środowiska naturalnego oraz strat zasobów różnorodności biologicznej. Wspierane będą działania mające na celu zachowanie zagrożonych wyginięciem gatunków i siedlisk przyrodniczych, aby umożliwić prawidłowe funkcjonowanie sieci NATURA 2000. W ramach priorytetu realizowane będą również działania związane z kształtowaniem postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, ochronie przyrody, w tym różnorodności biologicznej i ochronie krajobrazu, a także zachowań proekologicznych poprzez szeroko rozumianą edukację ekologiczną. Rozwój cywilizacyjny i gospodarczy sprawia, że zasoby różnorodności biologicznej i walory krajobrazowe składające się na znaczące dziedzictwo przyrodnicze są narażone na postępującą degradację. W dłuższej perspektywie proces ten może doprowadzić do zakłócenia równowagi przyrodniczej środowiska życia człowieka. Walory przyrodnicze regionu mają bezpośredni wpływ zarówno na zdrowie człowieka, jak też na różne gałęzie gospodarki (np. rozwój turystyki). Dlatego działania te zostaną skierowane także na obszary zurbanizowane. Na szczególną uwagę zasługuje również aspekt racjonalnego wykorzystywania zasobów środowiska (w tym przyrodniczych). Ponadto wiedza społeczeństwa na temat wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego jest w dalszym ciągu niewystarczająca. Dlatego też istnieje duża potrzeba jej pogłębiania, w tym kształtowania zachowań proekologicznych i umacniania pozytywnych emocjonalnych postaw wobec środowiska naturalnego. W ramach priorytetu wspierane będą przedsięwzięcia dotyczące m. in.: odbudowy zdegradowanych siedlisk, przywracania właściwych stosunków wodnych siedlisk wodno-błotnych, modernizacji małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych, tworzenia geoparków. Wsparcie będą mogły uzyskać również operacje dotyczące ochrony gatunków chronionych, reintrodukcji gatunków, budowy centrów przetrzymywania gatunków CITES i ośrodków rehabilitacji zwierząt oraz budowy lub rozbudowy obiektów dla zwierząt i roślin w ogrodach zoologicznych lub w ogrodach botanicznych. Środki będą przeznaczone także na przygotowanie dokumentacji technicznej oraz przyrodniczej dla projektów niniejszego priorytetu (w tym m.in. planów ochrony gatunków i siedlisk, inwentaryzacji przyrodniczej, opisu stanu istniejącego wraz z analizą potrzeb oraz analizą opcji), opracowanie planów ochrony.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- parki narodowe i krajobrazowe,
- podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające obszarami chronionymi,
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- organizacje pozarządowe,
- instytucje oświatowe,
- ośrodki edukacji ekologicznej,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Zgodnie z opisem dla priorytetu inwestycyjnego 4.5 Osi Priorytetowej 5.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba wspartych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	31	IZ/Beneficjent	raz na rok

➤ **INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7**

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
KEW	1.	poziom kontraktacji w OP7	%	EFRR	Słabiej rozwinięte	34	100	IZ	uruchomienie środków będzie możliwe dopiero w momencie posiadania wszystkich niezbędnych procedur i wytycznych, w tym także z poziomu MIR, których planowana data wydania nie jest znana, co nie pozwala na oszacowanie wartości wskaźnika produktu
Wskaźnik finansowy	2.	Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięte	27 289 617	112 642 250	IZ	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych
wskaźnik produktu	3.	Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	0,00	42,00	IZ	wskaźnik obligatoryjny dla głównego typu interwencji w ramach PI o większościowym udziale w alokacji na OP

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFRR											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1		Wymiar 2		Wymiar 3		Wymiar 6		Wymiar 7		Wymiar 8	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania		EFS secondary theme		CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
084	4 087 784	01	98 707 126	01	38 700 783	01	5 300 000	nd	nd	06	98 707 126
085	4 087 784			02	19 593 989	05	6 350 000				
089	4 087 784			03	40 412 354	07	87 057 126				
090	4 087 784										
091	15 828 015										
092	11 740 230										
093	46 960 924										
094	7 826 821										

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.8 OŚ PRIORYTETOWA 8 MOBILNOŚĆ REGIONALNA I EKOLOGICZNY TRANSPORT

Oś Priorytetowa 8 Mobilność regionalna i ekologiczny transport

- Oś Priorytetowa 8 **Mobilność regionalna i ekologiczny transport** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 7.2:

Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa

W województwie lubelskim w 2012 roku wskaźnik długości dróg publicznych twardych stanowił 60,5% ogólnej długości dróg publicznych w województwie (kraj 68,13%). Gęstość sieci dróg publicznych twardych w roku 2012 była niższa niż w kraju i wynosiła 82,4 km/100km² (kraj 89,8km/100km²). W celu poprawy dostępności i spójności transportowej województwa lubelskiego konieczne jest podejmowanie działań na rzecz poprawy jakości sieci drogowej. Działania te przyczynią się do podniesienia sprawności i bezpieczeństwa w transporcie drogowym, a także do ograniczenia uciążliwości dla środowiska naturalnego. Poprawa warunków ruchu na drogach wpłynie korzystnie na szybkość przemieszczania się wewnątrz województwa (pomiędzy stolicami powiatów i miastem wojewódzkim) i poprawę dostępności ośrodków rozwoju gospodarczego w regionie, a tym samym na poprawę dostępności do rynku pracy, edukacji czy opieki zdrowotnej. Sprawniejsze połączenia transportowe będą stanowiły również zachętę dla inwestorów. Podniesienie standardów połączeń drogowych przyczyni się więc do zwiększenia mobilności mieszkańców oraz wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa lubelskiego.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Średni czas dojazdu samochodem osobowym poza godzinami szczytu: do Lublina ze stolic powiatów	minuty	Słabiej rozwinięte	*	2014*	*	IZ	raz na 2 lata

* wskaźnik monitorujący Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 (z perspektywą do 2030); zarówno wartość bazowa, jak i docelowa zostaną oszacowane w roku 2015

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Rozwój społeczno - gospodarczy województwa lubelskiego w znacznym stopniu uwarunkowany jest rozwojem infrastruktury transportowej. Dostępność transportowa województwa stanowi ważny wyznacznik jakości życia mieszkańców oraz możliwości ich rozwoju osobistego i zawodowego. Dostępność komunikacyjna jest także jednym z podstawowych warunków wykorzystywania potencjału turystycznego regionu i możliwości współpracy międzynarodowej. Obecny stan sieci transportowej, ze względu na zły stan techniczny oraz niedostateczne parametry, nie zapewnia właściwej jakości obsługi ruchu w przewozach pasażerskich. Poprawa jakości dróg w regionie wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa, dostępności głównych szlaków transportowych oraz skrócenie czasu przejazdu pomiędzy najważniejszymi ośrodkami w województwie.

Zwiększenie dostępności komunikacyjnej województwa realizowane będzie poprzez wsparcie inwestycji przyczyniających się do zwiększenia mobilności regionalnej – projekty z zakresu rozbudowy i przebudowy sieci dróg o znaczeniu regionalnym (wojewódzkie oraz jako uzupełnienie sieci transportowej drogi powiatowe). Będą to projekty polegające głównie na przebudowie dróg istniejących, prowadzące do wzrostu ich nośności. W szczególności wsparcie uzyskają inwestycje poprawiające dostępność do dróg znajdujących się w sieci TEN-T. Przewiduje się także realizację przedsięwzięć związanych z poprawą bezpieczeństwa w ruchu drogowym w sieci dróg wojewódzkich, polegających na likwidacji miejsc niebezpiecznych oraz przedsięwzięć związanych z podniesieniem sprawności układu sieci drogowej. Dodatkowo w celu zapewnienia połączeń do miejsc i obiektów pełniących funkcje społeczno-gospodarcze realizowane będą projekty z zakresu modernizacji dróg lokalnych (gminnych) przy współudziale Lokalnych Grup Działania.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia.

Dobór beneficjentów mogących ubiegać się o dofinansowanie w ramach priorytetu został dokonany z uwzględnieniem artykułu 7 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym, zgodnie z którym do zadań własnych samorządu należy m.in. utrzymanie dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacja ruchu drogowego.

Alokacja na priorytet uwzględnia środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) wyznaczonym w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Mając na uwadze fakt, iż rozwój społeczno - gospodarczy województwa lubelskiego w znacznym stopniu uwarunkowany jest rozwojem infrastruktury transportowej, **głównym trybem** wyboru projektów w ramach priorytetu będzie **tryb pozakonkursowy**. Zastosowanie przedmiotowego trybu podyktowane jest także kategorią podmiotów, które ubiegać mogą się o dofinansowanie w ramach priorytetu – beneficjentami zadań realizowanych w ramach priorytetu będą wyłącznie jednostki sektora finansów publicznych oraz typem działań, które wspierane będą w ramach priorytetu – działania z zakresu utrzymania dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego należą do zadań ustawowych samorządów. Zastosowanie trybu pozakonkursowego w ramach niniejszego priorytetu umożliwi precyzyjne skierowanie środków na projekty służące wypełnieniu występujących luk infrastrukturalnych. W ramach priorytetu, w trybie pozakonkursowym, realizowane będą projekty kluczowym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, dotyczące realizacji zadań lub celów publicznych, zgodne z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego) oraz wynikające z regionalnego zestawienia projektów priorytetowych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu konkursowego** przeznaczonego dla projektów dotyczących modernizacji dróg lokalnych przy współudziale Lokalnych Grup Działania.

Zastosowanie trybu konkursowego gwarantować będzie efektywne wydatkowanie środków wspólnotowych umożliwiając wybór do dofinansowania projektów najlepiej odpowiadających potrzebom lokalnej społeczności. Zastosowanie trybu konkursowego umożliwi także zaspokojenie większej liczby potrzeb na większą terytorialnie skalę.

Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniac będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym. Preferowane do wsparcia będą projekty charakteryzujące się wysokim stopniem przygotowania przekładającym się na gotowość do ich realizacji.

Tryb pozakonkursowy znajdzie zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT).

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Słabiej rozwinięte	413	IZ /Beneficjent	raz na rok

Priorytet inwestycyjny 7.4:

Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Wzmocnienie funkcjonowania transportu kolejowego

Na obszarze województwa lubelskiego przebiega 1045 km linii normalnotorowych. Udział linii zelektryfikowanych w roku 2012 wynosił 39,81% (kraj 59,66%), co plasuje województwo lubelskie na 12 pozycji. Wysoki stopień zużycia sieci kolejowej w województwie lubelskim oraz niezadowolający stan taboru kolejowego stanowią znaczącą przeszkodę w swobodnym przesyłaniu towarów i przemieszczaniu się osób, czego skutkiem jest ograniczenie działalności gospodarczej i atrakcyjności województwa dla potencjalnych inwestorów, obniżenie jakości życia mieszkańców oraz ograniczenie ruchu turystycznego w regionie. Konieczne inwestycje w zakresie modernizacji

istniejących odcinków sieci kolejowej, jak również zakup nowoczesnych i niskoemisyjnych środków transportu kolejowego, wpłyną pozytywnie na zwiększenie konkurencyjności tego rodzaju transportu. Działania te pozwolą na poprawę sprawności i efektywności systemu transportu kolejowego, zwiększenie bezpieczeństwa podróżowania, przystosowanie infrastruktury kolejowej do potrzeb osób o ograniczonej możliwości poruszania się oraz poprawę wewnętrznej spójności regionu. Sprawnie działający system transportu kolejowego stanowić będzie konkurencję dla transportu indywidualnego oraz spowoduje wzrost mobilności mieszkańców województwa.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba pasażerów odprawionych w województwie lubelskim	osoba	Słabiej rozwinięte	6503280	2012	8698363	Urząd Transportu Kolejowego	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Infrastruktura kolejowa stanowi uzupełnienie infrastruktury drogowej w tworzeniu szybkich połączeń poprawiających spójność całego województwa. Jedną z podstawowych potrzeb społeczeństwa jest możliwość swobodnego przemieszczania się do różnych miejsc, w których następuje zaspokojenie potrzeb człowieka. Transport kolejowy warunkuje mobilność znacznej części ludności województwa lubelskiego, umożliwiając dojazd do miejsc pracy, nauki czy też wypoczynku.

Ponadto rozwój transportu kolejowego wpływa na zmniejszenie udziału indywidualnych środków transportowych, przez co przyczynia się do ograniczenia zanieczyszczeń środowiska. Z uwagi na to, w ramach priorytetu przewiduje się wsparcie transportu kolejowego, w szczególności w zakresie poprawy jakości taboru dla rozwoju połączeń regionalnych, w tym w zakresie wymiany taboru na niskoemisyjny oraz dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Dodatkowo w celu poprawy spójności województwa w ramach priorytetu możliwe będzie wsparcie inwestycji z zakresu budowy, modernizacji oraz rehabilitacji sieci kolejowej stanowiącej połączenie regionalnej sieci transportowej z siecią TEN-T zarówno na potrzeby transportu towarowego oraz pasażerskiego wraz z infrastrukturą dworcową.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- zarządcy infrastruktury kolejowej.

W ramach priorytetu nie przewiduje się terytorializacji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Mając na uwadze fakt, iż rozwój społeczno - gospodarczy województwa lubelskiego w znacznym stopniu uwarunkowany jest rozwojem infrastruktury transportowej, **głównym trybem** wyboru projektów w ramach priorytetu będzie **tryb pozakonkursowy**. Zastosowanie przedmiotowego trybu podyktowane jest także ograniczonym katalogiem beneficjentów, którzy aplikować mogą o środki w ramach priorytetu – w przypadku infrastruktury kolejowej mówić można o monopolu kompetencyjnym wnioskodawcy w tym obszarze. W ramach priorytetu, w trybie pozakonkursowym,

realizowane będą projekty strategiczne, o kluczowym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, dotyczące realizacji zadań lub celów publicznych, zgodne z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego) oraz wynikające z regionalnego zestawienia projektów priorytetowych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania.

Kryteria wyboru projektów, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniać będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	km	EFRR	Słabiej rozwinięte	54	IZ/Beneficjent	raz na rok
2.	Liczba zakupionych pojazdów kolejowych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	11	IZ/Beneficjent	raz na rok

➤ INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
KEW	1.	poziom kontraktacji w OP 8	%	EFRR	Słabiej rozwinięte	41	100	IZ	uruchomienie środków będzie możliwe dopiero w momencie posiadania wszystkich niezbędnych procedur i wytycznych, w tym także z poziomu MIR, których planowana data wydania nie jest znana, co nie pozwala na oszacowanie wartości wskaźnika produktu
Wskaźnik finansowy	2.	Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięte	57 515 664	304 519 989	IZ	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych
wskaźnik produktu	3.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Słabiej rozwinięte	0,00	413,00	IZ	wskaźnik obligatoryjny dla głównego typu interwencji w ramach PI o większościowym udziale w alokacji na OP

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFRR											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme		Wymiar 8 CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
026	15 895 864	01	271 031 040	01	29 620 000	01	22 450 000	nd	nd	02	271 031 040
027	29 520 891			03	241 411 040	05	15 810 000				
034	225 614 285					07	232 771 040				

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.9 OŚ PRIORYTETOWA 9 RYNEK PRACY

Oś Priorytetowa 9 **Rynek pracy**

- Oś Priorytetowa 9 **Rynek pracy** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 8.5:

Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Zwiększenie dostępu do zatrudnienia osób pozostających bez pracy

Zmiany zachodzące na rynku pracy, wynikające z czynników demograficznych i ekonomicznych, warunkują konieczność podjęcia realizacji przedsięwzięć aktywizacyjnych na rzecz wsparcia osób bezrobotnych, poszukujących pracy oraz nieaktywnych zawodowo. W ramach priorytetu została zaplanowana również reorientacja zawodowa rolników w celu podejmowania przez nich zatrudnienia poza rolnictwem.

Interwencja na rzecz odbiorców wsparcia ma na celu ich skuteczną aktywizację zawodową, w szczególności zwiększenie lub nabycie kwalifikacji zawodowych, zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami pracodawców. Ponadto realizowane będą przedsięwzięcia mające na celu pomoc odbiorcom wsparcia w zdobyciu doświadczenia zawodowego oraz zwiększenie ich mobilności zawodowej. Przedsięwzięcia koncentrować się będą na wsparciu na rzecz grup defaworyzowanych na rynku pracy, do których należą m.in. osoby niepełnosprawne, osoby młode, osoby długotrwale bezrobotne, kobiety, osoby starsze w celu aktywizacji zawodowej ułatwiającej im wejście lub powrót na rynek pracy. Realizacja wyznaczonego celu w ramach priorytetu wynika bezpośrednio z niekorzystnej sytuacji na rynku pracy ww. odbiorców wsparcia, którzy wymagają szczególnej pomocy z uwagi m.in. na okres bierności zawodowej, dezaktualizację posiadanych umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Dzięki interwencji nastąpi zwiększenie zasobów wykwalifikowanych pracowników w regionie. Ponadto interwencja będzie miała bezpośredni wpływ na zwiększenie mobilności zawodowej odbiorców wsparcia, w tym w wymiarze geograficznym.

Przedsięwzięcia realizowane na rzecz odbiorców wsparcia będą zgodne z zasadą efektywności zatrudnieniowej, tj. rezultat interwencji zostanie uzyskany w sytuacji, gdy odpowiedni odsetek uczestników projektów podejmie zatrudnienie po opuszczeniu programu. Ponadto rezultat interwencji zostanie osiągnięty, gdy odpowiedni odsetek uczestników uzyska kwalifikacje po opuszczeniu programu.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Słabiej rozwinięte	Osoba	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	-	-	0	Osoba	2013	3606	5411	9017	System informacyjny SL 2014	Rocznie
2.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięte	Osoba	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	-	-	0	Osoba	2013	1536	2305	3841	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu realizowany będzie szeroki katalog działań w zakresie aktywizacji/reorientacji zawodowej odbiorców wsparcia w celu zwiększenia ich szans na uzyskanie zatrudnienia. Interwencja wsparcia polegać będzie na pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy, nabyciu lub podniesieniu umiejętności i kwalifikacji zawodowych, jak również uzyskaniu doświadczenia zawodowego. Ponadto interwencja polegać będzie na wspieraniu mobilności zawodowej, w tym w wymiarze mobilności geograficznej z wykorzystaniem m.in. działań sieci EURES (związanych z bezpośrednim świadczeniem usług dla bezrobotnych, poszukujących pracy i pracodawców).

Interwencja, w pierwszej kolejności dotyczyć będzie identyfikacji potrzeb odbiorców wsparcia, w tym m.in. poprzez zastosowanie Indywidualnych Planów Działania. W ramach priorytetu odbiorcy wsparcia będą mogli otrzymać również pomoc psychologiczną – doradcą w celu zwiększenia ich szans na powrót na rynek pracy, jak również skorzystać z doradztwa zawodowego. Działania skupią się także na identyfikacji luk kompetencyjnych pod wymogi konkretnego pracodawcy, w zakresie przygotowania zawodowego na danym stanowisku pracy.

Podejmowane będą działania w zakresie organizacji szkoleń prowadzących do nabycia, podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych, zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami pracodawców w regionie. W uzasadnionych przypadkach, organizacja szkoleń połączona będzie z uwzględnieniem udzielenia pomocy w uzyskaniu przez uczestnika szkolenia doświadczenia w postaci praktyk zawodowych u pracodawcy (dwa działania następujące po sobie jako proces dostosowania do wymagań rynku pracy). Ponadto realizowane będą przedsięwzięcia, mające na celu pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego, polegające na organizacji staży, praktyk zawodowych oraz subsydiowanego zatrudnienia u pracodawcy.

W celu zwiększenia mobilności geograficznej odbiorców wsparcia, oprócz działań sieci EURES, realizowane będą przedsięwzięcia niestandardowe, w tym granty na zagospodarowanie w przypadku podjęcia zatrudnienia poza miejscem zamieszkania. Ponadto na rzecz odbiorców wsparcia interwencja przewiduje działania w zakresie pośrednictwa pracy.

Zaplanowany szeroki katalog działań w ramach priorytetu na rzecz grupy docelowej zapewni realizację wsparcia o charakterze kompleksowym, który dostosowany będzie do indywidualnych potrzeb odbiorców.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Grupę docelową wsparcia stanowią:

- osoby bezrobotne (w tym zarejestrowane w urzędzie pracy jako bezrobotne), poszukujące pracy, nieaktywne zawodowo, w tym: osoby młode (w wieku 25-30 lat), osoby starsze (w wieku 50+), osoby niepełnosprawne,
- rolnicy, w tym osoby niepełnosprawne,
- pracodawcy.

Do grup **beneficjentów** należą:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

W ramach priorytetu przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Zastosowany mechanizm finansowania krzyżowego będzie bezpośrednio powiązany z celami i rezultatami podejmowanych interwencji. Powyższe przyczyni się do zwiększenia skuteczności, efektywności i trwałości oferowanego wsparcia, jak również do realizacji polityk horyzontalnych UE, w tym zasady równości szans i niedyskryminacji, w szczególności w odniesieniu do zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Potrzeba zastosowania mechanizmu wynika z doświadczeń okresu programowania 2007-2013, zwłaszcza w kontekście konieczności uzupełniania działań współfinansowanych z EFS w celu zapewnienia kompleksowości interwencji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Wybór projektów do dofinansowania dokonywany będzie w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny oraz zapewniający beneficjentom równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru. Zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego system wyboru projektów gwarantować będzie, iż realizowane w ramach priorytetu operacje przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego i oczekiwanych rezultatów priorytetu. Ponadto, procedury wyboru projektów do dofinansowania i kryteria będą niedyskryminacyjne i przejrzyste oraz będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym. Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący.

Z uwagi na specyfikę priorytetu **głównym trybem** wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb pozakonkursowy**, przeznaczony dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub projektów dotyczących realizacji zadań publicznych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Zastosowanie trybu pozakonkursowego wzmocni skuteczność osiągania celu i rezultatów priorytetu inwestycyjnego. Tryb pozakonkursowy dotyczy beneficjentów posiadających wysoki potencjał do realizacji projektów, zarówno finansowy, jaki i kadrowy. Beneficjenci w tym trybie posiadać będą doświadczenie instytucjonalne w zakresie realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE. Dodatkowo część beneficjentów dysponuje odpowiednimi narzędziami ustawowymi, co dodatkowo wzmocnia ich działania w zakresie realizowanego wsparcia na rzecz grupy docelowej.

Projekty realizowane w trybie pozakonkursowym umożliwiają realizację celów regionalnych we współpracy z podmiotami z poza sektora finansów publicznych.

Tryb pozakonkursowy może znaleźć zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) i/lub strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

W ramach priorytetu zastosowanie także będzie miał **tryb konkursowy**.

Kryteria i zasady oceny projektów umożliwią wybór do dofinansowania i realizację projektów najbardziej efektywnych oraz najlepiej odpowiadających potrzebom społecznym regionu. System oceny projektów opierać się będzie na kryteriach weryfikujących możliwość realizacji danego typu operacji w ramach priorytetu inwestycyjnego oraz na kryteriach punktowych, badających m.in. wpływ projektu na realizację celów i rezultatów priorytetu, jak również zapewnienie wymaganej efektywności zatrudnieniowej. Kryteria wyboru projektów zapewnią koncentrację działań na odbiorcach wsparcia należących do grup defaworyzowanych na rynku pracy, które są narażone na dyskryminację. W pierwszej kolejności wybierane do dofinansowania będą te projekty, które w jak największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i rezultatów priorytetu inwestycyjnego.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	8078	12119	20197	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

Priorytet inwestycyjny 8.7:

Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:**Zwiększenie liczby nowych miejsc pracy w regionie**

Cel interwencji wynika bezpośrednio ze zdiagnozowanej sytuacji sektora przedsiębiorstw MŚP w zakresie ograniczonej możliwości generowania miejsc pracy oraz niskiego stopnia nasycenia przedsiębiorczością. Rozwój przedsiębiorczości stanowi jedną z form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, podnoszenia poziomu aktywności zawodowej mieszkańców, a także stymulowania rozwoju ekonomicznego i społecznego regionu. Zgodnie ze *Strategią Europa 2020* przedsiębiorczość i praca na własny rachunek są kluczem do osiągnięcia inteligentnego i zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu. Badania potwierdzają, że dotacje na zakładanie własnej działalności gospodarczej są instrumentem cechującym się dużą skutecznością w aktywizacji osób bezrobotnych na rynku pracy. Problem dostępu do kapitału finansowego stanowi główną barierę w wejściu na rynek dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. W ramach priorytetu wsparcie zostanie ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości rozumianej jako zakładanie, prowadzenie i rozwijanie własnej działalności przez odbiorców wsparcia, jak również zwiększenie przeżywalności nowopowstałych przedsiębiorstw. Wsparcie tego typu realizowane będzie przy wykorzystaniu dotacji bezzwrotnych oraz instrumentów finansowych z uwzględnieniem specyfiki odbiorców i ewentualnych ryzyk, co ma wpłynąć na podniesienie trwałości i efektywności działań. W ramach priorytetu interwencja ma również na celu optymalne wykorzystanie zasobów ludzkich tkwiących w rolnictwie poprzez reorientację zawodową rolników w kierunku podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej.

Przedsięwzięcia realizowane będą zgodnie z zasadą efektywności zatrudnieniowej, tj. rezultat interwencji zostanie uzyskany w sytuacji, gdy zostanie utworzona odpowiednia liczba miejsc pracy w ramach udzielonych środków EFS na podjęcie działalności gospodarczej. Planowane działania przyczynią się do rozwoju przedsiębiorczości w regionie, w tym samozatrudnienia.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Słabiej rozwinięte	Sztuka	n/d	-	-	0	Sztuka	2013	-	-	3379	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu realizowany będzie szeroki katalog działań na rzecz osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Proponowane wsparcie dla ww. osób będzie miało charakter kompleksowy, który dostosowany będzie do indywidualnych potrzeb odbiorców.

Interwencja polegać będzie na dostarczeniu wsparcia w postaci szkoleń umożliwiających uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do rozpoczęcia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Dodatkowo, do odbiorców wsparcia skierowane będą usługi doradcze, przygotowujące do samodzielnego prowadzenia działalności gospodarczej. Doradztwo realizowane będzie zarówno w formie grupowej, jak i indywidualnej.

System dotacyjny zostanie skoncentrowany wyłącznie na osobach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (m.in. osobach niepełnosprawnych, osobach długotrwale bezrobotnych, kobietach, osobach powyżej 50 roku życia). Pozostałe grupy docelowe (m.in. osoby młode, osoby pracujące, osoby mające już wcześniejsze doświadczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej) zostaną objęte systemem instrumentów zwrotnych m.in. pożyczkami. Jednocześnie osoby, które cechuje wyższe ryzyko zaistnienia efektu deadweight poprzez system instrumentów zwrotnych otrzymają zachęty do uruchamiania przedsięwzięć bardziej ryzykownych, cechujących się jednocześnie potencjalnie wyższą rentownością dla gospodarki regionu (np. przedsięwzięcia innowacyjne). Wsparcie realizowane w formule zwrotnej wpłynie na podniesienie trwałości i efektywności podejmowanych działań. W ramach priorytetu zostaną zastosowane także instrumenty mieszane, np. granty zwrotne lub dotacje na spłatę odsetek.

W celu zapewnienia trwałości miejsc pracy w sektorze mikroprzedsiębiorstw zaplanowane zostały działania w formie wsparcia pomostowego niefinansowego oraz finansowego.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego

Grupę docelową wsparcia stanowią osoby fizyczne zamierzające rozpocząć własną działalność gospodarczą tj.:

- osoby bezrobotne (w tym zarejestrowane w urzędach pracy jako osoby bezrobotne), osoby poszukujące pracy, osoby nieaktywne zawodowo, w tym osoby niepełnosprawne,
- osoby pracujące, w tym rolnicy, osoby niepełnosprawne.

Do grup **beneficjentów** należą:

1) w przypadku form wsparcia: dotacji bezzwrotnych, szkoleń/ doradztwa/ mentoringu w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

2) w przypadku instrumentów finansowych:

- podmioty zarządzające instrumentami finansowymi.

W ramach priorytetu przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Zastosowany mechanizm finansowania krzyżowego będzie bezpośrednio powiązany z celami i rezultatami podejmowanych interwencji. Powyższe przyczyni się do zwiększenia skuteczności, efektywności i trwałości oferowanego wsparcia, jak również do realizacji polityk horyzontalnych UE, w tym zasady równości szans i niedyskryminacji, w szczególności w odniesieniu do zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Potrzeba zastosowania mechanizmu wynika z doświadczeń okresu programowania 2007-2013, zwłaszcza w kontekście konieczności uzupełniania działań współfinansowanych z EFS w celu zapewnienia kompleksowości interwencji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Wybór projektów do dofinansowania dokonywany będzie w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny oraz zapewniający beneficjentom równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru. Zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego system wyboru projektów gwarantować będzie, iż realizowane w ramach priorytetu operacje przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego i oczekiwanych rezultatów priorytetu. Ponadto, procedury wyboru projektów do dofinansowania i kryteria będą niedyskryminacyjne i przejrzyste oraz będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym. Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący.

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego**, przeznaczonego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub projektów dotyczących realizacji zadań publicznych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Beneficjenci ci będą posiadali wysoki potencjał do realizacji projektów (zarówno finansowy, jaki i kadrowy), bądź też będą dysponowali odpowiednimi narzędziami ustawowymi, co dodatkowo przyczyni się do uzyskania efektu synergii planowanych interwencji.

Tryb pozakonkursowy może znaleźć zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) i/lub strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

Kryteria i zasady oceny projektów umożliwią wybór do dofinansowania i realizację projektów najbardziej efektywnych oraz najlepiej odpowiadających potrzebom społecznym regionu. System oceny projektów opierać się będzie na kryteriach weryfikujących możliwość realizacji danego typu operacji w ramach priorytetu inwestycyjnego oraz na kryteriach punktowych, badających m.in. wpływ projektu na realizację celów i rezultatów priorytetu. Kryteria wyboru projektów zapewnią koncentrację działań na odbiorcach wsparcia należących do grup defaworyzowanych na rynku pracy, które są narażone na dyskryminację. W pierwszej kolejności wybierane do dofinansowania będą te projekty, które w jak największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i rezultatów priorytetu inwestycyjnego.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

W odniesieniu do obszarów wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego, poza wsparciem bezzwrotnym, przewiduje się wsparcie również w formie zwrotnej. Ostateczny zakres i forma wsparcia zostanie określona na podstawie analizy ex-ante. Dobór instrumentów wsparcia będzie uwzględniał konkretne potrzeby beneficjentów od których ostatecznie będzie uzależniona zarówno forma pomocy, jak i jej wielkość.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	3158	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

Priorytet inwestycyjny 8.8:

Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do 3 lat dla osób powracających na rynek pracy

Niedostateczny poziom rozwoju systemu opieki nad dziećmi do lat 3 stanowi strukturalny problem rynku pracy. Szczególnie w przypadku kobiet, duży wpływ na ich sytuację na rynku pracy ma brak rozwiązań ułatwiających godzenie życia zawodowego i prywatnego, co bezpośrednio wpływa na ograniczenie możliwości rozwoju kariery zawodowej. Realizacja celu wyznaczonego w ramach priorytetu wynika bezpośrednio z konieczności realizacji działań na rzecz efektywnego godzenia życia zawodowego i rodzinnego, które jest jednym z podstawowych warunków pozwalających na zapewnienie równego dostępu do zatrudnienia. Usługi w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 nie są wystarczające, dlatego podjęta interwencja ma na celu zintensyfikowanie działań na rzecz ich upowszechniania w zakresie jakościowym i ilościowym. Zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3 poprawia szanse osób na zatrudnienie, które pełnią funkcje opiekuńcze. Działania w tym obszarze zwiększą także szanse utrzymania pracy osobom, którym utrudnia to sytuacja rodzinna wynikająca z opieki nad dzieckiem do lat 3. Wsparcie w ramach priorytetu skoncentrowane zostanie także na upowszechnianiu elastycznych form zatrudnienia. Interwencja w tym zakresie ma na celu zwiększenie aktywności zawodowej kobiet powracających na rynek pracy w związku z przerwą związaną z macierzyństwem.

Rezultat interwencji zostanie uzyskany, gdy odpowiedni odsetek uczestników projektów powróci na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięte	Osoba	n/d	-	-	0	Osoba	2013	-	-	537	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu realizowany będzie katalog działań ukierunkowanych na zapewnienie równych szans płci oraz wsparcie godzenia życia zawodowego i prywatnego poprzez opiekę nad dziećmi do lat 3, jak również upowszechnianie elastycznych form zatrudnienia.

Interwencja polegać będzie przede wszystkim na wspieraniu tworzenia i funkcjonowania instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (żłobków i klubów dziecięcych), a także na wsparciu tworzenia i funkcjonowania dziennych opiekunów. Ponadto w ramach interwencji będzie wspierana nieinstytucjonalna forma opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 tj. usługa niani. Ponadto interwencja przewiduje wdrożenie elastycznych form zatrudnienia m.in. telepracę, elastyczne godziny pracy, które umożliwią godzenie życia zawodowego i prywatnego. Wsparcie w tym zakresie będzie polegało m.in. na stosowaniu systemu zachęt dla pracodawców w postaci grantów przeznaczonych na zatrudnianie osób, które powracają na rynek pracy po okresie opieki nad dzieckiem do lat 3.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny), wyznaczonym w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Grupę docelową wsparcia stanowią:

- rodzice i pełnoprawni opiekunowie dzieci do lat 3,
- pracodawcy w zakresie wdrażania elastycznych form zatrudnienia.

Do grup **beneficjentów** należą:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

W ramach priorytetu przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Zastosowany mechanizm finansowania krzyżowego będzie bezpośrednio powiązany z celami i rezultatami podejmowanych interwencji. Powyższe przyczyni się do zwiększenia skuteczności, efektywności i trwałości oferowanego wsparcia, jak również do realizacji polityk horyzontalnych UE, w tym zasady równości szans i niedyskryminacji, w szczególności w odniesieniu do zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Potrzeba zastosowania mechanizmu wynika z doświadczeń okresu programowania 2007-2013, zwłaszcza w kontekście konieczności uzupełniania działań współfinansowanych z EFS w celu zapewnienia kompleksowości interwencji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Wybór projektów do dofinansowania dokonywany będzie w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny oraz zapewniający beneficjentom równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru. Zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego system wyboru projektów gwarantować będzie, iż realizowane w ramach priorytetu operacje przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego i oczekiwanych rezultatów priorytetu. Ponadto, procedury wyboru projektów do dofinansowania i kryteria będą niedyskryminacyjne i przejrzyste oraz będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym. Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący.

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** przeznaczonego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub projektów dotyczących realizacji zadań publicznych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Beneficjenci ci będą posiadali wysoki potencjał do realizacji projektów

(zarówno finansowy, jaki i kadrowy), bądź też będą dysponowali odpowiednimi narzędziami ustawowymi, co dodatkowo przyczyni się do uzyskania efektu synergii planowanych interwencji. Tryb pozakonkursowy może znaleźć zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT).

Kryteria i zasady oceny projektów umożliwią wybór do dofinansowania i realizację projektów najbardziej efektywnych oraz najlepiej odpowiadających potrzebom społecznym regionu. System oceny projektów opierać się będzie na kryteriach weryfikujących możliwość realizacji danego typu operacji w ramach priorytetu inwestycyjnego oraz na kryteriach punktowych, badających m.in. wpływ projektu na realizację celów i rezultatów priorytetu. Kryteria wyboru projektów zapewnią koncentrację działań na odbiorcach wsparcia należących do grup defaworyzowanych na rynku pracy, które są narażone na dyskryminację. W pierwszej kolejności wybierane do dofinansowania będą te projekty, które w jak największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i rezultatów priorytetu inwestycyjnego.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach działania niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	Sztuka	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	1344	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

➤ INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
						M	K	O	M	K	O		
Wskaźnik produktu	1.	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	3230	4846	8076	8078	12119	20197	System informatyczny SL 2014	
Wskaźnik produktu	2.	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	1260	-	-	3158	System informatyczny	
Wskaźnik postępu finansowego	3.	Kwota wydatków EFS certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	EFS	Słabiej rozwinięte	48 891 449,00			227 748 450,00			System informatyczny SL 2014	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFS Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme		Wymiar 8 CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
102	99 462 230	01	202 044 086	01	70 715 430	01	5 075 539	01	2 020 441	nd	nd
104	80 822 068			02	42 740 777	02	1 350 000	03	8 081 763		
105	21 759 788			03	88 587 879	07	195 618 547	05	2 020 441		
								06	3 030 661		
								07	3 030 661		
								08	2 020 441		

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.10 OŚ PRIORYTETOWA 10 ADAPTACYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW I PRACOWNIKÓW DO ZMIAN

Oś Priorytetowa 10

Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian

- Oś Priorytetowa 10 **Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 8.9:

Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Wzrost kompetencji pracowników przedsiębiorstw oraz ograniczenie ryzyka bezrobocia pracowników przedsiębiorstw restrukturyzowanych

Procesy przemian gospodarczych, często o charakterze recesji wymuszają potrzebę elastycznego reagowania kadr zarządzających przedsiębiorstw. Procesy o charakterze organizacyjnym, w tym restrukturyzacyjnym niosą za sobą ryzyko redukcji zatrudnienia w przedsiębiorstwach. Realizacja wyznaczonego celu w ramach priorytetu wynika bezpośrednio ze zdiagnozowanych barier rozwoju zwłaszcza sektora MŚP, do których zalicza się przede wszystkim trudniejszy dostęp do wykwalifikowanych kadr, czynniki natury finansowej, takie jak trudności z pozyskaniem finansowania zewnętrznego oraz jego wysokie koszty. Ponadto zauważalne jest niewystarczające dostosowanie usług oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu do potrzeb rozwojowych przedsiębiorstw. Interwencja ma na celu poprawę kondycji przedsiębiorstw sektora oraz przystosowanie pracodawców i pracowników do koniecznych zmian związanych z globalnymi trendami np. upowszechnianiem nowoczesnych technologii, starzeniem się społeczeństwa i innymi kwestiami demograficznymi. Trwała zmiana w zakresie poziomu zatrudnienia i rozwoju kompetencji pracowników wymaga działań mających na celu poprawę jakości zarządzania przedsiębiorstwami. Brak zarządzania rozwojem przedsiębiorstwa, w tym w sytuacjach kryzysowych, stanowi jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla jego długookresowej konkurencyjności. Ponadto interwencja obejmuje wsparcie usług adresowanych do przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne oraz ich pracowników, ukierunkowane na dostosowanie się do zmian gospodarczych.

Rezultat interwencji zostanie uzyskany w sytuacji, gdy odpowiedni odsetek uczestników projektów uzyska kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu. W wyniku działań nastąpi zwiększenie zasobów wykwalifikowanych pracowników. Ponadto interwencja przyczyni się do ograniczenia ryzyka bezrobocia pracowników przedsiębiorstw restrukturyzowanych.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięte	Osoba	n/d	-	-	0	Osoba	2013	-	-	17989	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu realizowany będzie szeroki katalog działań na rzecz podnoszenia adaptacyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza sektora MŚP i ich pracowników. Wsparcie na rzecz kompetencji/kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw ma charakter kompleksowy.

Z uwagi na fakt, że umiejętność zarządzania strategicznego i zarządzania zasobami ludzkimi stanowi czynnik decydujący o budowaniu przewagi konkurencyjności i o możliwości dostosowania przedsiębiorstw do zmieniających się warunków gospodarczych, wsparcie obejmować będzie wdrażanie zarządzania strategicznego i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem. Ponadto interwencja polegać będzie na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmian gospodarczych. Przedsięwzięcia będą również koncentrowały się na zapewnieniu wsparcia przedsiębiorcy, który znalazł się w sytuacji kryzysowej.

W ramach priorytetu inwestycyjnego zaplanowane działania skoncentrują się na wspieraniu rozwoju kompetencji/kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw. Interwencja zakłada realizację wsparcia w postaci usług rozwojowych (m.in. analiz potrzeb szkoleniowych, szkoleń, doradztwa) adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm. Regionalny system dystrybucji środków przeznaczonych na usługi rozwojowe w zakresie podnoszenia kompetencji/kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw (tzw. *Podmiotowy System Finansowania*) oparty będzie na podejściu popytowym zintegrowanym z krajowym *Rejestrem Usług Rozwojowych* oraz docelowo spójnym z opracowaną *Polską Ramą Kwalifikacji*. Wsparcie w tym zakresie, o charakterze pilotażu, będzie realizowane będzie w oparciu o priorytety polityki regionalnej, m.in. rozwój inteligentnych specjalizacji zdefiniowanych w *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 r.* Zostaną wskazane obszary preferencji usług rozwojowych w zakresie dofinansowania ze środków EFS m.in. w zakresie inteligentnych specjalizacji w kontekście realizacji celów strategicznych regionu.

W ramach interwencji realizowane będzie także wsparcie usług doradczych adresowanych do przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne oraz ich pracowników, ukierunkowane na dostosowanie się do zmian gospodarczych. Przedsięwzięcia w tym zakresie będą koncentrować się na zapewnieniu wsparcia na rzecz zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmiany gospodarczej, jak również wsparciu na rzecz przedsiębiorców, którzy znaleźli się w sytuacji kryzysowej (m.in. usługi doradcze w zakresie opracowania i wrażenia planu restrukturyzacji przedsiębiorstwa). Ponadto realizowane będzie także wsparcie typu outplacement na rzecz pracodawców i ich pracowników, którzy przechodzą procesy adaptacyjne i modernizacyjne. Programy typu outplacement obejmować będą m.in. doradztwo zawodowe, szkolenia, staże oraz pośrednictwo pracy. Zaplanowany katalog działań

na rzecz osób objętych programami typu outplacement zapewni realizację wsparcia o charakterze kompleksowym, który dostosowany będzie do indywidualnych potrzeb odbiorców wsparcia.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Grupę docelową wsparcia stanowią:

- przedsiębiorcy oraz ich pracownicy/kadra zarządzająca,
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- pracodawcy i ich pracownicy przechodzący procesy adaptacyjne i modernizacyjne (pracownicy przewidziani do zwolnienia lub zagrożeni zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz osoby, które utraciły pracę z przyczyn dotyczących zakładu pracy w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy przed dniem przystąpienia do projektu).

Do grup **beneficjentów** należą:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

W ramach priorytetu przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Zastosowany mechanizm finansowania krzyżowego będzie bezpośrednio powiązany z celami i rezultatami podejmowanych interwencji. Powyższe przyczyni się do zwiększenia skuteczności, efektywności i trwałości oferowanego wsparcia, jak również do realizacji polityk horyzontalnych UE, w tym zasady równości szans i niedyskryminacji, w szczególności w odniesieniu do zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Potrzeba zastosowania mechanizmu wynika z doświadczeń okresu programowania 2007-2013, zwłaszcza w kontekście konieczności uzupełniania działań współfinansowanych z EFS w celu zapewnienia kompleksowości interwencji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Wybór projektów do dofinansowania dokonywany będzie w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny oraz zapewniający beneficjentom równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru. Zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego system wyboru projektów gwarantować będzie, iż realizowane w ramach priorytetu operacje przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego i oczekiwanych rezultatów priorytetu. Ponadto, procedury wyboru projektów do dofinansowania i kryteria będą niedyskryminacyjne i przejrzyste oraz będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym. Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący.

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** przeznaczonego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub projektów dotyczących realizacji zadań publicznych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Beneficjenci ci będą posiadali wysoki potencjał do realizacji projektów (zarówno finansowy, jaki i kadrowy), bądź też będą dysponowali odpowiednimi narzędziami ustawowymi, co dodatkowo przyczyni się do uzyskania efektu synergii planowanych interwencji. Tryb pozakonkursowy może znaleźć zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) i/lub strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

Kryteria i zasady oceny projektów umożliwią wybór do dofinansowania i realizację projektów najbardziej efektywnych oraz najlepiej odpowiadających potrzebom społecznym regionu. System oceny projektów opierać się będzie na kryteriach weryfikujących możliwość realizacji danego typu operacji w ramach priorytetu inwestycyjnego oraz na kryteriach punktowych, badających m.in. wpływ projektu na realizację celów i rezultatów priorytetu. Kryteria wyboru projektów zapewnią koncentrację działań na odbiorcach wsparcia należących do grup defaworyzowanych na rynku pracy, które są narażone na dyskryminację. W pierwszej kolejności wybierane do dofinansowania będą te projekty, które w jak największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i rezultatów priorytetu inwestycyjnego.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	9096	10680	19776	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

Priorytet inwestycyjny 8.10:

Aktywne i zdrowe starzenie się

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Wzrost aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym

Jednym z kluczowych problemów rynku pracy w regionie jest postępujące ograniczanie zasobów pracy spowodowane m.in. starzeniem się społeczeństwa i zbyt wczesnym wychodzeniem z rynku pracy. Cechą procesu zmiany struktury demograficznej jest rosnący udział osób starszych w populacji ogółem, przy jednoczesnym niskim współczynniku aktywności zawodowej osób starszych.

Interwencja w obszarze ochrony zdrowia ukierunkowana będzie na oddziaływanie na rynek pracy poprzez przeciwdziałanie dezaktywizacji zawodowej z przyczyn zdrowotnych. Przedsięwzięcia koncentrować się będą na przeciwdziałaniu bierności zawodowej powodowanej stanem zdrowia poprzez profilaktykę, diagnostykę i rehabilitację. Wzmocnione zostaną działania profilaktyczne pozwalające na wykrycie chorób we wczesnym ich stadium i na rozpoczęcie leczenia. Prowadzona będzie kompleksowa i specjalistyczna diagnostyka, zwłaszcza w odniesieniu do chorób o największym

wpływie na przerywanie aktywności zawodowej. Podejmowane działania wynikać będą głównie z określonych przez ministra właściwego ds. zdrowia wytycznych w dokumencie *Policy Paper* dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Nastąpi koncentracja działań na problemach demograficznych i pięciu grupach chorób, do których należą: choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, choroby (zaburzenia) psychiczne, choroby układu kostno-stawowo-mięśniowego oraz choroby układu oddechowego. Działania będą również dotyczyć specyficznych problemów zdrowotnych, mających wpływ na sytuację w województwie. Konsekwencje problemów zdrowotnych osób w wieku produkcyjnym znacząco oddziałują na rynek pracy, dlatego podejmowane interwencje dotyczą m.in. tworzenia i rozwijania programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania schorzeniom istotnie wpływającym na dezaktywację zawodową. Ponadto w ramach interwencji opracowane i wdrożone będą programy w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia. W ramach priorytetu zaplanowano także realizację programów naprawczych minimalizujących zdrowotne czynniki ryzyka zawodowego w miejscu pracy. W celu zwiększenia skuteczności powyższych działań w ich realizację będą włączeni pracodawcy.

Rezultat interwencji zostanie uzyskany w sytuacji, gdy odpowiedni odsetek uczestników projektów podejmie pracę lub będzie kontynuowało zatrudnienie po opuszczeniu programu.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Słabiej rozwinięte	Osoba	n/d	-	-	0	Osoba	2013	-	-	907	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu realizowany będzie szeroki katalog działań na rzecz wsparcia zatrudnienia i wydłużenia aktywności osób należących do grupy docelowej. Działania będą dostosowane do indywidualnych potrzeb odbiorców wsparcia.

Interwencja w znacznym zakresie będzie ukierunkowana na opracowywanie oraz wdrażanie programów profilaktycznych dotyczących chorób, będących istotnym problemem zdrowotnym zarówno na poziomie krajowym, jak i regionu. Działania będą ukierunkowane na rozwój profilaktyki nowotworowej w kierunku wykrywania raka jelita grubego, szyjki macicy i raka piersi. Zostaną opracowane i wdrożone projekty profilaktyczne dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu w szczególności: układu krążenia, chorób nowotworowych, układu oddechowego, układu kostno - stawowego, mięśniowego i tkanki łącznej, układu nerwowego, zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania, a także dotyczące urazów, zatruc i innych określonych skutków działania czynników zewnętrznych oraz chorób zakaźnych.

Ponadto interwencja zakłada opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji medycznej ułatwiających powroty do pracy, jak również opracowanie i wdrożenie programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy. W ramach priorytetu będą opracowywane i wdrażane także programy zdrowotne dla osób zagrożonych przerwaniem

aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych, w zakresie wykraczającym poza finansowanie w ramach systemu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego. Ponadto w ramach interwencji realizowane będą programy przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące ich do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Grupę docelową wsparcia stanowią:

- osoby kwalifikujące się do programów zdrowotnych, w tym osoby w wieku powyżej 50 roku życia,
- osoby długotrwale pracujące w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, w tym osoby w wieku powyżej 50 roku życia,
- przedsiębiorcy i pracodawcy.

Do grup **beneficjentów** należą:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w szczególności podmioty posiadające potencjał do opracowania i/lub wdrożenia programów zdrowotnych (m.in. profilaktycznych, rehabilitacji medycznej).

W ramach priorytetu przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Zastosowany mechanizm finansowania krzyżowego będzie bezpośrednio powiązany z celami i rezultatami podejmowanych interwencji. Powyższe przyczyni się do zwiększenia skuteczności, efektywności i trwałości oferowanego wsparcia, jak również do realizacji polityk horyzontalnych UE, w tym zasady równości szans i niedyskryminacji, w szczególności w odniesieniu do zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Potrzeba zastosowania mechanizmu wynika z doświadczeń okresu programowania 2007-2013, zwłaszcza w kontekście konieczności uzupełniania działań współfinansowanych z EFS w celu zapewnienia kompleksowości interwencji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Wybór projektów do dofinansowania dokonywany będzie w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny oraz zapewniający beneficjentom równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru. Zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego system wyboru projektów gwarantować będzie, iż realizowane w ramach priorytetu operacje przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego i oczekiwanych rezultatów priorytetu. Ponadto, procedury wyboru projektów do dofinansowania i kryteria będą niedyskryminacyjne i przejrzyste oraz będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym. Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący.

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** przeznaczonego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub projektów dotyczących realizacji zadań publicznych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Beneficjenci ci będą posiadali wysoki potencjał do realizacji projektów (zarówno finansowy, jaki i kadrowy), bądź też będą dysponowali odpowiednimi narzędziami ustawowymi, co dodatkowo przyczyni się do uzyskania efektu synergii planowanych interwencji.

Tryb pozakonkursowy może znaleźć zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

Kryteria i zasady oceny projektów umożliwią wybór do dofinansowania i realizację projektów najbardziej efektywnych oraz najlepiej odpowiadających potrzebom społecznym regionu. System oceny projektów opierać się będzie na kryteriach weryfikujących możliwość realizacji danego typu operacji w ramach priorytetu inwestycyjnego oraz na kryteriach punktowych, badających m.in. wpływ projektu na realizację celów i rezultatów priorytetu. Kryteria wyboru projektów zapewnią koncentrację działań na odbiorcach wsparcia należących do grup defaworyzowanych na rynku pracy, które są narażone na dyskryminację. W pierwszej kolejności wybierane do dofinansowania będą te projekty, które w jak największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i rezultatów priorytetu inwestycyjnego.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	5670	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

➤ INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
						M	K	O	M	K	O		
Wskaźnik produktu	1.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	3637	4271	7908	9096	10680	19776	System informatyczny SL 2014	
Wskaźnik produktu	2.	Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	2268	-	-	5670	System informatyczny SL 2014	
Wskaźnik postępu finansowego	3.	Kwota wydatków certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	EFS	Słabiej rozwinięte	15 039 076,00			70 079 915,00			System informatyczny SL 2014	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFS											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme		Wymiar 8 CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
106	49 704 284	01	62 138 448	01	25 476 764	01	2 000 000	03	3 728 307	nd	nd
107	12 434 164			02	16 155 025	02	1 110 000	05	932 077		
				03	20 506 659	07	59 028 448	06	932 077		
								08	621 384		

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.11 OŚ PRIORYTETOWA 11 WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Oś Priorytetowa 11 Włączenie społeczne

- Oś Priorytetowa 11 **Włączenie społeczne** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 9.4:

Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym w regionie

Diagnoza sytuacji województwa ukazuje wiele negatywnych zjawisk, w tym między innymi: najwyższy w kraju wskaźnik zagrożenia ubóstwem, niekorzystna struktura bezrobocia, duża liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, znaczna skala zjawiska niepełnosprawności i niski wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Interwencja w ramach priorytetu skoncentrowana zostanie na działaniach na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej oraz integracji społecznej osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wdrożenie standardów oraz wykorzystanie nowych rozwiązań w zakresie aktywnej integracji przyczyni się do podniesienia jakości, skuteczności i efektywności działań instytucji pomocy i integracji społecznej na rzecz włączenia społecznego osób i społeczności marginalizowanych w regionie. Wprowadzone zostaną mechanizmy, mające na celu zintegrowanie działań publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy oraz instytucji pomocy i integracji społecznej. Zaplanowane zintegrowane działania mają na celu zapobieganie pogłębianiu się zjawiska uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych, poprawę dostępu do rynku pracy, a konsekwencji przyczynią się do zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Rezultatem interwencji będzie zwiększenie szans na integrację społeczną oraz przygotowanie do wejścia lub powrotu na rynek pracy osób wykluczonych, bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem. Na osiągnięcie celu mogą mieć wpływ regulacje prawne na poziomie krajowym, w tym m.in. w zakresie zatrudnienia socjalnego, jak również reformy polityk publicznych w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa oraz zmian systemowych w polityce rynku pracy.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięte	Osoba	n/d	-	-	0	Osoba	2013	9365	17394	26 759	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu realizowane będą kompleksowe programy na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową. W tym zakresie wsparcie zostanie skoncentrowane na osobach, najbardziej oddalonych od rynku pracy doświadczających złożonych problemów powodujących ubóstwo i wykluczenie społeczne, które wymagają kompleksowego wsparcia z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, głównie na osobach pozostających bez zatrudnienia (w tym długotrwale), osobach młodych oraz osobach bez doświadczenia zawodowego.

Przewiduje się wykorzystywanie zróżnicowanych form i metod aktywizacji społeczno-zawodowej, w tym stosowanie instrumentów aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej i wspomagająco kulturalnej, jak również realizację działań z zakresu aktywnych technik poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych. W celu wzmocnienia działań w zakresie aktywnej integracji zakłada się również realizację programów aktywności lokalnej.

Przez ośrodki pomocy społecznej, we współpracy z powiatowymi urzędami pracy, realizowane będą kompleksowe działania aktywizacji i integracji społecznej i zawodowej bezrobotnych klientów ośrodków pomocy społecznej.

Istotne w kontekście zidentyfikowanych problemów będzie wsparcie dedykowane osobom niepełnosprawnym, znajdującym się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. W ramach planowanych kompleksowych programów integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, przewiduje się również wdrażanie nowych instrumentów, w tym np. usługi asystenckie, czy zatrudnienie wspomagane.

Realizowane będą również programy aktywizacji społeczno-zawodowej na rzecz społeczności marginalizowanych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarach objętych działaniami rewitalizacyjnymi. W ramach priorytetu dla osób bezdomnych realizowane będą m.in. indywidualne programy wychodzenia z bezdomności.

Realizowane będą również programy aktywizacji społecznej i zawodowej młodzieży, w tym m.in. wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych i socjoterapeutycznych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. Powyższe działania zostaną skoncentrowane na osobach opuszczających instytucjonalne formy pieczy zastępczej. Wsparciem w ramach priorytetu zostaną objęte także osoby opuszczające rodzinne formy pieczy zastępczej. W odniesieniu do ww. grup młodzieży istotne będą również działania profilaktyczne przeciwdziałające wykluczeniu mieszkaniowemu i bezdomności. Kompleksowymi programami aktywizacji społecznej i zawodowej mogą zostać objęci także podopieczni jednostek o charakterze opiekuńczo-wychowawczym prowadzonych przez Ochotnicze Hufce Pracy.

Ważną rolę będą odgrywały działania na rzecz reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym realizowane przez podmioty o charakterze reintegracyjnym (Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej). W zakresie usług reintegracji społecznej i zawodowej szczególnie ważny będzie m.in. rozwój i upowszechnianie zatrudnienia wspieranego oraz prac społecznie użytecznych.

Preferowane będą przedsięwzięcia partnerskie instytucji pomocy i integracji społecznej z instytucjami rynku pracy, jak również inne inicjatywy współpracy międzysektorowej oraz partnerstwa publiczno-społeczne. Nacisk położony zostanie również na realizację działań integrujących usługi różnych służb publicznych, w szczególności publicznych służb zatrudnienia, instytucji pomocy społecznej, kuratorskiej służby sądowej. Powyższe ma na celu zapewnienie kompleksowego wsparcia, co przyczyni się do zwiększenia efektywności zatrudnieniowej realizowanego wsparcia. Podejmowane działania, w tym w szczególności działania jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, będą realizowane zgodnie ze standardami opracowanymi na poziomie krajowym.

Wszystkie działania realizowane w ramach priorytetu zostaną dostosowane do zdiagnozowanych specyficznych potrzeb grup docelowych, w tym m.in. poprzez zastosowanie indywidualnych planów (ścieżek) działania (wsparcia), co zapewni zindywidualizowane i holistyczne podejście do osób objętych wsparciem.

Proponowane działania przyczynią się do rozwoju nowych narzędzi i instrumentów aktywnej integracji w regionie, rozwoju i upowszechniania poradnictwa specjalistycznego, upowszechnienia działań o charakterze środowiskowym, jak również do zwiększenia efektywności i jakości pracy socjalnej w regionie.

Kompleksowa interwencja zaplanowana w ramach Priorytetu wpłynie na wzrost integracji społecznej oraz poprawi dostęp do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym w regionie, tym samym przyczyni się do obniżenia liczby osób zagrożonych ubóstwem. Wskazane działania wpisują się w założenia *Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji* - projekt lipiec 2013, jak również wynikają ze *Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020*.

Adekwatnie do planowanego rodzaju działań, głównymi **grupami docelowymi** będą osoby wykluczone (w tym dotknięte ubóstwem) lub osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym m.in.:

- osoby pozostające bez zatrudnienia,
- osoby z niepełnosprawnościami (w tym z zaburzeniami psychicznymi),
- dzieci i młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym,
- osoby bezdomne,
- otoczenie osób wykluczonych społecznie (w tym rodziny osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym).

Wsparcie w ramach priorytetu zostanie skierowane do osób z terenu całego województwa lubelskiego. Zostanie ono zintensyfikowane zwłaszcza w gminach, znajdujących się w najbardziej niekorzystnym położeniu w kontekście realizacji celu tematycznego 9, tj. w gminach o dużym zagrożeniu ubóstwem. W ramach koncentracji terytorialnej szczególnie ważnymi działaniami zostaną objęte

gminy, dla których wartości wybranych wskaźników przekraczają o 20 punktów procentowych średnią krajową. Z uwagi na zidentyfikowane problemy w gminach tych intensywność wsparcia będzie najwyższa, co zostanie zapewnione w szczególności poprzez premiowanie projektów, mających na celu rozwiązywanie problemów zidentyfikowanych w tych gminach. Zakłada się cykliczną weryfikację problemowych obszarów, w tym cykliczną weryfikację zestawu wskaźników, a w razie potrzeby aktualizację wykazu gmin objętych preferencjami.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- instytucje pomocy i integracji społecznej,
- instytucje rynku pracy,
- instytucje wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- podmioty reintegracyjne,
- organizacje pozarządowe, działające w obszarze rynku pracy/ pomocy i integracji społecznej,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- PFRON,
- Ochotnicze Hufce Pracy,
- centra aktywności lokalnej.

W ramach priorytetu w związku z zaplanowanymi projektami o zintegrowanym charakterze przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Zastosowany mechanizm finansowania krzyżowego będzie bezpośrednio powiązany z celami i rezultatami podejmowanych interwencji. Powyższe przyczyni się do zwiększenia skuteczności, efektywności i trwałości oferowanego wsparcia, jak również do realizacji polityk horyzontalnych UE, w tym zasady równości szans i niedyskryminacji, w szczególności w odniesieniu do zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Potrzeba zastosowania mechanizmu wynika z doświadczeń okresu programowania 2007-2013, zwłaszcza w kontekście konieczności uzupełniania działań współfinansowanych z EFS w celu zapewnienia kompleksowości interwencji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Wybór projektów do dofinansowania dokonywany będzie w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny oraz zapewniający beneficjentom równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru. Zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego system wyboru projektów gwarantować będzie, iż realizowane w ramach priorytetu operacje przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego i oczekiwanych rezultatów priorytetu. Ponadto, procedury wyboru projektów do dofinansowania i kryteria będą niedyskryminacyjne i przejrzyste oraz będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym. Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, zatwierdzane będą przez Komitet Monitorujący.

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** przeznaczonego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub projektów dotyczących realizacji zadań publicznych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter lub cel projektu będą jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Beneficjenci ci będą posiadali wysoki potencjał do realizacji projektów (zarówno finansowy, jaki i kadrowy), bądź też będą dysponowali

odpowiednimi narzędziami ustawowymi, co dodatkowo przyczyni się do uzyskania efektu synergii planowanych interwencji.

Tryb pozakonkursowy może znaleźć zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) i/lub strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

Kryteria i zasady oceny projektów umożliwią wybór do dofinansowania i realizację projektów najbardziej efektywnych oraz najlepiej odpowiadających potrzebom społecznym regionu. System oceny projektów opierać się będzie na kryteriach weryfikujących możliwość realizacji danego typu operacji w ramach priorytetu inwestycyjnego oraz na kryteriach punktowych, badających m.in. wpływ projektu na realizację celów priorytetu. W pierwszej kolejności wybierane do dofinansowania będą te projekty, które w jak największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i rezultatów priorytetu inwestycyjnego.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	41 169	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

Priorytet inwestycyjny 9.7:

Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Wzrost dostępności wysokiej jakości usług społecznych użyteczności publicznej i usług zdrowotnych w regionie

Województwo cechują postępujące negatywne procesy demograficzne, w tym niekorzystne zmiany liczby i struktury ludności oraz nasilone zjawisko niepełnosprawności. Obserwowane są dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych, w tym koncentracja tych usług w ośrodkach miejskich. Ograniczona jest dostępność usług w obszarze ochrony zdrowia psychicznego oraz rehabilitacji leczniczej. Istnieje potrzeba zwiększenia dostępności wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych. Przewiduje się wsparcie procesu deinstytucjonalizacji oraz rozwoju usług

dostosowanych do specyficznych potrzeb mieszkańców, w tym usług środowiskowych. Interwencja przyczyni się do zwiększenia skali działań profilaktycznych o charakterze społecznym w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu. Zakłada się realizację zintegrowanych działań na rzecz rozwoju systemu wsparcia rodziny oraz deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. Realizacja priorytetu przyczyni się do podniesienia jakości usług społecznych i usług zdrowotnych, w tym również w zakresie organizacji opieki nad osobami zależnymi, m. in. poprzez rozwój oraz upowszechnienie alternatywnych form opieki.

Rezultatem interwencji będzie zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług dedykowanych osobom wykluczonym, bądź zagrożonym wykluczeniem społecznym, zwłaszcza osobom starszym, niepełnosprawnym i niesamodzielnym, jak również rodzinom zagrożonym dysfunkcją lub przeżywającym trudności. Na osiągnięcie celu mogą mieć wpływ regulacje prawne na poziomie krajowym, w tym m. in. planowane rozwiązania dotyczące osób niesamodzielnych, jak również skuteczność polityk publicznych w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa w zakresie usług społecznych i zdrowotnych.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba usług społecznych lub zdrowotnych zrealizowanych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w ramach programu	Słabiej rozwinięte	Sztuka	n/d	-	-	0	sztuka	2013	-	-	819	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu realizowane będą działania kierowane do osób wykluczonych, bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym lub podmiotów, mające na celu zwiększenie dostępności oraz poprawę jakości usług społecznych użyteczności publicznej oraz usług zdrowotnych świadczonych w regionie. Zaplanowana interwencja w zakresie poprawy dostępu do usług uwzględnia analizę trendów demograficznych.

Wsparcie polegające na świadczeniu personalizowanych i zintegrowanych usług społecznych adresowane będzie do osób najbardziej zagrożonych marginalizacją, w tym głównie do osób starszych, osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych. W ramach priorytetu nacisk zostanie położony na rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy, w tym np. na rozwój i upowszechnianie form wsparcia środowiskowego w miejscu zamieszkania. Zakłada się zwiększenie liczby placówek świadczących usługi w społeczności lokalnej, liczby miejsc w tych placówkach, a w konsekwencji zwiększenie liczby osób objętych pomocą oraz liczby świadczonych usług opiekuńczych (np. dla osób niesamodzielnych), w tym również specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Realizowane będzie zatem wsparcie dla tworzenia/ funkcjonowania m.in. środowiskowych instytucji aktywizujących osoby niepełnosprawne, dziennych

i rodzinnych domów pomocy dla osób starszych oraz usługi z zakresu mieszkalnictwa chronionego, wspomaganego i treningowego.

Zakłada się również realizację zintegrowanych usług o charakterze opiekuńczym i zdrowotnym, w tym m.in. z zakresu rehabilitacji leczniczej, świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej adresowanych w szczególności do osób starszych, osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych, w zakresie wykraczającym poza świadczenia z tzw. koszyka świadczeń gwarantowanych.

Ponadto zakłada się także opracowanie i wdrożenie programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych. Zaplanowana interwencja w zakresie wczesnej diagnostyki pozwalająca na wykrycie i leczenie wad rozwojowych zmniejszy zagrożenie wystąpienia niepełnosprawności u dzieci, a tym samym przyczyni się do ograniczenia zjawiska niepełnosprawności w regionie.

Dodatkowo przewidziano wsparcie w zakresie usług ochrony zdrowia psychicznego (opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień). Przewiduje się organizację i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym usług świadczonych w miejscu zamieszkania, a także tworzenie punktów doradczych/ konsultacyjnych zapewniających wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin oraz rozwój usług interwencji kryzysowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Powyższe wpisuje się w założenia *Regionalnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla województwa lubelskiego na lata 2012 – 2016*.

Istotnym elementem działań wspomagających aktywną integrację będzie rozwój zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym. W celu wzmocnienia rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przewiduje się rozwój i upowszechnianie profesjonalnego i zintegrowanego poradnictwa rodzinnego oraz specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, w tym m.in. wsparcie tworzenia/funkcjonowania międzygminnych punktów konsultacyjno-doradczych oraz zapewnianie dostępności do bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego. Przeprowadzona diagnoza wskazuje, iż oferta pomocy środowiskowej dla rodziny zagrożonej lub będącej w kryzysie jest ograniczona, szczególnie na obszarach wiejskich. Zakłada się zatem współfinansowanie rozwoju usług wspierających i interwencyjnych, w tym usług ośrodków wsparcia i ośrodków interwencji kryzysowej (w tym również ośrodków zapewniających miejsca schronienia). Dodatkowo w ramach usług wsparcia rodziny przewiduje się m.in. upowszechnianie działań asystentów rodziny, działań rodzin wspierających, a także rozwój dziennych placówek wsparcia.

Podjęmowane w ramach priorytetu inicjatywy na rzecz wsparcia dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym będą komplementarne z działaniami szkół w zakresie interwencji i profilaktyki socjalnej, w tym z programami inicjowanymi z poziomu krajowego. Preferowane będą zintegrowane działania instytucji publicznych i niepublicznych funkcjonujących w środowisku wokół szkół. Zakłada się wykorzystanie potencjału organizacyjno – technicznego szkół w ramach działań wspierających tworzenie i rozwój środowiskowych form i placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym np. świetlic środowiskowych, ognisk wychowawczych, oferujących zajęcia/programy socjoterapeutyczne.

W odniesieniu do pieczy zastępczej przewiduje się działania na rzecz jej deinstytucjonalizacji, w tym m. in. poprzez wsparcie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej i upowszechnianie działań koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Istotne będzie również podnoszenie jakości opieki nad dziećmi w instytucjonalnej pieczy zastępczej poprzez planowaną restrukturyzację tych placówek w celu zmniejszania liczby dzieci oraz podwyższania wieku dzieci umieszczanych w tych placówkach.

Zakłada się także komplementarne działania wspierające podnoszenie jakości usług społecznych użyteczności publicznej świadczonych w ramach priorytetu, w tym w zakresie wdrażania standardów świadczenia usług wypracowanych na poziomie krajowym, m.in. poprzez szkolenia i przekwalifikowania dla osób świadczących usługi (np. opiekunów, wolontariuszy, kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej).

Interwencja zaplanowana w ramach priorytetu wpłynie na wzrost dostępności wysokiej jakości usług społecznych i usług zdrowotnych w regionie. Wskazane działania wpisują się w założenia *Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji* - projekt lipiec 2013, jak również wynikają ze *Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020*.

Adekwatnie do planowanego rodzaju działań, głównymi **grupami docelowymi** będą m.in.:

- osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym m.in. osoby starsze, osoby niepełnosprawne (w tym z zaburzeniami psychicznymi), osoby niesamodzielne),
- otoczenie osób wykluczonych społecznie,
- rodziny, w tym rodziny dysfunkcyjne,
- dzieci i młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym,
- podmioty/osoby świadczące usługi społeczne użyteczności publicznej.

Wsparciem w ramach programu zostanie objęte całe województwo lubelskie, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów, w których występują ograniczenia w dostępie do usług społecznych użyteczności publicznej, w tym np. tereny wiejskie, obszary rewitalizowane. Z uwagi na zidentyfikowane problemy, na obszarach tych intensywność wsparcia będzie najwyższa, co zostanie zapewnione w szczególności poprzez premiowanie projektów mających na celu rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów. Zakłada się cykliczną weryfikację problemowych obszarów, a w razie potrzeby ich aktualizację.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- podmioty świadczące usługi społeczne użyteczności publicznej, w tym m.in. ośrodki wsparcia (w tym specjalistyczne ośrodki wsparcia), instytucje wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, ośrodki interwencji kryzysowej, ośrodki diagnostyczno-terapeutyczne dla sprawców przemocy, jednostki specjalistycznego poradnictwa,
- centra aktywności lokalnej,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty wykonujące działalność leczniczą,
- podmioty świadczące usługi zdrowotne.

W ramach priorytetu w związku z zaplanowanymi projektami o zintegrowanym charakterze przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Zastosowany mechanizm finansowania krzyżowego będzie bezpośrednio powiązany z celami i rezultatami podejmowanych interwencji. Powyższe przyczyni się do zwiększenia skuteczności, efektywności i trwałości oferowanego wsparcia, jak również do realizacji polityk horyzontalnych UE, w tym zasady równości szans i niedyskryminacji, w szczególności w odniesieniu do zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Potrzeba zastosowania mechanizmu wynika z doświadczeń okresu programowania 2007-2013, zwłaszcza w kontekście konieczności uzupełniania działań współfinansowanych z EFS w celu zapewnienia kompleksowości interwencji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Zgodnie z opisem dla priorytetu inwestycyjnego 9.4 Osi Priorytetowej 11.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi lub zdrowotnymi w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	923	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

Priorytet inwestycyjny 9.8:

Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej w regionie

Województwo cechuje relatywnie niski poziom rozwoju, niekorzystna sytuacja społeczno – gospodarcza, w tym niepokojąca skala zagrożenia ubóstwem, przy jednoczesnej słabości sektora przedsiębiorstw. Szansą i wyzwaniem jest rozwój ekonomii społecznej, która zgodnie z założeniami dokumentów strategicznych powinna odegrać istotną rolę w nowym wymiarze polityki integracji społecznej. Diagnoza sektora ekonomii społecznej w regionie wskazuje na małą na tle kraju liczbę aktywnych podmiotów ekonomii społecznej oraz słaby potencjał i niestabilność funkcjonowania znacznej części podmiotów, niewielką liczbę podmiotów reintegracyjnych, w tym klubów i centrów integracji społecznej oraz podmiotów świadczących usługi społeczne. Podjęte zostaną działania na rzecz budowania systemu wsparcia podmiotów ekonomii społecznej oraz rozwoju partnerstw i współpracy w celu upowszechniania i rozwoju przedsiębiorczości społecznej, w tym powstawania przedsiębiorstw społecznych oraz tworzenia nowych miejsc pracy w tym sektorze. Istnieje potrzeba budowania pozytywnego wizerunku podmiotów ekonomii społecznej z wykorzystaniem doświadczeń i dobrych praktyk oraz wdrażania rozwoju i wypracowanych standardów.

Rezultatem interwencji będzie rozwój ekonomii społecznej w regionie. Podejmowane działania przyczynią się do wzmocnienia roli ekonomii społecznej, która może stanowić ważny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego w regionie. Na osiągnięcie celu mogą mieć wpływ regulacje prawne na poziomie krajowym, w tym m. in. planowane rozwiązania dotyczące przedsiębiorczości społecznej oraz ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej regionu.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba miejsc pracy utworzonych w podmiotach ekonomii społecznej	Słabiej rozwinięte	Sztuka	n/d	-	-	0	Sztuka	2013	-	-	943	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu wspierany będzie rozwój usług wsparcia ekonomii społecznej w regionie, w tym wsparcie dla utworzenia/funkcjonowania i wzmocnienia potencjału instytucji wspierających ekonomię społeczną. Docelowo wsparcie to zostanie skoncentrowane na współfinansowaniu usług akredytowanych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES). Powyższe, poprzez stworzenie sieci współpracy OWES, przyczyni się do zbudowania spójnego systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie.

W ramach priorytetu przewidziano finansowanie usług wsparcia na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, w tym m. in.:

- wsparcie animacji lokalnej w celu tworzenia podmiotów obywatelskich, wsparcie dla ich rozwoju, budowy partnerstw publiczno-społecznych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i partycypacji społecznej,
- inicjowanie tworzenia nowych podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych, obejmujące m.in. wsparcie przygotowawcze (w tym usługi doradcze i szkoleniowe), narzędzia inkubacji i preinkubacji,
- wsparcie rozwoju i funkcjonowania istniejących przedsiębiorstw społecznych, w tym głównie poprzez zwiększanie kompetencji menadżerskich i zarządczych, zawodowych i społecznych, np. w formie doradztwa prawnego, finansowego i biznesowego, m.in. z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem, planowania strategicznego, marketingu.

Zakłada się kompleksowe wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych, obejmujące m. in. wsparcie doradczo-szkoleniowe, przyznanie środków finansowych (dotacje), wsparcie pomostowe, mentoring w zakresie prowadzenia działalności, jak również na tworzenie miejsc pracy w sektorze przedsiębiorczości społecznej.

Przewidziano również bezzwrotne wsparcie finansowe na tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej, w tym na tworzenie podmiotów o charakterze reintegracyjnym (Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej) oraz podmiotów prowadzących działalność w sferze pożytku publicznego, np. spółdzielnie socjalne. Powyższe pozwoli na wsparcie osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (np. w CIS, KIS), zaplanowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 9.4.

Niezależnie od usług wsparcia OWES w ramach priorytetu przewiduje się bezpośrednie wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw społecznych na rzecz ich ekonomizacji i poprawy pozycji rynkowej, w tym m. in. poprzez działania na rzecz zwiększenia dostępności i konkurencyjności produktów przedsiębiorczości społecznej (np. świadczenie usług marketingowych, wspieranie udziału w targach/misjach gospodarczych, kreowanie marki produktów ekonomii społecznej w regionie, wspieranie restrukturyzacji przedsiębiorstw).

Ważnym komponentem będzie rozwój współpracy i porozumień, w tym m. in. poprzez tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej. Dodatkowo wspierane będą działania na rzecz integracji i współpracy sektora ekonomii społecznej, w tym w szczególności działania na rzecz samoorganizacji i federalizacji sektora (np. poprzez stworzenie regionalnego forum spółdzielni socjalnych, klastrów ekonomii społecznej), a także rozwój współpracy podmiotów ekonomii społecznej z sektorem biznesu.

Niezbędnym elementem na rzecz rozwoju i upowszechniania ekonomii społecznej w regionie będą kampanie społeczne oraz inne działania o charakterze edukacyjnym, informacyjno - promocyjnym na rzecz budowania i upowszechniania pozytywnego wizerunku ekonomii społecznej, w tym m.in. w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu, stosowania klauzul społecznych.

Działania planowane w ramach priorytetu w obszarze ekonomii społecznej będą komplementarne z innymi działaniami podejmowanymi w województwie, a ich koordynacja na poziomie regionalnym zostanie zapewniona przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w ramach realizacji zadań ustawowych. Koordynacja oraz kompleksowe monitorowanie ubóstwa i wykluczenia społecznego, usług społecznych użyteczności publicznej oraz ekonomii społecznej w regionie pozwoli na pogłębioną analizę problemów społecznych oraz przyczyni się do zwiększenia efektywności wsparcia w ramach całej osi priorytetowej.

Interwencja zaplanowana w ramach Priorytetu wpłynie na rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej w regionie. Wskazane działania wpisują się w założenia *Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji* - projekt lipiec 2013 oraz *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej* - projekt wrzesień 2013. Zakres wsparcia wynika ze *Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020* (cel główny 7. Budowa efektywnej ekonomii społecznej w województwie lubelskim. Działania są również zgodne z *Wieloletnim regionalnym planem działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubelskim na lata 2013-2020*.

Adekwatnie do planowanego rodzaju działań, głównymi **grupami docelowymi** będą m.in:

- podmioty ekonomii społecznej (zgodnie z definicją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej – projekt wrzesień 2013), w tym w szczególności przedsiębiorstwa społeczne i podmioty o charakterze reintegracyjnym (Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej),
- podmioty prowadzące działalność gospodarczą, deklarujące chęć przekształcenia się w przedsiębiorstwo społeczne,
- osoby fizyczne/prawne zamierzające założyć przedsiębiorstwo społeczne,
- osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym,
- przedstawiciele administracji publicznej.

Wsparciem w ramach priorytetu zostanie objęte całe województwo lubelskie, ze szczególnym uwzględnieniem tych gmin i powiatów, w których sektor podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorczość społeczna, są najmniej rozwinięte. Docelowo dofinansowanie dla realizacji usług Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), zgodnie z *Wieloletnim regionalnym planem działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubelskim na lata 2013-2020*, zostanie skoncentrowane na akredytowanych OWES (po jednym OWES w każdym z subregionów województwa).

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES),

- organizacje pozarządowe,
- podmioty ekonomii społecznej (zgodnie z definicją *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej* – projekt wrzesień 2013), w tym podmioty o charakterze reintegracyjnym (Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej),
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- centra aktywności lokalnej,
- podmioty działające na rzecz rozwoju lokalnego.

W ramach priorytetu w związku z zaplanowanymi projektami o zintegrowanym charakterze przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Zastosowany mechanizm finansowania krzyżowego będzie bezpośrednio powiązany z celami i rezultatami podejmowanych interwencji. Powyższe przyczyni się do zwiększenia skuteczności, efektywności i trwałości oferowanego wsparcia, jak również do realizacji polityk horyzontalnych UE, w tym zasady równości szans i niedyskryminacji, w szczególności w odniesieniu do zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Potrzeba zastosowania mechanizmu wynika z doświadczeń okresu programowania 2007-2013, zwłaszcza w kontekście konieczności uzupełniania działań współfinansowanych z EFS w celu zapewnienia kompleksowości interwencji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Wybór projektów do dofinansowania dokonywany będzie w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny oraz zapewniający beneficjentom równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru. Zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego system wyboru projektów gwarantować będzie, iż realizowane w ramach priorytetu operacje przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego i oczekiwanych rezultatów priorytetu. Ponadto, procedury wyboru projektów do dofinansowania i kryteria będą niedyskryminacyjne i przejrzyste oraz będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym. Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący.

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** przeznaczonego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub projektów dotyczących realizacji zadań publicznych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter lub cel projektu będą jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Beneficjenci ci będą posiadali wysoki potencjał do realizacji projektów (zarówno finansowy, jaki i kadrowy), bądź też będą dysponowali odpowiednimi narzędziami ustawowymi, co dodatkowo przyczyni się do uzyskania efektu synergii planowanych interwencji.

Tryb pozakonkursowy może znaleźć zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

Kryteria i zasady oceny projektów umożliwią wybór do dofinansowania i realizację projektów najbardziej efektywnych oraz najlepiej odpowiadających potrzebom społecznym regionu. System oceny projektów opierać się będzie na kryteriach weryfikujących możliwość realizacji danego typu operacji w ramach priorytetu inwestycyjnego oraz na kryteriach punktowych, badających m.in. wpływ projektu na realizację celów priorytetu. W pierwszej kolejności wybierane do dofinansowania będą te projekty, które w jak największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i rezultatów priorytetu inwestycyjnego.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	2322	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring
2.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	Sztuka	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	608	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

➤ INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7

Nie dotyczy

➤ RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
						M	K	O	M	K	O		
Wskaźnik produktu	1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	17 392	-	-	43 491	System informatyczny SL 2014	
Wskaźnik produktu	2.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	Sztuka	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	240	-	-	608	System informatyczny SL 2014	

Wskaźnik postępu finansowego	3.	Kwota wydatków certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	EFS	Słabiej rozwinięte	43 689 616,00	203 531 645,00	System informatyczny SL 2014	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFS											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme		Wymiar 8 CT (EFRR/FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
109	124 586 439	01	180 540 178	01	41 524 241	01	1 000 000	03	2 708 103	nd	nd
112	37 302 493			02	37 913 437	02	2 830 000	05	3 610 804		
113	18 651 246			03	101 102 500	07	176 710 178	06	9 929 710		
								08	1 805 402		

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.12 OŚ PRIORYTETOWA 12 EDUKACJA, UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE

Oś Priorytetowa 12 **Edukacja, umiejętności i kompetencje**

- Oś Priorytetowa 12 **Edukacja, umiejętności i kompetencje** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 10.1:

Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

1. Zwiększenie udziału dzieci w edukacji przedszkolnej.

Słabą stroną województwa lubelskiego w obszarze kształcenia ogólnego są przede wszystkim nierówności w dostępie do edukacji przedszkolnej.

Na terenie województwa występują niewystarczająca w stosunku do potrzeb liczba miejsc w placówkach prowadzących edukację przedszkolną, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich oraz znaczne zróżnicowanie w upowszechnieniu edukacji przedszkolnej pomiędzy tymi obszarami. Wsparcie w tym zakresie jest istotne, bowiem edukacja przedszkolna, bez względu na formę organizacyjną, czy miejsce realizacji zajęć ma przyczyniać się do wspomagania i ukierunkowywania rozwoju dziecka zgodnie z jego wrodzonym potencjałem i możliwościami rozwojowymi w relacjach ze środowiskiem społeczno-kulturowym i przyrodniczym. Wsparcie jest także ważne w kontekście zachodzących zmian w tym obszarze, m.in. obniżanie wieku obowiązku szkolnego, czy nabycie prawa do korzystania z wychowania przedszkolnego w przedszkolu lub innej formie wychowania przedszkolnego przez dzieci w wieku 3 – 4 lata.

Istotne jest to, że wszystkie przedsięwzięcia będą komplementarne ze wsparciem przewidywanym w ramach funduszy i programów sektorowych dotyczących polityki edukacyjnej i będą miały charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy.

Rezultatem interwencji w ramach priorytetu, poprzez poprawę jakości kształcenia i lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych, będzie zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, co konsekwentnie przełoży się na zwiększenie ich szans na rynku pracy. Osiągnięcie rezultatu w dużej mierze uzależnione jest od trendów demograficznych.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba dzieci, które zwiększyły swoje szanse edukacyjne poprzez udział w zajęciach w zakresie edukacji przedszkolnej	Słabiej rozwinięte	Osoba	n/d	-	-	0	Osoba	2013	-	-	7 816	System informacyjny SL 2014	Rocznie

2. Zmniejszenie dysproporcji w jakości usług edukacyjnych.

Słabą stroną województwa lubelskiego w obszarze kształcenia ogólnego jest przede wszystkim zróżnicowana jakość usług edukacyjnych.

Zauważalne są dysproporcje w jakości procesu nauczania. Dotyczy to zarówno sposobu i rodzaju zajęć, jak i wyposażenia szkół w nowoczesne narzędzia, sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne. Ma to przełożenie na wyniki sprawdzianów i egzaminów gimnazjalnych, które były wyższe w grupie miast na prawach powiatu od pozostałych gmin.

Istotne jest to, że wszystkie przedsięwzięcia będą komplementarne ze wsparciem przewidywanym w ramach funduszy i programów sektorowych dotyczących polityki edukacyjnej i będą miały charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy.

Rezultatem interwencji w ramach priorytetu, poprzez poprawę jakości kształcenia i lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych, będzie zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, co konsekwentnie przełoży się na zwiększenie ich szans na rynku pracy. Osiągnięcie rezultatu w dużej mierze uzależnione jest od trendów demograficznych.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba uczniów, którzy zwiększyli swoje szanse edukacyjne poprzez udział w dodatkowych zajęciach	Słabiej rozwinięte	Osoba	n/d	-	-	0	Osoba	2013	-	-	10 944	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu realizowane będą działania wyrównujące szanse edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym oraz uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Powyższe działania będą koncentrować się na zmniejszeniu dysproporcji w upowszechnianiu oraz w jakości usług edukacyjnych w placówkach przedszkolnych i szkolnych.

W ramach planowanych działań dot. wzmacniania roli edukacji przedszkolnej zakłada się tworzenie miejsc wychowania przedszkolnego i dofinansowanie bieżącej działalności, celem likwidacji „białych plam” na mapie wychowania przedszkolnego, w szczególności na terenach wiejskich oraz dla dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym ze środowisk zmarginalizowanych oraz wspieranie dostępności do edukacji przedszkolnej na obszarach miejskich. Planuje się, aby poprzez realizowane działania zwiększony został udział w edukacji przedszkolnej dzieci w wieku 3-4 lata. Mając na uwadze trendy demograficzne, które skutkują zmniejszeniem liczby dzieci, a w efekcie likwidacją ośrodków edukacyjnych, zakres interwencji EFS w obszarze edukacji przedszkolnej będzie również uwzględniał modernizację (w zakresie adaptacji pomieszczeń lub doposażenia danej placówki) istniejącej infrastruktury przedszkolnej i innych budynków gminnych w zakresie dostosowania do potrzeb i możliwości dzieci w wieku przedszkolnym.

Proponuje się również wspieranie rozszerzania ofert placówek przedszkolnych o dodatkowe zajęcia zwiększające szanse edukacyjne dzieci, tj. realizowane w celu wyrównania stwierdzonych deficytów (np. zajęcia z logopedą, pedagogiem, psychologiem, itp.) oraz w celu podnoszenia jakości edukacji przedszkolnej.

Podniesienie jakości prowadzonych zajęć w placówkach przedszkolnych, w wielu przypadkach będzie wymagało zakupu specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych koniecznych do rozpoznawania potrzeb oraz wspomagania rozwoju, a także prowadzenia terapii dzieci. Działania dotyczące wyposażenia przedszkoli będą miały jednak charakter pomocniczy, bowiem samo wyposażenie placówek realizujących edukację przedszkolną nie stanowi priorytetu w ramach działań ukierunkowanych na ten poziom edukacji.

W ramach działań mających na celu zwiększenie szans edukacyjnych uczniów, a także zwiększenia dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych przewiduje się wspieranie tworzenia warunków uczenia się, adekwatnych do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce. Interwencja realizowana w ramach niniejszego priorytetu ma na celu promowanie dostępu do dobrej jakości kształcenia ogólnego, a podejmowane przedsięwzięcia będą dotyczyć zarówno szkół prowadzących kształcenie ogólne, specjalne, jak i zawodowe. W przypadku tych ostatnich, zasadność ich wsparcia w ramach priorytetu uzasadniona jest realizacją przez szkoły prowadzące kształcenie zawodowe nauki w oparciu o dwie podstawy programowe: kształcenia ogólnego i kształcenia w zawodach.

Planuje się działania w zakresie zwiększenia kompetencji kluczowych, w szczególności kompetencji cyfrowych uczniów zgodnie z ich zdiagnozowanymi potrzebami edukacyjnymi, m.in. poprzez kontynuowanie działań realizowanych w ramach *Rządowego programu rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych „Cyfrowa szkoła”*. Planuje się także budowanie kompetencji w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych, jako podstawy do uczenia się przez całe życie – w tym poprzez wyposażenie funkcjonujących laboratoriów czy pracowni w nowoczesne narzędzia i materiały dydaktyczne do nauczania przyrody, biologii, chemii i fizyki oraz zwiększanie umiejętności dot. porozumiewania się w języku obcym. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na to, aby realizowane zajęcia kształtowały u uczniów kreatywność, innowacyjność, logiczne myślenie oraz umiejętności pracy zespołowej.

Planuje się stworzenie programów pomocy stypendialnej dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Ze względu na przybywającą liczbę dzieci dotkniętych problemem nadwagi, otyłości oraz zaburzeniami rozwoju układu ruchu, przewiduje się wsparcie szkoły w zakresie przeciwdziałania powyższym problemom. Dotyczyć to będzie w szczególności realizacji zajęć sportowych oraz zajęć korekcyjnych za pomocą odpowiedniego sprzętu, działań profilaktycznych i świadomościowych. Zajęcia te będą przyczyniać się zarówno do osiągnięcia celów edukacyjnych, jak i zmniejszaniu

dyskryminacji i segregacji wewnątrzszkolnej oraz zwiększą szanse na rynku pracy osób obejmowanych powyższym wsparciem. Należy jednak zwrócić uwagę, że powyższe zajęcia będą miały charakter pomocniczy.

Celem wspierania uczniów m.in. w planowaniu dalszej edukacji i kariery zawodowej przewiduje się, aby w ramach realizowanych projektów było organizowanie i udzielanie doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Podniesienie jakości usług edukacyjnych związane jest z zapewnieniem dzieciom i młodzieży, w tym w szczególności dzieciom i młodzieży niepełnosprawnym, warunków kształcenia odpowiednio do rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz ich możliwości psychofizycznych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Jako element kompleksowego wsparcia szkół i placówek w zakresie poprawy jakości ich pracy, obligatoryjne będzie wsparcie nauczycieli, prowadzone w odniesieniu do potrzeb szkoły i zgodnie z kierunkami rozwoju polskiej edukacji. Dotyczy to przede wszystkim kształcenia i doskonalenia zawodowego, metod nauczania (m.in. wykorzystanie metod eksperymentu w edukacji) i wychowania oraz efektywnego stosowania pozyskanych pomocy dydaktycznych i sprzętu specjalistycznego, w tym wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu. Wspierane będą szkoły w zakresie rozwijania umiejętności nauczycieli, w szczególności w zakresie działań służących indywidualizacji podejścia do ucznia, w tym zwłaszcza do uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i ucznia młodszego (uczeń rozpoczynający każdy kolejny etap edukacji szkolnej o rok wcześniej).

Wsparcie w ramach priorytetu zostanie skierowane do osób z terenu całego województwa lubelskiego. Silniejsza koncentracja terytorialna obejmować będzie grupę gmin i powiatów cechujących się największymi potrzebami w zakresie edukacji, a koncentracja środków pozwoli na osiągnięcie większej spójności społeczno – gospodarczej. Intensyfikacja wsparcia zostanie zapewniona poprzez premiowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemów zidentyfikowanych w ww. obszarze. Zakłada się cykliczną weryfikację problemowych obszarów, a w razie potrzeby aktualizację wykazu gmin i powiatów.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- przedszkola lub inne funkcjonujące formy wychowania przedszkolnego, ich organy prowadzące lub inne podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych <nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych>) we współpracy z ww.
- w zakresie działań mających na celu poprawę jakości kształcenia ogólnego - szkoły i placówki oświatowe realizujące kształcenie ogólne, specjalistyczne, w tym szkoły artystyczne I i II stopnia oraz zawodowe, realizujące kształcenie w oparciu o dwie podstawy programowe: kształcenia ogólnego i kształcenia w zawodach, ich organy prowadzące lub inne podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych <nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych>) we współpracy z ww.

Grupa docelowa, do której kierowane jest wsparcie w ramach priorytetu to:

- dzieci w wieku przedszkolnym określonym w ustawie o systemie oświaty, w szczególności dzieci w wieku 3-4 lata,
- rodzice dzieci w wieku przedszkolnym określonym w ustawie o systemie oświaty,
- nauczyciele i pracownicy pedagogiczni przedszkoli, szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie ogólne,
- w zakresie działań mających na celu poprawę jakości kształcenia ogólnego - nauczyciele i pracownicy pedagogiczni szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie specjalistyczne w tym szkoły artystyczne i i ii stopnia oraz zawodowe, realizujące

- kształcenie w oparciu o dwie podstawy programowe: kształcenia ogólnego i kształcenia w zawodach,
- przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne funkcjonujące formy wychowania przedszkolnego,
 - uczniowie, wychowankowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół dla dorosłych),
 - w zakresie działań mających na celu poprawę jakości kształcenia ogólnego - uczniowie, wychowankowie i słuchacze szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie specjalistyczne w tym szkoły artystyczne i i ii stopnia oraz zawodowe, realizujące kształcenie w oparciu o dwie podstawy programowe: kształcenia ogólnego i kształcenia w zawodach (z wyłączeniem szkół dla dorosłych),
 - rodzice uczniów, wychowanków i słuchaczy szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz osób, które przedwcześnie opuściły system oświaty,
 - osoby, które przedwcześnie opuściły system oświaty.

Alokacja na priorytet uwzględnia środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

W ramach priorytetu przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego, które umożliwi finansowanie kosztów wpisujących się w zakres Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Wydatki w tym zakresie są konieczne dla skutecznej realizacji projektów, są bezpośrednio powiązane z jego celami i rezultatami oraz stanowią uzupełnienie działań współfinansowanych z EFS. Dzięki temu projekty współfinansowane z EFS mogą mieć bardziej kompleksowy charakter, co z kolei prowadzi do wzmocnienia efektów ich działań. Finansowanie krzyżowe odgrywa istotną rolę w działaniach związanych z poprawą warunków kształcenia, które będą uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Finansowanie krzyżowe przyczynia się do realizacji polityki horyzontalnych UE, co potwierdza okres programowania 2007-2013. W największym stopniu finansowanie krzyżowe wpływa na rozwój społeczeństwa informacyjnego. Zakupiony sprzęt komputerowy oraz pozostały sprzęt informatyczny stanowią znaczną część wydatków ponoszonych w ramach cross-financingu. Finansowanie krzyżowe w sposób pośredni wpływa również na wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn, tzn. o tyle, o ile przyczyniają się do tego realizowane projekty, w ramach których jest ponoszony cross-financing.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Wybór projektów do dofinansowania dokonywany będzie w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny oraz zapewniający beneficjentom równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru. Zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego, system wyboru projektów gwarantować będzie, iż realizowane w ramach priorytetu operacje przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego i oczekiwanych rezultatów priorytetu. Ponadto, opracowane procedury wyboru projektów do dofinansowania i kryteria będą niedyskryminacyjne i przejrzyste oraz uwzględnią ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym. Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący.

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** przeznaczonego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu

lub projektów dotyczących realizacji zadań publicznych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter lub cel projektu będą jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Beneficjenci ci będą posiadali wysoki potencjał do realizacji projektów (zarówno finansowy, jak i kadrowy), bądź też będą dysponowali odpowiednimi narzędziami ustawowymi, co dodatkowo przyczyni się do uzyskania efektu synergii planowanych interwencji.

Tryb pozakonkursowy może znaleźć zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) i/lub strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

Kryteria i zasady oceny projektów umożliwią wybór do dofinansowania i realizację projektów najbardziej efektywnych oraz najlepiej odpowiadających potrzebom społecznym regionu.

System oceny projektów opierać się będzie na kryteriach weryfikujących możliwość realizacji danego typu operacji w ramach priorytetu inwestycyjnego oraz na kryteriach punktowych, badających m.in. wpływ projektu na realizację celów i rezultatów priorytetu. W pierwszej kolejności wybierane do dofinansowania będą te projekty, które w jak największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i rezultatów priorytetu inwestycyjnego.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba dzieci objętych w ramach programu zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	8 685	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring
2.	Liczba uczniów objętych wsparciem w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	12 160	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

Priorytet inwestycyjny 10.3:

Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Dostosowanie lub nabycie kwalifikacji osób dorosłych adekwatnych do wymagań rynku pracy

Zmieniająca się sytuacja gospodarcza wymaga nabycia nowych lub dostosowania posiadanych umiejętności, wiedzy i kompetencji osób dorosłych do potrzeb rynku pracy. Mimo tego, osoby dorosłe nie dostrzegają zasadności podnoszenia lub zmieniania swoich kwalifikacji, m.in. ze względu na mało efektywną i niedostosowaną do potrzeb oraz specyfiki grupy docelowej ofertę kształcenia ustawicznego. Niezwykle istotne jest zatem wsparcie osób dorosłych, w szczególności osób starszych i o niższych kwalifikacjach, chcących podnosić swoje kwalifikacje i umiejętności w edukacji formalnej i pozaformalnej poprzez ofertę dostosowaną do potrzeb rynku pracy. Istotne jest to, że wszystkie przedsięwzięcia będą komplementarne ze wsparciem przewidywanym w ramach funduszy i programów sektorowych dotyczących polityki edukacyjnej i będą miały charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy.

Rezultatami interwencji w ramach priorytetu będzie wzmocnienie rozwoju zawodowego i podnoszenia kwalifikacji osób dorosłych. Osiągnięcie rezultatu w dużej mierze uzależnione jest od trendów demograficznych oraz sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięte	Osoba	n/d	-	-	0	Osoba	2013	-	-	4 924	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu realizowane będą działania wspierające osoby dorosłe, chcące podnosić lub zmieniać umiejętności, wiedzę i kompetencje w ramach edukacji formalnej i pozaformalnej, w celu dostosowania ich do potrzeb rynku pracy.

W celu umożliwienia osobom dorosłym, a w szczególności osobom starszym i o niższych kwalifikacjach, które z własnej inicjatywy zainteresowane są zdobyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem wykształcenia ogólnego lub kompetencji kluczowych i kwalifikacji zawodowych, zgodnych z zapotrzebowaniem na rynku pracy, w tym m.in. z zakresu TIK, języków obcych, czy inteligentnych specjalizacjami regionu wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego, planuje się realizację wsparcia umożliwiającego kształcenie w formach szkolnych lub w formach pozaszkolnych oraz realizację programów formalnej oceny i potwierdzania odpowiednich efektów uczenia się uzyskanych w sposób pozaformalny i nieformalny. W ramach realizowanych działań niezbędne jest uwzględnienie specyfiki kształcenia osób dorosłych, m.in. rozwijanie nowego podejścia do edukacji dorosłych opartego na odpowiedzialności i autonomii osób uczących się, czy zapewnienie elastycznych rozwiązań dostosowanych do różnych potrzeb dorosłych. Zostanie zwrócona szczególna uwaga, aby działania edukacyjne dla osób dorosłych były połączone ze zindywidualizowanym doradztwem edukacyjno - zawodowym. Działania dotyczące kształcenia ustawicznego, co do zasady realizowane będą w oparciu o mechanizm popytowy - powinny wynikać z realnych i rzeczywistych potrzeb odbiorców wsparcia. Ze względu na specyficzne grupy docelowe, m.in. osoby starsze i o niższych kwalifikacjach, w połączeniu ze zdiagnozowanymi, specyficznymi potrzebami, dopuszcza się realizację wsparcia w modelu innym niż popytowy.

W ramach osi planuje się także wsparcie działalności centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego, do których zadań należeć będzie m.in. prowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych, czy świadczenie usług z zakresu poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego,
- ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego,
- centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego,
- szkoły dla dorosłych,
- szkoły wyższe,
- inne podmioty, które mają możliwość prowadzenia oferty edukacyjnej dla osób dorosłych (formalnej i pozaformalnej), w tym zwłaszcza oferty związanej z podnoszeniem kompetencji kluczowych osób dorosłych

W przypadku realizowania działań w oparciu o mechanizm popytowy, na podstawie kryteriów określonych w *szczegółowym opisie priorytetów RPO WL 2014 -2020* wskazany/wybrany zostanie beneficjent Podmiotowego Systemu Finansowania.

Grupa docelowa, do której kierowane jest wsparcie w ramach priorytetu to:

- osoby w wieku produkcyjnym powyżej 25 roku życia oraz osoby nieuczące się - od 18 roku życia, zgłaszające z własnej inicjatywy chęć kształcenia pozaformalnego i formalnego (podnoszenia, uzupełniania kwalifikacji i kompetencji lub ich formalnego potwierdzenia).

Alokacja na priorytet uwzględnia środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

W ramach priorytetu przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Zastosowany mechanizm finansowania krzyżowego będzie bezpośrednio powiązany z celami i rezultatami podejmowanych interwencji. Powyższe przyczyni się do zwiększenia skuteczności, efektywności i trwałości oferowanego wsparcia, jak również do realizacji polityk horyzontalnych UE, w tym zasady równości szans i niedyskryminacji, w szczególności w odniesieniu do zapewnienia dostępności dla osób starszych, w tym z niepełnosprawnościami. Potrzeba zastosowania

mechanizmu wynika z doświadczeń okresu programowania 2007-2013, zwłaszcza w kontekście konieczności uzupełniania działań współfinansowanych z EFS w celu zapewnienia kompleksowości interwencji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Zgodnie z opisem dla priorytetu inwestycyjnego 10.1 Osi Priorytetowej 12.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	6 156	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

Priorytet inwestycyjny 10.3 BIS:

Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Dostosowanie lub nabycie kwalifikacji uczniów i nauczycieli szkół i placówek kształcenia zawodowego adekwatnych do wymagań rynku pracy

Słabą stroną województwa lubelskiego w obszarze edukacji zawodowej jest jej niska ranga i negatywne postrzeganie w społeczeństwie. Zarówno pracodawcy, jak i absolwenci zwracają uwagę na niedostateczne praktyczne przygotowanie do wykonywania zawodu. Potwierdza to fakt, że kształcenie zawodowe nie jest odpowiedzią na wyzwania m.in. lokalnego rynku pracy. Istotnym problemem jest także baza dydaktyczna, która w większości przypadków nie odzwierciedla rzeczywistego środowiska pracy. Skutkuje to utratą możliwości właściwego kształcenia praktycznego. W związku z powyższym konieczne jest inicjowanie i wspieranie współpracy szkół i placówek

oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym, zwłaszcza z pracodawcami w celu podniesienia jakości i atrakcyjności kształcenia.

Istotne jest to, że wszystkie przedsięwzięcia będą komplementarne ze wsparciem przewidywanym w ramach funduszy i programów sektorowych dotyczących polityki edukacyjnej i będą miały charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy.

Rezultatami interwencji w ramach priorytetu będzie podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego. Osiągnięcie rezultatu w dużej mierze uzależnione jest od trendów demograficznych oraz sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie.

OKREŚLONE WSKAŹNIKI REZULTATU:

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy poprzez udział w stażach i praktykach u pracodawcy nabyli kwalifikacje zawodowe	Słabiej rozwinięte	Osoba	n/d	-	-	0	Osoba	2013	-	-	9 112	System informacyjny SL 2014	Rocznie

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu realizowane będą działania inicjujące i wspierające współpracę szkół i placówek kształcenia zawodowego z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym, w szczególności z pracodawcami i szkołami wyższymi, w celu podniesienia jakości i atrakcyjności kształcenia oraz dostosowania kierunków kształcenia zawodowego m.in. do regionalnych i lokalnych uwarunkowań rynku pracy i gospodarki.

W ramach planowanych działań, dostrzegając potencjał kształcenia zawodowego, zostanie zwrócona szczególna uwaga, aby szkolnictwo zawodowe odpowiadało na potrzeby zmieniającego się rynku pracy. Nacisk zostanie położony na upowszechnianie wszelkich form współpracy szkół zawodowych z pracodawcami w procesie kształcenia zawodowego, bowiem to pracodawcy, jako kluczowi partnerzy szkoły zawodowej, mają wpływ na kształtowanie jej pozytywnego wizerunku oraz na podnoszenie jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego. W ramach zwiększenia współpracy z pracodawcami planuje się m. in. realizację działań ukierunkowanych na wspólne przygotowywanie programów nauczania, organizację zajęć praktycznych, praktyk zawodowych i staży zarówno dla uczniów, jak i dla nauczycieli zawodu oraz wspólne prowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Planuje się także realizację projektów obejmujących współpracę szkół i placówek kształcenia zawodowego ze szkołami wyższymi, mających na celu zwiększenie dostępu uczniów i nauczycieli do nowoczesnych technik i technologii oraz możliwość aktualizowania przez nauczycieli zawodu swojej wiedzy.

Konieczne jest stworzenie w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej, m.in. poprzez wyposażenie/doposażenie szkół i placówek w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia i umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia w zawodach.

Planuje się stworzenie programów pomocy stypendialnej dla uczniów szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe.

Celem wspierania uczniów m.in. w planowaniu dalszej edukacji i kariery zawodowej planuje się, aby w ramach realizowanych projektów było organizowanie i udzielanie informacji edukacyjno-zawodowej.

Zaplanowane działania będą uwzględniać zasadę zrównoważonego rozwoju, która obejmuje finansowanie przedsięwzięć minimalizujących oddziaływanie działalności człowieka na środowisko.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- szkoły i placówki oświatowe realizujące kształcenie zawodowe oraz ich organy prowadzące lub inne podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych <nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych>) we współpracy z ww.,
- placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego,
- ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego,
- Ochotnicze Hufce Pracy w zakresie wspomaganie systemu oświaty poprzez aktywizację zawodową młodzieży i podejmowania działań zmierzających do podwyższania kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowania.

Grupa docelowa, do której kierowane jest wsparcie w ramach priorytetu to:

- uczniowie, wychowankowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe (z wyłączeniem szkół dla dorosłych),
- młodociani pracownicy,
- nauczyciele szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe,
- instruktorzy praktycznej nauki zawodu,
- pracodawcy.

Alokacja na priorytet uwzględnia środki przeznaczone na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

W ramach priorytetu przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego, które umożliwi finansowanie kosztów wpisujących się w zakres Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Wydatki w tym zakresie są konieczne dla skutecznej realizacji projektów, są bezpośrednio powiązane z jego celami i rezultatami oraz stanowią uzupełnienie działań współfinansowanych z EFS. Dzięki temu projekty współfinansowane z EFS mogą mieć bardziej kompleksowy charakter, co z kolei prowadzi do wzmocnienia efektów ich działań. Finansowanie krzyżowe odgrywa istotną rolę w działaniach związanych z poprawą warunków kształcenia zawodowego, które związane jest ze stworzeniem w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe, warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej i będzie uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Wybór projektów do dofinansowania dokonywany będzie w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny oraz zapewniający beneficjentom równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru.

Zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego, system wyboru projektów gwarantować będzie, iż realizowane w ramach priorytetu operacje przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego i oczekiwanych rezultatów priorytetu. Ponadto, opracowane procedury wyboru projektów do dofinansowania i kryteria będą niedyskryminacyjne i przejrzyste oraz uwzględnią ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym. Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący.

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu dopuszcza się także zastosowanie **trybu pozakonkursowego** przeznaczonego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub projektów dotyczących realizacji zadań publicznych. W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter lub cel projektu będą jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Beneficjenci ci będą posiadali wysoki potencjał do realizacji projektów (zarówno finansowy, jak i kadrowy), bądź też będą dysponowali odpowiednimi narzędziami ustawowymi, co dodatkowo przyczyni się do uzyskania efektu synergii planowanych interwencji.

Tryb pozakonkursowy może znaleźć zastosowanie m.in. dla projektów realizowanych w formule strategicznych inwestycji terytorialnych (SIT).

Kryteria i zasady oceny projektów umożliwią wybór do dofinansowania i realizację projektów najbardziej efektywnych oraz najlepiej odpowiadających potrzebom społecznym regionu.

System oceny projektów opierać się będzie na kryteriach weryfikujących możliwość realizacji danego typu operacji w ramach priorytetu inwestycyjnego oraz na kryteriach punktowych, badających m.in. wpływ projektu na realizację celów i rezultatów priorytetu. W pierwszej kolejności wybierane do dofinansowania będą te projekty, które w jak największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i rezultatów priorytetu inwestycyjnego.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie dotyczy.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	10 251	System informatyczny SL 2014	Bieżący monitoring

➤ INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika
						M	K	O	M	K	O		
Wskaźnik produktu	1.	Liczba dzieci objętych w ramach programu zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	3 472	-	-	8 685	System informatyczny SL 2014	
Wskaźnik produktu	2.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoba	EFS	Słabiej rozwinięte	-	-	4 100	-	-	10 251	System informatyczny SL 2014	
Wskaźnik finansowy	3.	Kwota wydatków certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	EFS	Słabiej rozwinięte	26 003 384,00			121 162 942,00			System informatyczny SL 2014	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFS											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme		Wymiar 8 CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
115	49 054 791	01	107 446 601	01	30 085 048	01	4 000 000	03	4 297 864	nd	nd
117	12 434 164			02	28 700 868	02	1 477 000	05	3 760 631		
118	45 957 646			03	48 660 685	07	101 969 601	06	1 611 699		
								08	1 074 466		

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

2.A.13 OŚ PRIORYTETOWA 13 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Oś Priorytetowa 13 Infrastruktura społeczna

Zakres koncentracji tematycznej **13 Osi priorytetowej Infrastruktura społeczna** obejmuje zaplanowane działania w obszarze CT 9 oraz CT 10 i tworzy wspólną logikę, dzięki której możliwa będzie realizacja celów założonych dla poszczególnych priorytetów. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu oznacza wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i przedsiębiorczości oraz zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. Konstrukcja Osi wynika z diagnozy sytuacji w zakresie stanu infrastruktury ochrony zdrowia, usług społecznych, szkolnej i przedszkolnej na obszarze województwa lubelskiego. Wśród głównych problemów społecznych regionu należy wymienić ubóstwo będące dominującą przyczyną korzystania ze świadczeń pomocy społecznej (56% ogółu korzystających w województwie przy 53% w kraju)¹⁴. Ponadto województwo wykazuje najwyższą w skali kraju wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem – w 2011r. wskaźnik ten osiągnął wartość 31,3% dla regionu (kraj: 17,7 %)¹⁵. Innym istotnym problemem jest zjawisko wykluczenia społecznego. Województwo charakteryzuje się najwyższym, w skali kraju, poziomem wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - w 2011r. wskaźnik ten osiągnął wartość 40,6% (kraj: 27,2%). Istotnym elementem dla oceny sytuacji społecznej w regionie jest stan zdrowia jego mieszkańców. Do grupy schorzeń stanowiących główną przyczynę zgonów (¾ przypadków) ludności województwa należy zaliczyć schorzenia układu krążenia oraz nowotwory. Ponadto znaczny udział w ilości stwierdzonych przypadków zachorowań odgrywają choroby układu trawiennego, oddechowego, kostno-stawowego oraz nerwowego. Istotnym problemem w skali województwa jest nierównomierność w dostępie do usług publicznych oraz ich jakości. Efektem jest relatywnie niski poziom kapitału ludzkiego i społecznego. Rozwarstwienie społeczne, przebiegające w wielu wymiarach: dochodowym, generacyjnym, zdrowotnym, edukacyjnym, warunków mieszkaniowych czy terytorialnym jak i utrzymujące się zróżnicowania społeczne mogą stać się barierą dla dynamicznego rozwoju województwa w przyszłości. Zaproponowane wsparcie ma umożliwić korzystanie jak największej liczbie mieszkańców regionu z wysokosprawnych usług społecznych, skupionych na rozwiązywaniu czy łagodzeniu najtrudniejszych kwestii społecznych. To z kolei pociąga za sobą konieczności uwzględnienia szerokiej interwencji w ramach jednej Osi uwarunkowanej potrzebą podjęcia kompleksowych działań w obszarze, edukacji oraz włączenia społecznego (zdrowia i usług społecznych). Uzupełnieniem ww. działań będzie wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich. Warunkuje to potrzebę podjęcia kompleksowych i zintegrowanych działań na rzecz grup docelowych wymagających wparcia, jak również konieczność silnego powiązania powyższych kwestii ze wsparciem realizowanym w ramach EFS, przy czym zaproponowana koncentracja przyczyni się do osiągnięcia zaplanowanych założeń programu operacyjnego w obszarach, w których realizacja inwestycji jedynie przy wsparciu środków EFS (przy uwzględnieniu cross-financingu) byłaby niewystarczająca.

¹⁴Informacja dotycząca pomocy społecznej w województwie lubelskim na dzień 31.12.2010r., Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej, ROPS w Lublinie, 2011r.

¹⁵Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 Nowy wymiar aktywnej integracji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2013r.

Oś Priorytetowa 13 **Infrastruktura społeczna** będzie realizowana poprzez następujące priorytety:

Priorytet inwestycyjny 9.1:

Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Zapewnienie ogólnodostępnych i efektywnych usług medycznych i społecznych

Negatywne tendencje demograficzne, związane głównie ze starzeniem się społeczeństwa województwa oraz wysoką zachorowalnością i umieralnością pociągają za sobą konieczność podjęcia szeregu działań w obszarze ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Działania te mają zapobiegać lub minimalizować straty dla gospodarki spowodowane długotrwałymi schorzeniami prowadzącymi do rezygnacji z aktywności zawodowej. Szacuje się bowiem, iż choroby i niepełnosprawność są trzecią w kolejności przyczyną pozostawania biernym zawodowo (po emeryturze oraz okresie nauki)¹⁶. Powyższe czynniki stanowią jedną z głównych przyczyn wykluczenia społecznego i stanowią poważne wyzwanie dla systemów ochrony zdrowia i opieki społecznej. Odpowiedzią na powyższe jest podjęcie działań zmierzających do objęcia dostępem do specjalistycznych świadczeń jak największej części populacji województwa. Jednym z głównych problemów w obszarze ochrony zdrowia jest nadal, mimo czynionych wysiłków, zapewnienie powszechnego i równomiernego dostępu do wysokiej jakości specjalistycznych usług zdrowotnych. Jak pokazują dane w 2011 r. udzielono ogółem 14300,8 tys. świadczeń, z czego 5028,7 tys. to świadczenia specjalistyczne. W 2012 r. było to już 15263,2 tys., z czego specjalistyczne badania stanowiły 5819,3 tys. Tylko w nielicznych ośrodkach zabezpieczenie w aparaturę medyczną pozwala na świadczenie usług na dostatecznym poziomie. W większości przypadków baza lokalowa i sprzętowa odbiegają w zasadniczy sposób od przyjętych standardów i stanowią poważną barierę w świadczeniu efektywnej opieki. Istotną kwestią w zakresie stale rosnącego zapotrzebowania na specjalistyczne badania jest zwiększenie dostępności do wysokospecjalistycznego sprzętu medycznego poprzez odpowiednie zaspokojenie potrzeb inwestycyjnych w tym zakresie. Działania te przyczynią się do szybszej diagnostyki i skrócenia czasu pobytu w szpitalu, wynoszącym średnio 6,1 dnia co plasuje region na przedostatnim miejscu w kraju). Na terenie województwa występują znaczne dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych i zdrowotnych, wynikające z ich koncentracji w ośrodkach miejskich. Szczególnie odczuwalny jest niewystarczający dostęp do opieki geriatrycznej i długoterminowej, jak również dominująca pozycja pasywnych form pomocy (o niskiej skuteczności i efektywności) w zakresie działań podmiotów pomocy społecznej działających na rzecz włączenia społecznego. Ograniczony dostęp do usług społecznych dotyka w największej mierze osób ze szczególnie wrażliwych kategorii m.in. dzieci, osób starszych czy niepełnosprawnych. Z drugiej strony niekorzystne trendy demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa zwiększają ryzyko rezygnacji z aktywności zawodowej ze względu na konieczność zapewnienia opieki osobie zależnej. To pociąga za sobą konieczność realizacji szeregu inwestycji związanych z modernizacją, doposażeniem oraz adaptacją infrastruktury usług społecznych. Wsparcie kierowane będzie również na działania towarzyszące usamodzielnianiu się i przeciwdziałające bezdomności oraz usługi zabezpieczające

¹⁶ Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 – 2020. Krajowe ramy strategiczne. Warszawa, marzec 2014 r.

potrzeby osób zależnych i w podeszłym wieku w zakresie opieki zdrowotnej i społecznej. Elementem niezbędnym dla realizacji ww. zadań jest ich powiązanie z celami odnoszącymi się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym realizowanymi w ramach programu a finansowanymi w ramach EFS.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Čzęstotliwość pomiaru
1.	Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej	osoby	Słabiej rozwinięte	0	2014	2 034 080	IZ/Beneficjent	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach priorytetu wsparcie uzyskają :

- 1) publiczne podmioty lecznicze¹⁷ wykonujące działalność leczniczą w zakresie:
 - stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych (szpitale, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, zakłady rehabilitacji leczniczej),
 - specjalistycznej opieki ambulatoryjnej oraz psychiatrycznej opieki ambulatoryjnej (w tym leczenia uzależnień),
- 2) podmioty świadczące usługi społeczne, w tym m.in. ośrodki wsparcia, placówki wsparcia dziennego, ośrodki interwencji kryzysowej, specjalistyczne ośrodki wsparcia, centra aktywizacji lokalnej, ośrodki diagnostyczno-terapeutyczne.

W odniesieniu do pierwszej grupy pomiotów możliwe do realizacji będą działania w zakresie dostosowania podmiotów leczniczych do wymogów prawa, w zakresie jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą oraz w sprawie standardów postępowania medycznego w dziedzinie anestezjologii i intensywnej terapii dla podmiotów wykonujących działalność leczniczą. W ramach omawianej grupy podmiotów możliwe będą również inwestycje obejmujące zakup i modernizację aparatury i sprzętu medycznego, połączone z możliwością dostosowania pomieszczeń i infrastruktury technicznej do instalacji przedmiotowego sprzętu. Podstawowym warunkiem realizacji powyższych inwestycji jest ich ukierunkowanie na 5 grup chorób, stanowiących główne przyczyny niezdolności do pracy i umieralności wśród mieszkańców Polski zgodnie z Krajowymi Strategicznymi Ramami w obszarze zdrowia¹⁸ (choroby układu krążenia, nowotworowe, układu kostno–stawowo–mięśniowego, układu oddechowego, psychiczne) oraz na schorzenia specyficzne dla obszaru województwa (zdiagnozowane na poziomie regionu, jako zjawiska szczególnie niekorzystne, a także choroby uznawane jako cywilizacyjne), jak również (w celu przeciwdziałania niekorzystnym trendom demograficznym) ukierunkowane na opiekę nad matką i dzieckiem.

Kolejnym obszarem wsparcia będą inwestycje ukierunkowane na osoby starsze, zwłaszcza w kontekście trendów demograficznych i społecznych oraz niedoborów infrastruktury ambulatoryjnej i szpitalnej, świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatry, niewystarczającej liczby zakładów

¹⁷ W rozumieniu Ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. 2011 nr 112 poz. 654).

¹⁸ Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 – 2020.

opiekuńczo – leczniczych i opiekuńczo – pielęgnacyjnych, a także ograniczonej sieci opieki paliatywnej i terminalnej.

W odniesieniu do podmiotów świadczących usługi społeczne możliwe będzie wsparcie ich infrastruktury w zakresie, w jakim będzie ona wykorzystywana przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i powiązana z procesem aktywizacji społecznej oraz społeczno-zawodowej oraz deinstytucjonalizacją usług. Za kluczowe należy uznać działania w zakresie nowych form realizacji usług społecznych dla osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Mowa tu między innymi o rozwoju instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych form wsparcia, wsparcia dziennego dla osób starszych (szczególnie na terenach wiejskich), placówek wsparcia dziennego, placówek dziennego pobytu i rehabilitacji dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, rozwoju różnorodnych form wsparcia środowiskowego, w tym środowiskowych form wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, środowiskowych domów samopomocy, ośrodków interwencji kryzysowej, warsztatów terapii zajęciowej, w tym także zwiększeniu dostępności do usług osób niepełnosprawnych, wsparciu na rzecz rozwoju mieszkalnictwa wspomaganego i chronionego.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, w tym społeczności lokalne, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub ubóstwem, otoczenie osób wykluczonych społecznie, pacjenci podmiotów leczniczych, a także podmioty gospodarcze i instytucje korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- publiczne podmioty lecznicze oraz ich podmioty tworzące,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- organizacje pozarządowe,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia.

W ramach priorytetu nie przewiduje się terytorializacji.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania w zakresie pomocy społecznej w ramach priorytetu będzie **tryb konkursowy**.

W ramach priorytetu w zakresie ochrony zdrowia **głównym trybem** wyboru projektów będzie **tryb pozakonkursowy**, przeznaczony dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, lub projektów dotyczących realizacji celów lub zadań publicznych, zgodnych z regionalnymi dokumentami strategicznymi (w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego). W trybie pozakonkursowym wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu są jednoznacznie zidentyfikowani na etapie programowania. Zastosowanie trybu pozakonkursowego może wzmocnić skuteczność osiągania celów priorytetu. Pozwoli również na koordynację działań podejmowanych w sektorze ochrony zdrowia na terenie województwa oraz ukierunkowanie interwencji na najbardziej deficytowych obszarach.

Kryteria wyboru projektów, zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym, w myśl rozporządzenia ramowego, zatwierdzone będą przez Komitet Monitorujący. System wyboru będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności, równego dostępu oraz sprawności proceduralnej. Ponadto system będzie gwarantował wybór projektów wysokiej jakości zgodnych z celami priorytetu inwestycyjnego oraz z horyzontalnymi

politykami Wspólnoty. Tryb oceny i wyboru projektów do dofinansowania uwzględniać będzie ogólne zasady ustanowione w rozporządzeniu ramowym.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	32	IZ/Beneficjent	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 9.2:

Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Rozwój infrastruktury obszarów rewitalizowanych przyczyniający się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów

W województwie lubelskim występują zdegradowane obszary wymagające rekultywacji i rewitalizacji. W ogólnej powierzchni 3 075 ha gruntów wymagających rekultywacji – 2 872 ha to grunty zdewastowane, a 203 ha grunty zdegradowane (stan na 2011r.). Dewastacja i degradacja dotyka zarówno obszary miejskie, jak i wiejskie. Przyczyn degradacji niniejszych obszarów upatrywać można m.in. w utracie ich dotychczasowych funkcji społeczno-gospodarczych wynikającej z kumulacji negatywnych zjawisk gospodarczych (tj. np. niski poziom przedsiębiorczości, wysokie bezrobocie, niska jakość infrastruktury technicznej) i społecznych (tj. np. niski dostęp do usług publicznych, depopulacja, ubóstwo, natężenie zjawisk patologicznych). Tereny dotknięte degradacją, zamieszkiwane są niejednokrotnie przez społeczności zmuszone korzystać z pomocy społecznej. Wśród głównych problemów społecznych w województwie należy wymienić ubóstwo – należy ono do dominujących w województwie przyczyn korzystania ze świadczeń pomocy społecznej – 56% ogółu korzystających z pomocy społecznej (kraj: 53%)¹⁹, ponadto województwo, w skali kraju, wykazuje najwyższą wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem – w 2011r. wskaźnik ten dla województwa osiągnął wartość 31,3%, (kraj: 17,7%)²⁰.

¹⁹Informacja dotycząca pomocy społecznej w województwie lubelskim na dzień 31.12.2010r., Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej, ROPS w Lublinie, 2011r.

²⁰Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 Nowy wymiar aktywnej integracji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2013r.

Innym istotnym problemem jest zjawisko wykluczenia społecznego - województwo charakteryzuje się najwyższym, w skali kraju, poziomem wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - w 2011r. wskaźnik ten dla województwa osiągnął wartość 40,6% (kraj: 27,2%).

Zjawiska te stanowią istotną barierę ograniczającą rozwój nowoczesnego społeczeństwa w regionie. Mając na uwadze natężenie niekorzystnych zjawisk społecznych w województwie, działania na rzecz rewitalizacji fizycznej powinny być ukierunkowane na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych obszarów zdegradowanych. Tego typu inwestycje przyczynią się do ograniczenia koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Realizacja działań społecznych w połączeniu ze wsparciem infrastrukturalnym daje realne szanse rozwoju dla uboższych społeczności.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym*	%	Słabiej rozwinięte	27,2	2011	19,1	Eurostat	raz na rok

* wskaźnik niedostępny na poziomie regionu - wartości krajowe

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

Postępująca degradacja obszarów miejskich i wiejskich prowadzi do pogłębiania negatywnych zjawisk występujących na zdegradowanych przestrzeniach, w tym do intensyfikacji problemów społecznych związanych m.in. koncentracją ubóstwa i wykluczenia społecznego. Wobec wieloaspektowej degradacji niniejszych obszarów, pojawia się potrzeba podjęcia wszechstronnych działań mających na celu dokonanie przemian fizycznych, gospodarczych i społecznych przestrzeni zdegradowanych, prowadzących do ograniczenia wysokiej koncentracji problemów je dotyczących. Przykładem tego typu działań są kompleksowe działania rewitalizacyjne. Mając na uwadze fakt, iż województwo lubelskie charakteryzuje wysokie natężenie niekorzystnych zjawisk społecznych (najwyższa w kraju wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem oraz wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym), inwestycje infrastrukturalne w ramach kompleksowej rewitalizacji, podporządkowane i ukierunkowane powinny być w głównej mierze na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych obszarów zdegradowanych (z uwagi na specyficzne uwarunkowania poszczególnych terytoriów a tym samym z uwagi na różnorodność problemów je dotyczących, identyfikacja obszarów zdegradowanych odbywać się będzie na podstawie dokumentów strategicznych miast i obszarów wiejskich, tj. na podstawie lokalnych planów rewitalizacji, określających problemy i negatywne zjawiska występujące na danym obszarze). Tego typu inwestycje wpłyną na ożywienie społeczne rewitalizowanych przestrzeni i poprawę jakości życia ich mieszkańców. Przyczyni się to do złagodzenia negatywnych zjawisk społecznych na danym obszarze, w tym do ograniczenia ryzyka ubóstwa i wykluczenia społecznego.

W związku z powyższym, w ramach priorytetu wsparcie uzyskają działania w zakresie kompleksowej rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich, realizowane w oparciu o lokalne plany rewitalizacji obejmujące kwestie w wymiarze społecznym, fizycznym, gospodarczym i przestrzennym, zgodne z założeniami narodowego planu rewitalizacji. Niezbędnym warunkiem realizacji działań inwestycyjnych, finansowanych w ramach EFRR, jest ich podporządkowanie i ukierunkowanie na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych. W pierwszej kolejności realizacja

działań inwestycyjnych powinna służyć spełnieniu założeń CT 9 *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* i koncentrować się na zagadnieniach tj. np. przeciwdziałanie koncentracji ubóstwa na danym obszarze, eliminacja czynników prowadzących do wykluczenia społecznego. Dodatkowo projekty mogą wykazywać powiązanie ze wsparciem udzielanym w ramach CT 8 *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* oraz 10 *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie*.

Ze względu na fakt, iż przyczyn degradacji obszarów upatrywać można m.in. w utracie ich dotychczasowych funkcji społeczno-gospodarczych oraz biorąc pod uwagę wysokie natężenie niekorzystnych zjawisk społecznych w województwie, realizowane w ramach priorytetu przedsięwzięcia będą obejmowały działania mające na celu przywracanie bądź nadawanie nowych funkcji zdegradowanym społecznie, gospodarczo, środowiskowo obszarom, ukierunkowane w głównej mierze na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych. Działania infrastrukturalne obejmowały będą w szczególności: przebudowę i adaptację (z uwzględnieniem dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami) istniejących budynków do celów społecznych, gospodarczych, kulturalnych, itp. wraz z możliwością zagospodarowania terenu funkcjonalnie związanego z obiektem, uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni na cele publiczne, gospodarcze, kulturalne, itp., dostosowanie przestrzeni publicznych do nowych funkcji.

Działania z zakresu przebudowy i adaptacji zdegradowanych budynków do nowych celów stworzą warunki infrastrukturalne do podjęcia działań stanowiących odpowiedź na zdiagnozowane problemy społeczne obszarów zdegradowanych.

Działania z zakresu rozwoju i kształtowania przestrzeni publicznych powinny obejmować swym zakresem interwencje zorientowane na podniesienie atrakcyjności społecznej oraz nadawanie walorów funkcjonalnych i estetycznych przestrzeniom, z którymi utożsamiałyby się społeczność lokalna, stanowiącym jednocześnie miejsce koncentracji życia społecznego rewitalizowanego obszaru.

Inwestycje dotyczące infrastruktury komunalnej dopuszczalne będą jedynie w sytuacjach, uzasadnionych spójnością realizowanej operacji, w tym brakiem możliwości osiągnięcia założonych rezultatów bez realizacji danego elementu.

Projekty z zakresu rewitalizacji muszą być realizowane jako kompleksowe przedsięwzięcia dotyczące wszystkich aspektów rewitalizacji danego obszaru. Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych prowadzić ma do wzmocnienia potencjału obszarów zdegradowanych oraz przyczyniać ma się do włączenia społecznego społeczności je zamieszkujących, skutkując równocześnie wzrostem spójności społecznej i terytorialnej przestrzeni zagrożonych marginalizacją.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, w tym społeczności lokalne, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub ubóstwem, otoczenie osób wykluczonych społecznie, zamieszkujące obszar zdegradowany, a także podmioty gospodarcze i instytucje korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki,
- porozumienia i stowarzyszenia,
- samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego,
- podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,

- organizacje pozarządowe,
- jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną nie wymienione wyżej,
- przedsiębiorcy MŚP,
- podmioty zarządzające instrumentami finansowymi.

Ze względu na fakt, iż rewitalizacja ograniczona do „twardych” interwencji infrastrukturalnych rzadko rozwiązuje kwestie społeczne, w ramach priorytetu wymagane jest podjęcie działań łączących wymiar infrastrukturalny i społeczny. W związku z powyższym, w ramach priorytetu przewiduje się wykorzystanie możliwości finansowania krzyżowego. Działania społeczne finansowane w ramach priorytetu będą obejmować m.in. inwestycje na rzecz aktywizacji środowisk zagrożonych wykluceniem społecznym i ubogich, ukierunkowane m.in. na ich aktywizację społeczno-zawodową. Działania skoncentrowane na kapitale społecznym, nie tylko zwiększą szanse rozwoju gospodarczego, ale też ograniczą liczne problemy społeczne umożliwiając wypełnienie zrewitalizowanych przestrzeni treścią programową. Realizacja wzajemnie się dopełniających projektów społecznych i infrastrukturalnych pozwoli na prowadzenie zintegrowanych działań, które skuteczniej, niż ich poszczególne składniki oddzielnie, przyczynią się będzie do rozwiązywania problemów obszarów zdegradowanych. Zastosowanie finansowania krzyżowego w ramach priorytetu wzmocni zasięg oddziaływania projektów i ich efektów w przyszłości. Zawężenie w ramach priorytetu interwencji wyłącznie do działań infrastrukturalnych, skutkować może niepełną interwencją ograniczając skuteczność podejmowanych na obszarze zdegradowanym działań.

W ramach priorytetu przewiduje się terytorializację poprzez dedykowane wsparcie dla powyższych inwestycji z podziałem środków finansowych na tereny wiejskie i miejskie. Obszarom wiejskim będzie dedykowane ok. 30% alokacji w ramach priorytetu.

Ponadto, alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji zintegrowanych działań w postaci zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) na obszarze strategicznej interwencji (Lubelski Obszar Metropolitalny) oraz na projekty zintegrowane na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Zgodnie z opisem dla priorytetu inwestycyjnego 4.5 Osi Priorytetowej 5.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

W odniesieniu do obszarów wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego, poza wsparciem bezzwrotnym, przewiduje się wsparcie również w formie zwrotnej. Ostateczny zakres i forma wsparcia zostanie określona na podstawie analizy ex-ante. Dobór instrumentów wsparcia będzie uwzględniał konkretne potrzeby beneficjentów od których ostatecznie będzie uzależniona zarówno forma pomocy, jak i jej wielkość.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	56	IZ/Beneficjent	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 10.4:

Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

OKREŚLONY CEL PRIORYTETU:

Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy na obszarze województwa lubelskiego

Poziom wykształcenia społeczeństwa jest ściśle związany z warunkami, jakie zostaną stworzone w kontekście powszechnego dostępu do edukacji i warunków, w jakich ta edukacja przebiega zwłaszcza w początkowym okresie wychowania dzieci. To właśnie w tym okresie następuje kształtowanie możliwości intelektualnych i predyspozycji, jak również postaw społecznych. Zgodnie z założeniami Education and Training 2020²¹ z maja 2009 r. 95% dzieci w przedziale wiekowym od 4 lat do podjęcia edukacji szkolnej powinno być objęte wychowaniem przedszkolnym. W województwie lubelskim w 2012 r. odsetek dzieci w przedziale wiekowym 3-5 lat objętych ww. wychowaniem stanowił 65,7%, w tym w miastach 86,6%, zaś na obszarach wiejskich 48,9% (w kraju odpowiednio 69,7%, 83,7% i 50,8%). Zatem w ww. zakresie wsparcie będzie kierowane w głównej mierze na obszary deficytowe. Zapewnienie lepszego dostępu do ww. usług pozwoli na wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, co w konsekwencji powinno doprowadzić do wyrównywania szans edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich. Wyzwania, przed którymi stoi region koncentrują się również wokół działań wspomagających kolejne poziomy kształcenia, aby zmniejszyć odsetek osób przedwcześnie kończących naukę szkolną. Działania te wymagają stworzenia odpowiednich warunków w najbliższym otoczeniu osób uczących się, a ich realizacja odbywać się będzie w otoczeniu cechującym się relatywnie niskim poziomem rozwoju oraz niekorzystną sytuacją społeczno-gospodarczą, tj. najwyższym w kraju odsetkiem osób zagrożonych ubóstwem, wysokim wskaźnikiem bezrobocia oraz emigracji zarobkowej. Jednym z podstawowych elementów przeciwdziałania ww. zjawiskom jest rozwój systemu szkolnictwa, w tym zawodowego i poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy. Równoległy rozwój kompetencji kluczowych i kwalifikacji zawodowych pozwoli z jednej strony na kształtowanie umiejętności niezbędnych do podejmowania działań innowacyjnych, z drugiej zaś, poprzez powiązanie edukacji z potrzebami rynku pracy, ułatwi dostosowywanie oferty dydaktycznej do zmieniających się potrzeb. Pomimo niskiej rangi i negatywnego postrzegania szkolnictwa zawodowego, kształcenie to daje możliwość zdobycia zarówno konkretnego zawodu, jak również dalszego podejmowania edukacji²². W związku z tym niezbędne jest zwiększenie potencjału szkół zawodowych poprzez inwestycje w infrastrukturę. *Badanie funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego w Polsce. Raport z badania jakościowego wśród ekspertów* wykonane w 2011 roku wykazuje na niską jakość bazy technodydaktycznej ww. szkolnictwa w Polsce, w tym przestarzałe zaplecze i wyposażenie pracowni do praktycznej nauki zawodu. Braki w nowoczesnym wyposażeniu przekładają się na ofertę edukacyjną, proces dydaktyczny oraz jakość kształcenia. Tym niemniej potencjał szkolnictwa zawodowego tkwi w wykorzystaniu obecnej infrastruktury (kompleksy budynków, hale warsztatowe), którą należy dostosować do warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Działania te powinny zaowocować kształceniem odpowiedniej klasy specjalistów posiadających kwalifikacje, których wymaga rynek pracy, minimalizując tym samym problem bezrobocia.

²¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:EN:PDF>

²² Raport; Absolwenci szkolnictwa zawodowego w Lublinie i Chełmie wobec sytuacji na rynku pracy, Raport z badania *desk research* oraz pracodawców Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa 2010, s. 97-99.

SPECYFICZNE DLA PROGRAMU WSKAŹNIKI REZULTATU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie	osoby	Słabiej rozwinięte	0	2014	19 992	IZ/Beneficjent	raz na rok

OPIS INTERWENCJI W RAMACH PRIORYTETU:

W ramach działań przewidzianych do wsparcia w ramach priorytetu w zakresie poprawy dostępności do edukacji przedszkolnej na obszarach deficytowych oraz wsparcia inwestycyjnego szkół i placówek oświatowych będą podejmowane działania związane z adaptacją, rozbudową i modernizacją obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej wraz z zapleczem socjalnym wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia gwarantującego wysoką jakość kształcenia z uwzględnieniem potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami. Wsparcie będzie kierowane na projekty zakładające wykorzystanie istniejącej bazy lokalowej. W wyjątkowych sytuacjach, w przypadku braku możliwości adaptacji istniejących budynków możliwa będzie budowa nowych obiektów lub rozbudowa istniejących związanych bezpośrednio z prowadzeniem działalności edukacyjnej w deficytowych obszarach. W takich przypadkach wnioskodawca będzie musiał przedstawić szerokie uzasadnienie wskazujące, że zaproponowane rozwiązania stanowią element strategicznego podejścia do obszaru edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego. Powyższe działania w infrastrukturę będą ściśle powiązane i podporządkowane zdiagnozowanym potrzebom lokalnym jako element komplementarny i uzupełniający interwencję EFS.

Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego i szkoleń zawodowych będą skoncentrowane na dostosowaniu szkolnictwa zawodowego do wymogów, jakie stawia regionalny rynek pracy oraz tworzeniu warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Wsparcie inwestycyjne szkół i placówek kształcenia zawodowego będzie obejmowało m.in. prace modernizacyjne i dostosowawcze istniejącej infrastruktury, jej-rozbudowę lub przebudowę oraz tworzenie pracowni/warsztatów na potrzeby prowadzenia kształcenia praktycznego, jak również zakup wyposażenia pracowni w ramach edukacji zawodowej oraz wsparcie infrastruktury pracowni wykorzystywanych w procesie kształcenia i rozwoju kompetencji kluczowych²³ zorientowanych na potrzeby regionalnego rynku pracy. Koniecznym warunkiem realizacji inwestycji w ramach priorytetu jest posiadanie przez wnioskodawcę jasnej wizji i kompleksowych planów wykorzystania powstałej infrastruktury i jej powiązania z działaniami EFS w ramach priorytetu inwestycyjnego 10.1, 10.3.

²³ Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie definiują osiem kompetencji kluczowych, potrzebnych do samorealizacji i rozwoju osobistego, do bycia aktywnym obywatelem oraz do pełnej integracji społecznej i zatrudnienia. Są nimi: porozumiewanie się w języku ojczystym; porozumiewanie się w językach obcych; kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne; kompetencje informatyczne; umiejętność uczenia się; kompetencje społeczne i obywatelskie; inicjatywność i przedsiębiorczość; świadomość i ekspresja kulturalna.

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach priorytetu będą mieszkańcy województwa lubelskiego, uczniowie i wychowankowie placówek oświatowych i doskonalenia zawodowego, a także podmioty gospodarcze i instytucje korzystające z rezultatów projektu.

Do grup **beneficjentów** należą m.in.:

- organy prowadzące szkół i placówek oświatowych w tym ich związki i porozumienia,
- organy prowadzące przedszkola lub inne formy wychowania przedszkolnego,
- Ochotnicze Hufce Pracy,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe,
- placówki kształcenia zawodowego, praktycznego,
- ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego,
- szkoły dla dorosłych.

Alokacja na priorytet uwzględni środki przeznaczone na wsparcie realizacji projektów zintegrowanych na obszarach strategicznej interwencji (miasta subregionalne), wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

OPIS KIERUNKOWYCH ZASAD WYBORU PROJEKTÓW:

Zgodnie z opisem dla priorytetu inwestycyjnego 4.1 Osi Priorytetowej 4.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH:

Nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu inwestycyjnego.

PLANOWANE ZASTOSOWANIE DUŻYCH PROJEKTÓW:

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

Nr	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięte	19	IZ /Beneficjent	Raz na rok

➤ **INNOWACJE SPOŁECZNE, WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I WKŁAD EFS W REALIZACJĘ CELÓW TEMATYCZNYCH 1 - 7**

Nie dotyczy

➤ **RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ**

1.	poziom kontraktacji w OP13	%	EFRR	Słabiej rozwinięte	20	100	IZ	uruchomienie środków będzie możliwe dopiero w momencie posiadania wszystkich niezbędnych procedur i wytycznych, w tym także z poziomu MIR, których planowana data wydania nie jest znana, co nie pozwala na oszacowanie wartości wskaźnika produktu
2.	Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięte	43 419 759	292 544 474	IZ	Wartość pośrednia na koniec 2018 r. i końcowa na koniec 2023 r. odnosi się do planowanego poziomu całkowitej kwoty wydatków kwalifikowalnych
3.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	0	32	IZ	wskaźnik obligatoryjny dla głównego typu interwencji w ramach PI o największym udziale w alokacji na OP
4.	Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	0	19	IZ	wskaźnik obligatoryjny dla głównego typu interwencji w ramach PI o znacznym udziale w alokacji na OP

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Zgodnie z opisem dla Osi Priorytetowej 1.

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFRR											
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte											
Wymiar 1		Wymiar 2		Wymiar 3		Wymiar 6		Wymiar 7		Wymiar 8	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania		EFS secondary Theem		CT (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
050	12 111 135	01	261 750 319	01	97 810 155	01	14 380 393			09	231 472 482
051	12 111 135			02	103 779 499	05	3 020 000			10	30 277 837
052	6 055 567			03	60 160 665	07	244 349 926				
053	71 257 020										
055	147 423 234										
101	12 792 228										

➤ **Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych**

Nie dotyczy

ROZDZIAŁ 2.B. OŚ PRIORYTETOWA DOTYCZĄCA POMOCY TECHNICZNEJ

2.B.1 OŚ PRIORYTETOWA 14 POMOC TECHNICZNA

Oś Priorytetowa 14 Pomoc techniczna

Oś Priorytetowa 14 **Pomoc Techniczna** jest osią jednofunduszową, tzn. finansowaną z jednego funduszu (EFS), natomiast realizowane w jej ramach działania wspierają wydatkowanie środków z dwóch funduszy (EFRR i EFS) w ramach poszczególnych Osi tematycznych Programu.

➤ **OKREŚLONE CELE OSI**

Cel 1: Zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego i warunków dla sprawnego funkcjonowania systemu zarządzania i wdrażania RPO WL 2014 – 2020, zamknięcia RPO WL oraz PO KL w województwie lubelskim wdrażanych w latach 2007- 2013 oraz przygotowania programu na kolejną perspektywę finansową 2021 - 2027.

Rezultat: Efektywne zarządzanie i wdrażanie programów regionalnych umożliwiające maksymalne wykorzystanie środków finansowych objętych tymi programami w celu pełnego osiągnięcia ich założeń.

Cel 2: Wsparcie wybranych projektów strategicznych.

Rezultat: Ułatwiona realizacja inwestycji szczególnie istotnych dla rozwoju regionu.

Cel 3: Zapewnienie właściwej informacji i promocji RPO WL.

Rezultaty:

- zachęcenie mieszkańców województwa lubelskiego do pozyskiwania i korzystania ze środków dostępnych w ramach Programu,
- zwiększenie poziomu wiedzy beneficjentów w zakresie prawidłowego przygotowania i realizacji projektów,
- zwiększenie poziomu świadomości społecznej w zakresie roli i efektów wdrażania Programu.

➤ **OPIS RODZAJÓW DZIAŁAŃ PRZEWDZIANYCH DO FINANSOWANIA W RAMACH OSI**

- 1) W ramach realizacji celu 1 - **Zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego i warunków dla sprawnego funkcjonowania systemu zarządzania i wdrażania RPO WL 2014 – 2020, zamknięcia RPO WL oraz PO KL w województwie lubelskim wdrażanych w latach 2007- 2013 oraz przygotowania programu na kolejną perspektywę finansową 2021 – 2027** - będą podejmowane m. in. następujące działania:
 - finansowanie wynagrodzeń i kosztów podnoszenia kwalifikacji pracowników i personelu zaangażowanego w zarządzanie i wdrażanie Programu,
 - zapewnienie zaplecza lokalowego i sprzętowego potrzebnego do wdrażania Programu,
 - zamawianie ewaluacji i ekspertyzy na potrzeby efektywnego wdrażania Programu,
 - finansowanie kosztów dotyczących procesu kontroli realizacji projektów wspartych z Programu,

- stworzenie, utrzymanie i rozwój systemu informatycznego służącego wdrażaniu, monitorowaniu, zarządzaniu i kontroli nad realizacją Programu,
- organizacja i obsługa prac ciał uczestniczących we wdrażaniu Programu (np. Komitet Monitorujący).

Działania powyższe umożliwią efektywne zarządzanie i wdrażanie programów regionalnych zmierzające do maksymalnego wykorzystania środków finansowych objętych tymi programami w celu pełnego osiągnięcia ich założeń.

- 2) W ramach realizacji celu 2 - **Wsparcie wybranych projektów strategicznych** – będą finansowane działania związane z przygotowaniem i weryfikacją dokumentacji projektowej niezbędnej do skutecznego aplikowania o wsparcie w ramach tematycznych Osi Programu. Tego typu przedsięwzięcia ułatwią realizację inwestycji szczególnie istotnych dla rozwoju regionu.
- 3) W ramach realizacji celu 3 - **Zapewnienie właściwej informacji i promocji RPO WL** - będą realizowane następujące działania:
 - informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach Programu oraz sposobach jego pozyskiwania,
 - dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na różnych etapach,
 - upowszechnianie wśród mieszkańców województwa lubelskiego roli i osiągnięć polityki spójności i funduszy europejskich za pomocą prezentacji efektów i wpływu Programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie Umowy Partnerstwa.

Działania te pozwolą osiągnąć założone rezultaty w zakresie skutecznej komunikacji RPO WL.

Podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych w ramach RPO WL jest strategia komunikacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020 opracowana przez IZ, zgodnie z art. 116 rozporządzenia ramowego, która zgodna jest ze wspólną strategią komunikacji polityki spójności, stworzoną na poziomie horyzontalnym.

IZ przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym.

Kluczowe jest, aby realizując działania informacyjno-promocyjne w perspektywie programowej 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań, celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów oraz narzędzi. Wyzwaniem leżącym u podstaw skutecznej komunikacji, będzie opracowanie dokumentów skierowanych do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, a także materiałów przeznaczonych do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka.

W okresie 2014-2020 położony zostanie większy nacisk na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego samych beneficjentów.

Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób niepełnosprawnych, dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

WSKAŹNIKI PRODUKTU:

LP.	Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych
			Nie dotyczy PT			
			M	K	O	
1.	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	szt.				System monitorowania
2.	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	os.				System monitorowania
3.	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.				System monitorowania
4.	Liczba projektów objętych wsparciem	szt.				System monitorowania
5.	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	os.				System monitorowania
6.	Liczba działań informacyjno - promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.				System monitorowania
7.	Liczba materiałów informacyjnych lub promocyjnych wydanych w formie elektronicznej	szt.				System monitorowania
8.	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	szt.				System monitorowania
9.	Liczba posiedzeń sieci tematycznych, grup roboczych, komitetów oraz innych ciał angażujących partnerów spoza administracji publicznej	szt.				System monitorowania

➤ **KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ**

Fundusz: EFS					
Kategoria regionu: słabiej rozwinięte					
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium	
Kod	€	Kod	€	Kod	€
121	60 356 084	01	69 424 084	07	69 424 084
122	2 125 000				
123	6 943 000				

ROZDZIAŁ 3. PLAN FINANSOWY PROGRAMU OPERACYJNEGO

3.1 Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania

Zarządzanie finansowe

RPO WL 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa. Województwo jest zaliczone do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z UP alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 607 222 235 EUR EFRR i 621 593 397 EUR EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 120 rozporządzenia ramowego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 393 320 406 EUR. W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu.

Podstawa certyfikacji

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów

Program jest realizowany na obszarze jednego województwa zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania

W Programie wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% jego całkowitej alokacji EFRR oraz 6% jego całkowitej alokacji EFS.

Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS.

Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej osi priorytetowej Programu w przedziale od 5% do 7% alokacji przeznaczonych na daną oś priorytetową, z wyjątkiem osi Pomoc techniczna (finansowane wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie osi pomocy technicznej wymaga dla zachowania wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiedniego zwiększenia rezerwy na inną/inne osie EFS).

Koncentracja tematyczna

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z UP i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

Tabela. Tabela przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów ze wskazaniem wysokości rezerwy wykonania (EUR)

		Główna alokacja	Rezerwa wykonania	Główna alokacja	Rezerwa wykonania	Główna alokacja	Rezerwa wykonania	Główna alokacja	Rezerwa wykonania	Główna alokacja	Rezerwa wykonania	Główna alokacja	Rezerwa wykonania	Główna alokacja	Rezerwa wykonania	Główna alokacja	Rezerwa wykonania
EFRR	regiony słabiej rozwinięte	183 887 523	11 737 501	194 676 649	12 426 169	205 926 408	13 144 239	216 190 310	13 799 382	226 471 463	14 455 625	236 726 540	15 110 205	246 910 008	15 760 213	1 510 788 901	96 433 334
	regiony przejściowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	regiony bardziej rozwinięte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	łącznie	183 887 523	11 737 501	194 676 649	12 426 169	205 926 408	13 144 239	216 190 310	13 799 382	226 471 463	14 455 625	236 726 540	15 110 205	246 910 008	15 760 213	1 510 788 901	96 433 334
EFS	regiony słabiej rozwinięte	71 118 522	4 539 480	75 291 218	4 805 822	79 642 064	5 083 536	83 611 629	5 336 913	87 587 866	5 590 715	91 554 018	5 843 874	95 492 476	6 095 264	584 297 793	37 295 604
	regiony przejściowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	regiony bardziej rozwinięte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	łącznie	71 118 522	4 539 480	75 291 218	4 805 822	79 642 064	5 083 536	83 611 629	5 336 913	87 587 866	5 590 715	91 554 018	5 843 874	95 492 476	6 095 264	584 297 793	37 295 604
YEI - dodatkowa alokacja	nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FS	nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	specjalna alokacja dla obszarów peryferyjnych lub słabo zaludnionych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
łącznie		255 006 045	16 276 981	269 967 867	17 231 991	285 568 472	18 227 775	299 801 939	19 136 295	314 059 329	20 046 340	328 280 558	20 954 079	342 402 484	21 855 477	2 095 086 694	133 728 938

3.2 Łączne środki finansowe w podziale na fundusz oraz współfinansowanie krajowe (EUR)

Tabela. Plan finansowy programu operacyjnego (EUR)

			(A)	(B)=(C)+(D)	(C)	(D)	(E)=(A)+(B)	(F)=(A)/(E)	(g)	Wkład UE	Wkład krajowy	Wsparcie Unii	Wkład krajowy	(L) = (J)/(A)*100
					Krajowe środki publiczne	Krajowe środki prywatne				(H)=(A)-(J)	(I)=(B)-(K)	(J)	(K)=(B)*((J)/(A))	
EFRR	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	45 416 755	8 014 721	1 602 944	6 411 777	53 431 476	85,00%	0	42 691 750	7 533 838	2 725 005	480 883	6,00%
EFRR	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	72 255 674	12 751 001	6 375 501	6 375 500	85 006 675	85,00%	0	67 920 334	11 985 941	4 335 340	765 060	6,00%
EFRR	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	291 639 451	51 465 785	10 293 157	41 172 628	343 105 236	85,00%	0	274 141 084	48 377 838	17 498 367	3 087 947	6,00%
EFRR	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	158 807 254	28 024 810	14 012 405	14 012 405	186 832 064	85,00%	0	149 278 819	26 343 321	9 528 435	1 681 489	6,00%
EFRR	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	236 999 005	41 823 354	20 911 677	20 911 677	278 822 359	85,00%	0	222 779 065	39 313 953	14 219 940	2 509 401	6,00%
EFRR	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	170 615 611	30 108 638	15 054 319	15 054 319	200 724 249	85,00%	0	160 378 674	28 302 120	10 236 937	1 806 518	6,00%
EFRR	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	98 707 126	17 418 905	12 193 234	5 225 671	116 126 031	85,00%	0	92 784 698	16 373 770	5 922 428	1 045 135	6,00%
EFRR	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	271 031 040	47 829 007	38 263 206	9 565 801	318 860 047	85,00%	0	254 769 178	44 959 267	16 261 862	2 869 740	6,00%
EFS	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	202 044 086	35 654 839	31 019 710	4 635 129	237 698 925	85,00%	0	187 907 264	33 160 106	14 136 822	2 494 733	7,00%
EFS	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	62 138 448	10 965 608	3 947 619	7 017 989	73 104 056	85,00%	0	58 431 382	10 311 420	3 707 066	654 188	5,97%

EFS	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	180 540 178	31 860 031	31 541 431	318 600	212 400 209	85,00%	0	168 345 812	29 708 084	12 194 366	2 151 947	6,75%
EFS	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	107 446 601	18 961 165	18 392 330	568 835	126 407 766	85,00%	0	100 189 251	17 680 456	7 257 350	1 280 709	6,75%
EFRR	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	261 750 319	46 191 233	23 095 617	23 095 616	307 941 552	85,00%	0	246 045 299	43 419 759	15 705 020	2 771 474	6,00%
EFS	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	69 424 084	12 251 309	12 251 309	0	81 675 393	85,00%	0	69 424 084	12 251 309	0	0	0,00%
EFRR	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	1 607 222 235	283 627 454	141 802 060	141 825 394	1 890 849 689	85,00%	0	1 510 788 901	266 609 80 7	96 433 334	17 017 647	6,00%
EFRR	Przejęciowe	Całkowite koszty kwalifikowalne	0	0	0	0	0	0,00%	0	0	0	0	0	0,00%
EFRR	Lepiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	0	0	0	0	0	0,00%	0	0	0	0	0	0,00%
EFS	Słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	621 593 397	109 692 952	97 152 399	12 540 553	731 286 349	85,00%	0	584 297 793	103 111 375	37 295 604	6 581 577	6,00%
EFS	Przejęciowe	Całkowite koszty kwalifikowalne	0	0	0	0	0	0,00%	0	0	0	0	0	0,00%
EFS	Lepiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	0	0	0	0	0	0,00%	0	0	0	0	0	0,00%
YEI	Nie dotyczy	Całkowite koszty kwalifikowalne	0	0	0	0	0	0,00%	0	0	0	0	0	0,00%
FS	Nie dotyczy	Całkowite koszty kwalifikowalne	0	0	0	0	0	0,00%	0	0	0	0	0	0,00%
			2 228 815 632	393 320 406	238 954 459	154 365 947	2 622 136 038	85,00%	0	2 095 086 694	369 721 18 2	133 728 938	23 599 224	6,00%

Tabela. Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych – szczególna alokacja na EFS i Inicjatywę na rzecz zatrudnienia ludzi młodych

Nie dotyczy

Tabela. Plan finansowy w podziale na osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionu i cele tematyczne (EUR)

EFRR	Słabiej rozwinięte	1	45 416 755	8 014 721	53 431 476
EFRR	Słabiej rozwinięte	2	72 255 674	12 751 001	85 006 675
EFRR	Słabiej rozwinięte	3	291 639 451	51 465 785	343 105 236
EFRR	Słabiej rozwinięte	4	158 807 254	28 024 810	186 832 064
EFRR	Słabiej rozwinięte	4	236 999 005	41 823 354	278 822 359
EFRR	Słabiej rozwinięte	5	30 277 837	5 343 148	35 620 985
		6	140 337 774	24 765 490	165 103 264
EFRR	Słabiej rozwinięte	6	98 707 126	17 418 905	116 126 031
EFRR	Słabiej rozwinięte	7	271 031 040	47 829 007	318 860 047
EFS	Słabiej rozwinięte	8	202 044 086	35 654 839	237 698 925
EFS	Słabiej rozwinięte	8	62 138 448	10 965 608	73 104 056
EFS	Słabiej rozwinięte	9	180 540 178	31 860 031	212 400 209
EFS	Słabiej rozwinięte	10	107 446 601	18 961 165	126 407 766
EFRR	Słabiej rozwinięte	9	231 472 482	40 848 085	272 320 567
		10	30 277 837	5 343 148	35 620 985
EFS	Słabiej rozwinięte		69 424 084	12 251 309	81 675 393
			2 228 815 632	393 320 406	2 622 136 038

Tabela. Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu

152 137 349	7,26%
179 170 263	8,55%
22 965 739	1,10%
7 358 011	0,35%
18 166 702	0,87%
2 020 441	0,10%
381 818 505	18,22%

ROZDZIAŁ 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa programy operacyjne na lata 2014 - 2020, oprócz podejścia problemowego (tematycznego), powinny przewidywać mechanizmy mające na celu lepsze dostosowanie interwencji do specyficznych cech terytoriów objętych interwencją. Większość działań przewidzianych w ramach RPO WL 2014-2020 będzie realizowanych horyzontalnie, a zintegrowane podejście terytorialne stanowi jeden z elementów zapewniających intensyfikację działań na strategicznych z punktu widzenia rozwoju regionu obszarach. Kluczowym zagadnieniem w wykorzystaniu zintegrowanego podejścia terytorialnego jest budowanie wielowymiarowego partnerstwa (zgodnie z zasadą multi-level governance) wokół wspólnego celu tak, by realizacja poszczególnych zadań zapewniała efekty synergii. Ten sposób procedowania pozwoli na racjonalizację planowania działań przez poszczególnych partnerów tak, by środki zewnętrzne wykorzystać w najbardziej efektywny sposób.

Podejście terytorialne będzie zapewnione przez:

- zastosowanie instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, wskazanego w art. 36 Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1303/2013,
- realizację projektów zintegrowanych, których szczególnym przypadkiem będą Strategiczne Inwestycje Terytorialne dla miast subregionalnych,
- określenie preferencji w kryteriach wyboru dla projektów realizowanych w ramach wyznaczonych osi priorytetowych na wybranych obszarach.

Interwencja ukierunkowana terytorialnie będzie oddziaływała zarówno na OSI państwowe, określone w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, jak i spójne z nimi OSI wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Szczegółowy opis interwencji w ramach poszczególnych OSI wraz z określeniem szacunkowej alokacji przeznaczanej na zaprojektowane wsparcie w ramach priorytetów inwestycyjnych znajduje się w załączniku pn. *Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.*

4.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność

W Programie nie przewiduje się realizacji instrumentu *rozwój lokalny kierowany przez społeczność* (RLKS).

4.2 Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich

Zintegrowana Inwestycja Terytorialna wdrażana na terenie województwa lubelskiego realizowana będzie w Mieście Lublin oraz na jego obszarze funkcjonalnym. Całkowita kwota alokacji przeznaczona na ZIT wynosi 105,4 mln euro, z czego środki EFRR to 93,3 mln euro, a środki EFS to 12,1 mln euro.

W skład Partnerstwa ZIT wchodzić będą następujące gminy:

- Gmina Lublin;
- Gmina Miejska Świdnik;
- Gmina Nałęczów;
- Gmina Konopnica;
- Gmina Wólka;
- Gmina Jastków;
- Gmina Niemce;

- Gmina Strzyżewice;
- Gmina Niedzwica Duża;
- Gmina Lubartów;
- Gmina Miasto Lubartów;
- Gmina Głusk;
- Gmina Mełgiew;
- Gmina Piaski;
- Gmina Jabłonna;
- Gmina Spiczyn.

W toku rozmów prowadzonych z przedstawicielami Miasta Lublin uzgodniono, że przedstawiciele Związku ZIT uczestniczyć będą w wyborze projektów konkursowych realizowanych w ramach ZIT. Ponadto w ramach RPO WL duże projekty inwestycyjne zidentyfikowane w ramach Strategii ZIT będą uwzględnione na liście projektów strategicznych. W związku z powyższym IZ RPO przewidziało minimalną delegację zadań związanych z wdrażaniem RPO WL dla Związku ZIT.

Tabela Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich - szacunkowa alokacja wsparcia z EFRR i szacunkowa alokacja EFS

Fundusz	Wsparcie z EFRR i EFS (wartość szacunkowa) (w EUR)	Udział całkowitej alokacji z funduszu w programie
łącznie EFRR	93 330 393	6,18 %
łącznie EFS	12 075 539	2,07 %
Razem EFRR + EFS	105 405 932	5,03 %

Szczegółowy opis zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich znajduje się w załączniku pn. *Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.*

4.3 Ramy realizacji ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz szacunkowa alokacja z poszczególnych osi priorytetowych

W Programie nie będą realizowane ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.

4.4 Rozwiązania dotyczące przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim

Nie dotyczy

4.5 Wkład planowanych przedsięwzięć w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanych przez państwo członkowskie

Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB) jest pierwszą strategią makroregionalną, obejmującą 8 państw członkowskich Unii Europejskiej: Danię, Estonię, Litwę, Łotwę, Finlandię, Niemcy, Polskę i Szwecję. Strategia stanowi zintegrowane ramy, które umożliwią Unii Europejskiej i państwom członkowskim określenie potrzeb i dostosowanie ich do dostępnych zasobów poprzez koordynację odpowiednich działań politycznych, zapewniając w ten sposób makroregionowi możliwość korzystania ze **zrównoważonego środowiska** oraz **optymalny rozwój**

gospodarczy i społeczny. Zintegrowane ramy SUE RMB oparto na elastycznym Planie Działania zawierającym 3 ogólne cele, 17 obszarów priorytetowych oraz 5 działań horyzontalnych.

Konstrukcja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 zakłada znaczną spójność z celami, obszarami priorytetowymi oraz działaniami horyzontalnymi Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego, które zostały określone w Planie Działania. Przedsięwzięcia bezpośrednio realizujące Strategię to projekty o zasięgu ponadnarodowym, dlatego RPO WL z uwagi na regionalny charakter nie zakłada realizacji przez Beneficjentów projektów w partnerstwie z innymi państwami Regionu Morza Bałtyckiego.

Tabela przedstawiająca cele SUE RMB oraz obszary priorytetowe, które są realizowane przez osie priorytetowe RPO WL znajduje się w załączniku pn. *Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.*

ROZDZIAŁ 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Wstęp do Rozdziału 5 znajduje się w załączniku pn. *Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.*

5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym

W 2011 roku województwo lubelskie miało najwyższy w Polsce wskaźnik zagrożenia ubóstwem (31,3%, kraj 17,7%). Do analizy geograficznego rozkładu tego zjawiska w województwie przyjęto dwa wskaźniki odniesione do poziomu gminnego: udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w stosunku do ludności ogółem oraz udział dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.

Biorąc pod uwagę współczynnik 20 % powyżej średniej krajowej, na 213 gmin w województwie lubelskim zidentyfikowano 132 gminy o dużym natężeniu udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w stosunku do ludności ogółem oraz 178 gmin o wysokim natężeniu udziału dzieci w wieku do 17 lat na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku. Jednocześnie zdiagnozowano 129 gmin w których oba wskaźniki przybierają wartość o 20% wyższą niż średnia krajowa. Kryzysową sytuację stwierdzono w gminach Stary Brus, Aleksandrów oraz Dębowa Kłoda gdzie wymienione wyżej wskaźniki należą do najwyższych. Największe nasilenie udziału dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku zidentyfikowano w gminie Potok Górny (76%), niewiele niższy wskaźnik odnotowano w gminie Tarnawatka (70,4%), Serokomla (73,5%), Józefów nad Wisłą (73,3%).

Najważniejszym czynnikiem wpływającym na rozmiar ubóstwa jest sytuacja przedsiębiorstw oraz rynek pracy, jaki kreują. Jako punkt odniesienia dla identyfikacji obszarów koncentracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym zakresie uwzględnione zostały następujące wskaźniki przedstawione w układzie powiatowym: jednostki nowo zarejestrowane według REGON na 10 tys. ludności, stopa bezrobocia rejestrowanego w 2012 r., udział rolników w ogólnej liczbie ludności, udział długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogółu bezrobotnych, udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych.

Biorąc pod uwagę powyższe, na 24 powiaty w województwie lubelskim zidentyfikowano 21 powiatów, w których liczba jednostek nowo zarejestrowanych według REGON na 10 tys. ludności

nie przekracza współczynnika 20 % poniżej średniej krajowej. W 23 powiatach wskaźnik udziału osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do bezrobotnych ogółem przekracza wspomniany współczynnik 20%, natomiast wskaźnik stopy bezrobocia rejestrowanego przekracza wskazaną średnią krajową w 9 powiatach. Co więcej, aż w 20 powiatach zdiagnozowano, że udział pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w stosunku do ogólnej liczby ludności jest zdecydowanie wyższy od współczynnika 20 % powyżej średniej krajowej, przy czym żaden z powiatów – poza grodzkimi – nie osiąga wskaźnika niższego niż średnia krajowa. Reasumując, zdiagnozowanych zostało 6 powiatów w których kumulują się problemy opisane przez cztery wyżej wymienione wskaźniki (chełmski, hrubieszowski, włodawski, zamojski, lubartowski i krasnostawski). Warto również podkreślić, że w powiecie janowskim zdiagnozowano najwyższy w województwie udział pracujących w rolnictwie (28%), natomiast w powiecie łużyńskim - najwyższy wskaźnik udziału kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych (56%), choć nie przekracza współczynnika 20 % powyżej średniej krajowej. Grupą szczególnego ryzyka w kontekście problemów rynku pracy są osoby długotrwale bezrobotne.

Lubelskie jest obszarem o niskim potencjale rozwojowym, charakteryzuje się m. in. niskim poziomem rozwoju infrastruktury i dostępności do wysokiej jakości usług, w tym edukacyjnych. W celu wskazania obszarów wymagających objęcia koncentracją terytorialną w obszarze edukacji zastosowano wskaźniki takie jak: odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych edukacją przedszkolną, średnie wyniki sprawdzianów szóstoklasistów oraz gimnazjalistów, odsetek uczniów powtarzających klasę w ogólnej liczbie uczniów w podziale na szkoły podstawowe i gimnazja.

Biorąc pod uwagę współczynnik 20% poniżej średniej krajowej, na 213 gmin w województwie lubelskim zidentyfikowano 142 gminy z niskim odsetkiem dzieci w wieku 3-4 lat objętych edukacją przedszkolną, przy czym wynik analizowanego wskaźnika wyniósł zero w następujących 19 gminach: Borzechów, Dołhobyczów, Dubienka, Kraśniczyn, Leśniowice, Łaziska, Mircze, Nielisz, Ostrówek, Radecznica, Rokitno, Ruda-Huta, Rudnik, Trzeszczany, Tucznia, Wojsławice, Wiryki, Zalesie, Żmudź.

W zakresie edukacji na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum, na podstawie średnich wyników sprawdzianów szóstoklasistów oraz gimnazjalistów zdiagnozowano, że najniższa średnia ocen charakteryzuje powiat parczewski. Tymczasem miasta: Lublin, Zamość, Biała Podlaska i Chełm, znajdują się w czołówce najlepszych w województwie, ze wskazaniem dominującej pozycji pierwszych dwóch. Ponadto, w ramach wskaźnika odsetek uczniów powtarzających klasę w ogólnej liczbie uczniów w podziale na szkoły podstawowe i gimnazja zdiagnozowano, że najwyższy procent uczniów powtarzających klasę występuje w gimnazjum w Czemiernikach (17%) i Cycowie (10%) oraz w szkole podstawowej w Adamowie (13%).

Wykaz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem/grup docelowych zagrożonych dyskryminacją lub wyłączeniem społecznym został przygotowany na podstawie najnowszych dostępnych danych oraz wskaźników, co nie wyklucza ich cyklicznej weryfikacji celem aktualizacji.

5.2 Strategia służąca zaspokojeniu szczególnych potrzeb obszarów geograficznych najbardziej dotkniętych ubóstwem/grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją lub wyłączeniem społecznym oraz, w stosownych przypadkach, wkład zintegrowanego podejścia ustanowionego w umowie partnerstwa

Problemy struktury gospodarczej oraz grupy zagrożone zmarginalizowaniem mają w województwie lubelskim tak szeroki zakres, że trudno jest określić wyodrębnioną pulę alokacji dedykowaną zdiagnozowanym obszarom. Z tego względu na etapie wyboru projektów zastosowane będą kryteria uwzględniające preferencje dla projektów skierowanych do poszczególnych obszarów czy też grup zagrożonych marginalizacją. Jedną z podstawowych przyczyn ubóstwa (a w konsekwencji zagrożenia wyłączeniem społecznym) jest ograniczony dostęp do wysokiej jakości miejsc pracy wynikający ze słabości sektora przedsiębiorstw. Z tego względu oprócz działań skierowanych bezpośrednio do obszaru rynku pracy niezbędna jest interwencja w obszarze edukacji. Poprawa jakości

kształcenia poprzez zapewnienie możliwości poszerzania wiedzy i umiejętności na wczesnym jego etapie spowoduje, że na rynek pracy trafią dobrze wykształceni absolwenci. Lepsze dostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy, w tym w szczególności zwrócenie uwagi na kompetencje kluczowe oraz promowanie kreatywności i przedsiębiorczości, może stać się katalizatorem dla rozwijania przedsiębiorczości wykorzystującej wewnętrzne zasoby województwa, a w dłuższym okresie czasu szansą na ograniczanie zjawiska ubóstwa.

W zakresie celu tematycznego *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* preferencje uzyskują projekty realizowane w gminach określonych jako obszary o dużym zagrożeniu ubóstwem (w sumie 181 gmin).

W ramach działań realizowanych w obszarze *ryнку pracy* interwencja będzie się koncentrować na wsparciu promowania zatrudnienia i mobilności pracowników w powiatach zaliczanych do grupy obszarów deficytowych o odchyleniu większym niż 20 % wskaźnika średniego dla kraju i będących tym samym w najbardziej niekorzystnym położeniu w kontekście realizacji przedmiotowego celu tematycznego 8. W ramach działań w zakresie zwiększania dostępu do *edukacji* preferencje uzyskują projekty realizowane na obszarze gmin zaliczanych do grupy obszarów deficytowych o odchyleniu większym niż 20 % wskaźnika średniego dla kraju i będących tym samym w najbardziej niekorzystnym położeniu w kontekście realizacji celu tematycznego 10.

W pkt. 5.1. obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem/grupy docelowe o najwyższym ryzyku zagrożenia dyskryminacją lub wyłączeniem społecznym zostały zidentyfikowane na podstawie najnowszych dostępnych danych. Ze względu na dynamikę sytuacji zakłada się cykliczną weryfikację wskaźników, celem aktualizacji wykazu powiatów oraz gmin objętych preferencjami.

Tabela. Przedsięwzięcia mające na celu zaspokojenie szczególnych potrzeb obszarów geograficznych najbardziej dotkniętych ubóstwem/grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym

Grupa docelowa/ obszar geograficzny	Główne typy działań, które są częścią podejścia zintegrowanego	Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Priorytety inwestycyjny
Osoby długotrwale bezrobotne	Programy aktywizacji zawodowej.	9	EFS	Słabiej rozwinięte	8.5
Gminy najbardziej dotknięte ubóstwem (zaliczane do grupy obszarów gdzie przynajmniej jeden z dwóch wybranych wskaźników przewyższa 20 % średniej krajowej)	Programy aktywizacji i reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.	11	EFS	Słabiej rozwinięte	9.4
	Świadczenie usług społecznych i zdrowotnych, w tym wsparcie procesu deinstytucjonalizacji usług.	11	EFS	Słabiej rozwinięte	9.7
Grupy zagrożone marginalizacją, zamieszkujące lokalnie zdegradowane obszary	Kompleksowe działania rewitalizacyjne.	9, 11, 12, 13	EFRR, EFS	Słabiej rozwinięte	9.2, 9.4, 9.7, 8.5, 8.7, 10.1

ROZDZIAŁ 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH

Rozwój i konkurencyjność regionu są ściśle powiązane z potencjałem kapitału ludzkiego, na który mają wpływ czynniki demograficzne. Województwo lubelskie od wielu lat boryka się z problemem depopulacji wynikającej z niskiego przyrostu naturalnego pogłębianego odpływem migracyjnym.

Niski wskaźnik dzietności, skutkujący szybko zmniejszającą się liczbą dzieci w powiązaniu z wydłużaniem się przeciętnego trwania życia, powoduje znaczące deformacje struktury wiekowej ludności. Rosnąca szybko mediana wieku oznacza postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Efekty powyższych zmian odczuwalne są zarówno dla rynku pracy (szanse starszych pracowników na rynku pracy są wyraźnie mniejsze niż pracowników młodszych) jak i dla sfery usług społecznych (szybko przyrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym, korzystających z tego typu usług). Migracje, szczególnie osób młodych, dodatkowo pogłębiają te niekorzystne procesy. Główną motywacją wyjazdów jest chęć znalezienia pracy odpowiadającej aspiracjom poszczególnych osób. Słabo rozwinięty w regionie sektor przedsiębiorstw nie jest jeszcze w stanie wygenerować dużej liczby atrakcyjnych miejsc pracy, a bliskość Warszawy oraz szersza oferta innych państw UE stanowią znaczącą konkurencję.

Problemy demograficzne w województwie lubelskim dotyczą zarówno miast, jak i obszarów wiejskich, przy czym zjawiska te są najmocniej odczuwalne na obszarach wiejskich położonych w znacznej odległości od większych miast. Stwarza to wysokie ryzyko dalszej depopulacji oraz zwiększania się skali ubóstwa na obszarach peryferyjnych. Co więcej, wśród ogółu bezrobotnych w województwie lubelskim przeważają mieszkańcy wsi, a wysoka stopa bezrobocia II świadczy m.in. o wysokim ukrytym bezrobociu na obszarach wiejskich.

Niekorzystne zmiany demograficzne są jednym z głównych wyzwań rozwojowych województwa lubelskiego. Oddziałują one bardzo silnie na rynek pracy, edukację oraz usługi publiczne. Interwencja RPO WL 2014-2020 będzie skupiała się przede wszystkim na działaniach sprzyjających tworzeniu miejsc pracy, zarówno poprzez wsparcie samych przedsiębiorstw, jak i poprzez tworzenie otoczenia sprzyjającego przedsiębiorczości i innowacjom. Większa liczba wysokiej jakości miejsc pracy wpłynie na zwiększenie atrakcyjności regionu (zahamowanie odpływu migracyjnego) oraz na zmniejszanie liczby pracujących w rolnictwie. Ze względu na fakt, iż tendencje związane ze starzeniem się społeczeństwa należy uznać za zjawisko trwałe, podjęte zostaną działania mające na celu zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej (w szczególności osób starszych) oraz poprawę dostępu do usług publicznych.

ROZDZIAŁ 7. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA PARTNERÓW

7.1 Odpowiednie instytucje i podmioty

Tabela. Odpowiednie instytucje i podmioty

Instytucja/ podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownictwo instytucji / podmiotu (funkcja lub stanowisko)	Adres	E-mail
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Lubelskiego	Marszałek Województwa Lubelskiego	ul. Spokojna 4 20-074 Lublin	marszalek@lubelskie.pl
Instytucja Certyfikująca	Zarząd Województwa Lubelskiego	Marszałek Województwa Lubelskiego	ul. Spokojna 4 20-074 Lublin	marszalek@lubelskie.pl
Instytucja Audytowa	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej (Ministerstwo Finansów)	Minister właściwy do spraw finansów publicznych	ul. Świętokrzyska 12 00-916 Warszawa	kancelaria@mofnet.gov.pl
Podmiot, do którego Komisja Europejska będzie kierowała płatności	Ministerstwo Finansów	Minister właściwy do spraw finansów publicznych	ul. Świętokrzyska 12 00-916 Warszawa	kancelaria@mofnet.gov.pl

*Opis systemu realizacji Programu znajduje się w załączniku pn. **Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.***

7.2 Zaangażowanie właściwych partnerów

7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego

Zasada partnerstwa jest jednym z najważniejszych elementów programowania funduszy UE objętych zakresem EFSI. Dlatego też Samorząd Województwa Lubelskiego dokłada wszelkich starań, aby czynnie włączać do współpracy partnerów (wymienionych w art. 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.) oraz działać zgodnie z Kodeksem postępowania w zakresie partnerstwa na każdym etapie opracowywania Programu, a następnie jego realizacji.

*Szczegółowy opis przedsięwzięć podjętych w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego znajduje się w załączniku pn. **Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.***

7.2.2. Granty globalne (EFS)

Nie dotyczy.

7.2.3. Środki przeznaczone na budowanie potencjału

Nie dotyczy.

ROZDZIAŁ 8. KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (RPO WL 2014–2020) jest jednym z instrumentów realizacji *Umowy Partnerstwa* (UP) tj. dokumentu, który określa strategię działań rozwojowych Polski, Jej priorytety i warunki efektywnego i skutecznego korzystania z funduszy EFSI w celu realizacji unijnej Strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. UP formułuje więc krajowe ramy interwencji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Funduszu Spójności (FS), Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR) w latach 2014-2020.

Ze względu na fakt, iż cele rozwojowe będą osiągnane w wyniku interwencji realizowanych przez ww. fundusze UE, a także instrumenty krajowe na różnych poziomach zarządzania (za które są odpowiedzialne różne podmioty), w ramach RPO WL 2014–2020 przewidziano szereg mechanizmów koordynacji wsparcia tak, aby planowane działania były komplementarne, a ich realizacja przyniosła największą wartość dodaną oraz aby uzyskać efekt synergii, niezbędny dla osiągnięcia celów UP i celów RPO WL 2014-2020. Stosowanie i promowanie zasady komplementarności przyczynić ma się do racjonalizacji wydatkowania funduszy oraz większej efektywności podejmowanych działań.

Podmiotem odpowiedzialnym za zapewnienie właściwych mechanizmów koordynacyjnych Programu będzie Instytucja Zarządzająca RPO WL na lata 2014-2020.

Do wspólnych mechanizmów koordynacji należy zaliczyć:

1. Kontrakt terytorialny

Koordynacji działań pomiędzy poszczególnymi funduszami EFSI i środkami krajowymi oraz w układzie programy i działania krajowe a działania realizowane na poziomie wojewódzkim i lokalnym służy wdrożenie koncepcji kontraktu terytorialnego. Kontrakt terytorialny wykorzystany jest przede wszystkim do uzgadniania interwencji funduszy EFSI oraz powiązanych z nimi wybranych środków krajowych w odniesieniu do określonych terytoriów i zapewnia tym samym indywidualizację podejścia w zależności od cech konkretnego regionu/terytorium i racjonalizuje wydatkowanie środków, w szczególności sektorowych krajowych. Kontrakt terytorialny jest więc umową zawieraną pomiędzy rządem a samorządem terytorialnym, której przedmiotem są uzgodnione wspólnie cele rozwoju dotyczące danego terytorium, zasady realizacji interwencji oraz przedsięwzięcia priorytetowe, które mają istotne znaczenie dla rozwoju określonego w niej terytorium oraz sposób ich koordynacji.

2. Wzmocnienie interwencji na poziomie regionalnym

a) Dwufunduszowe regionalne programy operacyjne

Programowanie i wdrażanie dwufunduszowych programów regionalnych daje możliwość programowania celów rozwojowych, a nie poszczególnych funduszy UE, co przyczynia się do zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji oraz ściślejszego strategicznego

powiązania ze sobą projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich. Takie podejście sprzyja również silniejszym powiązaniom i koordynacji działań podejmowanych w regionach przez podmioty zaangażowane w realizację programów.

b) Wdrażanie części programu finansowanego z EFRROW na poziomie regionalnym

W przypadku programu finansowanego z EFRROW, część działań będzie wdrażana na poziomie regionalnym przy współudziale samorządów województw, co pozwoli na zwiększenie stopnia koordynacji pomiędzy działaniami EFS, EFRR oraz EFFROW na rzecz obszarów wiejskich.

3. Komitet ds. Umowy Partnerstwa

Wiodąca rola w zakresie wypełnienia koordynacji realizacji i uzyskania celów wsparcia, określonych w UP, będzie należeć do ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz tzw. **Komitet Koordynacyjny ds. Umowy Partnerstwa (KK UP)**, w skład którego wejdą przedstawiciele instytucji zarządzających programami operacyjnymi, ministra właściwego ds. gospodarki, odpowiedzialnego za koordynację strategii Europa 2020, ministra właściwego ds. rolnictwa, ministra właściwego ds. finansów publicznych, przedstawiciele zarządów województw, właściwi ministrowie ze względu na zakres interwencji objęty Umową Partnerstwa, przedstawiciel prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, przedstawiciele samorządu terytorialnego oraz partnerów społecznych i gospodarczych. Komitet ten będzie podejmował zasadnicze decyzje odnoszące się do poziomu UP w kwestiach wynikających z odpowiednich regulacji (koordynacja celów UP oraz CT; interwencji PS, WPR, WPRyb; z innymi instrumentami UE oraz politykami krajowymi).

Prace KK UP będą wspierane pracami **podkomitetów/grup ds. horyzontalnych** zajmujących się funkcjonowaniem wyodrębnionego procesu służącego realizacji UP lub kwestii przekrojowych (np. ZIT). System podkomitetów/grup będzie oparty na istniejącym systemie grup roboczych, z których najistotniejsza dla omawianego zakresu jest grupa robocza ds. koordynacji i komplementarności. Ewentualne nowe grupy (np. ds. ZIT) zostaną powołane przez instytucję koordynującą UP. Koordynacja Programu z funduszami EFSI zostanie więc zagwarantowana poprzez regularne uczestnictwo przedstawicieli IZ RPO w ww. grupach.

4. Komitet Monitorujący RPO WL 2014-2020

Koordynacja na poziomie Programu odbywać się będzie przede wszystkim poprzez Komitet Monitorujący RPO WL 2014 – 2020, w którym zasiadać będą przedstawiciele innych programów z zakresu funduszy EFSI, ze szczególnym uwzględnieniem tych o wymiarze regionalnym. Dodatkowy mechanizm wzmacniający koordynację stanowić może wzajemny udział przedstawicieli IZ poszczególnych programów operacyjnych w posiedzeniach Komitetów Monitorujących programy.

5. Podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny

W celu wyeliminowania ewentualnego nakładania się interwencji RPO WL z innymi programami operacyjnymi współfinansowanymi z funduszy EFSI, IZ RPO będzie stosować się do zapisów Linii demarkacyjnej, określającej podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny. Linia demarkacyjna jako narzędzie koordynacji stanowi podstawę do zapewnienia komplementarności wsparcia. Służy ona zapewnieniu, by interwencje finansowane w ramach funduszy EFSI były spójne, komplementarne i aby nie istniała możliwość wielokrotnego finansowania tego samego typu operacji z różnych funduszy i programów.

6. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne są narzędziem służącym realizacji strategii terytorialnych, w tym m.in. zintegrowanych strategii rozwoju miejskiego, poprzez powiązanie celów tematycznych określonych w umowach o współpracy i programach operacyjnych z wymiarem terytorialnym. Celem realizacji ZIT, jako narzędzi wspierających rozwój terytorialny, jest m.in. wzmocnienie

zintegrowanego podejścia terytorialnego, lepsze dostosowanie interwencji wspieranej środkami EFSI do potrzeb i potencjałów określonych typów terytoriów oraz wsparcie rozwoju lokalnego. Realizacja ZIT wymaga więc wykorzystania wsparcia z polityki spójności pochodzącego z więcej niż jednej osi priorytetowej, jednego lub więcej programów operacyjnych. ZIT powinien służyć także integrowaniu środków EFSI ze środkami krajowymi. Działania wdrażane za pośrednictwem ZIT przyczynią się do realizacji celów tematycznych odpowiednich osi priorytetowych powiązanych programów operacyjnych, a także do realizacji celów rozwojowych strategii terytorialnej. ZIT są instrumentem promującym zintegrowane i skoordynowane wykorzystanie Funduszy i jako takie mają potencjał osiągnięcia lepszych połączonych wyników przy takich samych kwotach inwestycji publicznych.

7. Kryteria wyboru

Konstruując system oceny i wyboru projektów do dofinansowania w ramach RPO Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, IZ RPO WL dążyć będzie do tego, by stosowane kryteria preferowały podczas oceny wniosków o dofinansowanie projekty komplementarne umożliwiając ich wybór do dofinansowania przed projektami, dla których nie zdiagnozowano ich wzajemnego dopełniania się prowadzącego do realizacji określonego celu.

Tabela przedstawiająca obszary koordynacji i komplementarności RPO WL z funduszami i instrumentami wraz z charakterystycznymi dla nich możliwymi mechanizmami i strukturami koordynacyjnymi znajduje się w załączniku pn. *Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.*

ROZDZIAŁ 9. WARUNKI WSTĘPNE

Zgodnie z art. 19 rozporządzenia ramowego, uruchomienie funduszy europejskich objętych Umową Partnerstwa będzie uzależnione od spełnienia wymogów warunkowości *ex ante*, tj. zapewnienia określonych warunków wstępnych, umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich. Warunki te wiążą się zwykle z koniecznością zapewnienia odpowiednich ram strategicznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych bądź też transpozycją i realizacją wybranych elementów legislacji UE. Warunki wstępne podzielono na **ogólne** (dotyczące kwestii horyzontalnych takich jak zamówienia publiczne czy ocena oddziaływania na środowisko - OOS) odnoszące się do całości interwencji w ramach funduszy EFSI, **tematyczne** (przypisane do poszczególnych celów tematycznych) oraz **specyficzne** dla EFRROW i EFMR.

Aby uniknąć opóźnień w rozpoczęciu korzystania ze środków EFSI 2014-2020, od momentu publikacji przez KE projektów rozporządzeń funduszowych prowadzone są prace mające na celu przegląd sytuacji wyjściowej oraz ustalenie harmonogramu i zakresu prac niezbędnych do spełnienia wymogów warunkowości *ex ante*.

Ze względu na objętość informacji, ocenę spełnienia poszczególnych warunków wstępnych, które będą miały zastosowanie do RPO WL 2014 – 2020, wraz z uzasadnieniem oraz planem działań w odniesieniu do warunków niespełnionych bądź spełnionych częściowo zawiera załącznik Programu pt. *Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020*, opracowany na podstawie informacji zawartych w załączniku do Umowy Partnerstwa z dn. 8 stycznia 2014 r.

Tabela. Wykaz warunków wstępnych mających zastosowanie w programie oraz ocena ich spełnienia

Warunek wstępny	Osie priorytetowe, których dotyczy warunek	Spełnienie warunku wstępnego: tak/nie/częściowo	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Podstawa (odwołanie do strategii, aktu prawnego lub innych odpowiednich dokumentów, w tym do odpowiednich sekcji, artykułów lub ustępów, wraz z łączami internetowymi lub ścieżką dostępu do pełnego tekstu)	Objaśnienia
WARUNKI TEMATYCZNE						
1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji	Oś 1	NIE	Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, które: – opierają się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji; – przedstawia środki na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, – obejmuje mechanizm monitorowania. Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.	NIE	Warunek spełniony częściowo. <i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	
1.2 Infrastruktura badań i innowacji. Istnienie wieloletniego planu dotyczącego budżetu i priorytetów inwestycji.	Oś 1	TAK	Przyjęto szacunkowy wieloletni plan dotyczący budżetu i priorytetów inwestycji związanych z priorytetami Unii oraz – w odpowiednich przypadkach – z Europejskim Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych (ESFRI).	TAK	<i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	
2.1. Rozwój cyfrowy: Strategiczne	Oś 2	NIE	Strategiczne ramy polityki rozwoju cyfrowego, na przykład, w ramach krajowej lub regionalnej strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji	NIE	Warunek spełniony częściowo. <i>Szczegółowe informacje znajdują</i>	

<p>ramy polityki w dziedzinie rozwoju cyfrowego w celu pobudzenia rynku przystępnych, dobrej jakości i interoperacyjnych usług, prywatnych i publicznych, wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, a także aby przyspieszyć ich asymilację przez obywateli, grupy w trudnej sytuacji, przedsiębiorstwa i administrację publiczną, w tym inicjatywy transgraniczne.</p>			<p>zawierają:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budżet i priorytety działań określone na podstawie analizy SWOT lub podobnej analizy spójnej z tabelą wyników europejskiej agencji cyfrowej; – została przeprowadzona analiza równoważenia wsparcia dla popytu i podaży TIK; – wskaźniki miary postępów interwencji w takich dziedzinach jak umiejętności cyfrowe, e-integracja, e-dostępność, oraz postęp w zakresie e-zdrowia w granicach określonych w art. 168 TFUE, spójne w stosownych przypadkach z istniejącymi odpowiednimi unijnymi, krajowymi lub regionalnymi strategiami sektorowymi; – ocenę potrzeb w zakresie budowania większego potencjału TIK. 		<p>się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p><u>3.1. Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu „Small Business Act”</u></p>	<p>Oś 3</p>	<p>NIE</p>	<p>Konkretne działania obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”; – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”, – wprowadzono mechanizm monitorowania wdrażania działań programu „Small Business Act” i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP. 	<p>NIE</p>	<p>Warunek spełniony częściowo. Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p><u>4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w efektywność energetyczną przy budowaniu lub renowacji budynków.</u></p>	<p>Oś 5</p>	<p>NIE</p>	<p>Działania obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> – działania służące zapewnieniu wdrożenia minimalnych wymagań dotyczących charakterystyki energetycznej budynków, zgodnie z art. 3, 4 i 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE; – działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE; – działania służące zapewnieniu planowania strategicznego w dziedzinie efektywności energetycznej, spójne z art. 3 dyrektywy Parlamentu 	<p>NIE</p>	<p>Warunek spełniony częściowo. Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	

			Europejskiego i Rady 2012/27/UE; – działania spójne z art. 13 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/32/WE (3) w sprawie końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych, aby zapewnić dostarczenie klientom końcowym indywidualnych liczników w zakresie, w jakim jest to możliwe technicznie, racjonalne finansowo i proporcjonalne w odniesieniu do potencjalnych oszczędności energii.			
<u>4.2. Przeprowadzono działania promujące wysoko wydajną kogenerację energii cieplnej i elektrycznej.</u>	Oś 4 Oś 5	NIE	Działania obejmują: – wsparcie dla kogeneracji opiera się na popycie na użytkową energię cieplną i oszczędności energii pierwotnej zgodnie z art. 7 ust. 1 i art. 9 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy 2004/8/WE; państwa członkowskie lub ich właściwe organy oceniły istniejące prawodawstwo i ramy regulacyjne pod kątem procedur udzielania zezwoleń lub innych procedur, aby: a) zachęcić do projektowania jednostek kogeneracji dla pokrycia ekonomicznie uzasadnionego zapotrzebowania na ciepło użytkowe i unikania produkcji ciepła w ilościach przekraczających zapotrzebowanie na ciepło użytkowe, oraz b) ograniczyć regulacyjne i pozaregulacyjne bariery utrudniające rozwój kogeneracji.	NIE	Warunek spełniony częściowo. <i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	
<u>4.3. Przeprowadzono działania promujące produkcję i dystrybucję odnawialnych źródeł energii.</u>	Oś 4	TAK	Gotowe są przejrzyste systemy wsparcia, priorytetowy lub gwarantowany dostęp do sieci oraz pierwszeństwo w dystrybucji, jak również standardowe zasady odnoszące się do ponoszenia i podziału kosztów dostosowań technicznych, które to zasady zostały podane do publicznej wiadomości, zgodnie z art. 14 ust. 1, art. 16 ust. 2 oraz art. 16 ust. 3 dyrektywy 2009/28/WE. Państwo członkowskie przyjęło krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z art. 4 dyrektywy 2009/28/WE.	TAK	<i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	
<u>5.1. Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem:</u> Istnienie krajowych lub regionalnych ocen ryzyka na potrzeby zarządzania klęskami i katastrofami, uwzględniających dostosowanie do zmiany klimatu	Oś 6	TAK	Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy: – opis procesu, metodyki, metod i niewrażliwych danych wykorzystywanych w ocenach ryzyka, jak również opartych na ryzyku kryteriów określania inwestycji priorytetowych; – opis scenariuszy zakładających jeden rodzaj ryzyka i scenariuszy zakładających wiele rodzajów ryzyka;	TAK	<i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	

			– uwzględnienie, w stosownych przypadkach, krajowych strategii dostosowania do zmiany klimatu.		
<p>6.1. Gospodarka wodna: Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy – a) polityki w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz b) odpowiedniego wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.</p>	Oś 6	NIE	<p>W sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów.</p> <p>Przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE .</p>	NIE	<p>Warunek spełniony częściowo. <i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p>6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią postępowania z odpadami.</p>	Oś 6	NIE	<p>Zgodnie z wymogami art.11 ust.5 dyrektywy 2008/98/WE Komisji przekazano sprawozdanie z realizacji dotyczące postępów w osiągnięciu celów określonych w art. 11 dyrektywy 2008/98/WE.</p> <p>Istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE.</p> <p>Istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE.</p> <p>Przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.</p>	NIE	<p>Warunek spełniony częściowo. <i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p>7.1. Transport: Istnienie kompleksowego planu/planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z</p>	Oś 8	NIE	<p>Istnienie kompleksowego planu/planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i określających:</p> <p>– wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013,</p>	NIE	<p><i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa</i></p>

<p>instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T.</p>			<p>w tym priorytetów w zakresie inwestycji w:</p> <p>(a) bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz</p> <p>(b) wtórną łączność;</p> <p>– identyfikację odpowiedniej ilości realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności</p> <p>Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.</p>		<p><i>Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p>7.2. Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), który wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.</p>	<p>Oś 8</p>	<p>NIE</p>	<p>Istnienie w określonych powyżej planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i identyfikującej odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem, budżetem).</p> <p>działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.</p>	<p>NIE</p>	<p><i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p>7.3. Inne rodzaje transportu, w tym śródlądowe drogi morskie i transport morski, porty, połączenia multimodalne i infrastruktura portów lotniczych: Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub</p>	<p>Oś 8</p>	<p>NIE</p>	<p>Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która:</p> <p>– spełnia wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,</p> <p>– identyfikuje odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem, budżetem),</p>	<p>NIE</p>	<p><i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	

ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, które poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T i przyczyniają się do promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.			Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.			
<u>8.1. Została opracowana i jest realizowana aktywna polityka rynku pracy w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.</u>	Oś 9	TAK	Służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają: <ul style="list-style-type: none"> – zindywidualizowane usługi, doradztwo oraz aktywne i zapobiegawcze środki rynku pracy na wczesnym etapie, otwarte dla wszystkich osób poszukujących pracy, przy jednoczesnym koncentrowaniu się na osobach najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osobach ze społeczności zmarginalizowanych; – pełne i przejrzyste dla wszystkich informacje o nowych wakatach i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb na rynku pracy. Służby zatrudnienia stworzyły formalne lub nieformalne rozwiązania dotyczące współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi podmiotami.	TAK	<i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	
<u>8.2. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw:</u> Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu	Oś 9	NIE	Gotowe są strategiczne ramy polityki na rzecz wspierania nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu obejmujące następujące elementy: <ul style="list-style-type: none"> – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”; – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”; – działania łączące odpowiednie usługi rozwoju przedsiębiorstw i usługi finansowe (dostęp do kapitału), w tym, w razie konieczności, 	NIE	Warunek spełniony częściowo. <i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	

			kontakty w celu zaangażowania grup lub obszarów w niekorzystnej sytuacji.			
8.4. Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.	Oś 10	NIE	Właściwe zainteresowane strony są zaangażowane w opracowywanie polityki aktywnego starzenia się i związane z nią działania następcze z myślą o utrzymaniu starszych pracowników na rynku pracy i promowanie ich zatrudnienia Państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.	NIE	Warunek spełniony częściowo. <i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	
8.5. Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian: Istnienie polityk sprzyjających przewidywaniu i dobremu zarządzaniu zmianami i restrukturyzacją.	Oś 10	TAK	Gotowe są instrumenty mające na celu wspieranie partnerów społecznych i instytucji publicznych w opracowywaniu proaktywnych podejść do zmian i restrukturyzacji, które obejmują działania: – służące promowaniu przewidywania zmian; – służące promowaniu przygotowania procesu restrukturyzacji i zarządzania nim.	TAK	<i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	
9.1. Istnienie i realizacja krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa mających na celu, w świetle wytycznych w sprawie zatrudnienia, aktywne włączenie osób wykluczonych z rynku pracy.	Oś 11 Oś 13	NIE	Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz ograniczania ubóstwa, które mają na celu aktywne włączenie i które: – zapewniają wystarczające podstawy do opracowywania polityk ograniczania ubóstwa i monitorowania zmian, – zawierają środki pomagające w osiągnięciu krajowego celu dotyczącego walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (zgodnie z definicją w krajowym programie reform), co obejmuje promowanie możliwości trwałego zatrudnienia wysokiej jakości dla osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób ze społeczności marginalizowanych, – angażują w zwalczanie ubóstwa właściwe zainteresowane strony, – w zależności od rozpoznanych potrzeb – zawierają działania umożliwiające przejście od opieki instytucjonalnej do opieki zapewnianej przez społeczności lokalne. Na wniosek i w uzasadnionych przypadkach właściwe zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.	NIE	<i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	

<p>9.2. Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki dotyczącej integracji Romów.</p>	<p>Oś 13</p>	<p>NIE</p>	<p>Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki dotyczącej integracji Romów, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ustalają możliwe do osiągnięcia krajowe cele integracji Romów w celu zbliżenia ich do ogółu społeczeństwa; cele te powinny odnosić się do czterech unijnych celów integracji Romów związanych z dostępem do kształcenia, zatrudnienia, opieki zdrowotnej i zakwaterowania; – identyfikują, w stosownych przypadkach, mikroregiony w niekorzystnej sytuacji lub okolice poddane segregacji, gdzie wspólnoty są najbardziej poszkodowane, przy wykorzystaniu dostępnych wskaźników społeczno-gospodarczych i terytorialnych (np. bardzo niski poziom wykształcenia, długoterminowe bezrobocie, itd.); – obejmują silne metody monitorowania w celu oceny ewaluacji wpływu działań zmierzających do integracji Romów oraz mechanizmy przeglądu w celu dostosowania strategii; – zostały opracowane, są realizowane i monitorowane w ścisłej współpracy i przy stałym dialogu ze społecznością romską oraz regionalnymi i lokalnymi władzami. <p>Na żądanie i w uzasadnionych przypadkach właściwe zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.</p>	<p>NIE</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p>9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą.</p>	<p>Oś 11 Oś 13</p>	<p>NIE</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają:</p> <ul style="list-style-type: none"> – skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych; – działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury; – system monitorowania i przeglądu. <p>Państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych na priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej.</p>	<p>NIE</p>	<p>Warunek spełniony częściowo. Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p>10.1. Przedwczesne</p>	<p>Oś</p>	<p>TAK</p>	<p>Gotowy jest system gromadzenia i analizowania danych i informacji</p>	<p>TAK</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują</p>	

<p>zakończenie nauki: Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz ograniczenia przedwczesnego zakończenia nauki w zakresie określonym w art. 165 TFUE.</p>	<p>12 Oś 13</p>		<p>dotyczących przedwczesnego zakończenia nauki na odpowiednich szczeblach, który:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewnia wystarczające podstawy do opracowywania ukierunkowanych polityk i umożliwia monitorowanie rozwoju sytuacji. <p>Gotowe są strategiczne ramy polityki dotyczące przedwczesnego zakończenia nauki, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opierają się na dowodach; – obejmują właściwe sektory edukacji, w tym wczesny rozwój dziecka, są skierowane w szczególności do grup w trudnej sytuacji, w których występuje największe ryzyko przedwczesnego zakończenia nauki, w tym do osób ze społeczności zmarginalizowanych, i poruszają kwestię środków zapobiegawczych, interwencyjnych i wyrównawczych; – obejmują wszystkie sektory polityki oraz zainteresowane podmioty, które są istotne dla kwestii przedwczesnego zakończenia nauki. 		<p>się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p>10.2. Szkolnictwo wyższe: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania uczestnictwa w szkolnictwie wyższym, podnoszenia jego jakości i skuteczności, w zakresie określonym w art. 165 TFUE.</p>	<p>Oś 13</p>	<p>NIE</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki na rzecz szkolnictwa wyższego, które obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w razie potrzeby działania zmierzające do zwiększenia uczestnictwa w szkolnictwie wyższym i uzyskiwania wyższego wykształcenia, które: <ul style="list-style-type: none"> (a) zwiększają uczestnictwo w szkolnictwie wyższym wśród grup o niskich dochodach i innych grup niedostatecznie reprezentowanych, ze szczególnym uwzględnieniem osób w trudnej sytuacji, w tym osób ze społeczności marginalizowanych; (b) zmniejszają odsetek osób przedwcześnie porzucających naukę/poprawiają wskaźniki ukończenia nauki; (c) zachęcają do wprowadzania innowacyjnych treści programowych i projektów programów. – działania mające na celu zwiększanie szans na zatrudnienie i przedsiębiorczości, które: <ul style="list-style-type: none"> (a) zachęcają do rozwoju umiejętności o charakterze ogólnym, w tym przedsiębiorczości, w odpowiednich programach szkolnictwa wyższego; (b) eliminują różnice istniejące między kobietami a mężczyznami w zakresie wyborów dotyczących nauki i zawodu. 	<p>NIE</p>	<p>Warunek spełniony częściowo. Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p>10.3. Uczenie się przez całe</p>	<p>Oś</p>	<p>TAK</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki w zakresie</p>	<p>TAK</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują</p>	

<p>życie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, w zakresie określonym w art. 165 TFUE.</p>	<p>12 Oś 13</p>		<p>uczenia się przez całe życie, które obejmują działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> – mające na celu wspieranie rozwoju i łączenia usług na potrzeby programu uczenia się przez całe życie, w tym ich wdrażania, i podnoszenia kwalifikacji (tj. potwierdzanie kwalifikacji, doradztwo, kształcenie i szkolenie) oraz zapewnienie zaangażowania i partnerstwa właściwych zainteresowanych stron; – mające na celu świadczenie usług rozwoju umiejętności poszczególnych grup docelowych, w przypadkach gdy nadano im priorytetowy charakter w krajowych lub regionalnych strategicznych ramach polityki (na przykład dla młodych ludzi odbywających szkolenie zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami); – mające na celu zwiększenie dostępu do programu uczenia się przez całe życie, z uwzględnieniem starań na rzecz skutecznego wdrażania narzędzi przejrzystości (na przykład europejskich ram kwalifikacji, krajowych ram kwalifikacji, europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym, europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym); – mające na celu poprawę adekwatności kształcenia i szkolenia względem rynku pracy oraz dostosowanie ich do potrzeb określonych grup docelowych (na przykład ludzi młodzi odbywających szkolenie zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami). 		<p>się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p>10.4. Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie</p>	<p>Oś 13</p>	<p>TAK</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki na rzecz zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie określonym w art. 165 TFUE, które obejmują następujące środki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – na rzecz lepszego dostosowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy w ścisłej współpracy z właściwymi zainteresowanymi stronami, w tym za pomocą mechanizmów 	<p>TAK</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	

określonym w art. 165 TFUE.			<p>prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz umocnienia rozwoju systemu nauczania poprzez pracę w różnych formach;</p> <p>– mające na celu zwiększenie jakości i atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym poprzez stworzenie krajowego podejścia do zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego (na przykład zgodnie z europejskimi ramami odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym) oraz wdrożenie narzędzi służących przejrzystości i uznawaniu, na przykład europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).</p>			
WARUNKI OGÓLNE						
<p>1. Zapobieganie dyskryminacji</p> <p>Istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji w odniesieniu do EFSI</p>	<p>1,2,3 ,4,5, 6,7,8 ,9,10 ,11,1 2,13, 14</p>	<p>NIE</p>	<p>– rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za wspieranie równego traktowania wszystkich osób podczas przygotowywania i wdrażania programów, w tym zapewnienie doradztwa dotyczącego równości w zakresie działań związanych z EFSI;</p> <p>– rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji.</p>	<p>NIE</p>	<p>Warunek spełniony częściowo. <i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p>2. Płeć</p> <p>Istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci w odniesieniu do EFSI</p>	<p>1,2,3 ,4,5, 6,7,8 ,9,10 ,11,1 2,13, 14</p>	<p>NIE</p>	<p>– Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za równouprawnienie płci podczas przygotowywania i realizacji programów, w tym zapewnienie doradztwa dotyczącego równouprawnienia płci w zakresie działań związanych z EFSI;</p> <p>– rozwiązania w zakresie szkolenia pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci i uwzględniania aspektu płci.</p>	<p>NIE</p>		
<p>3. Niepełnosprawność</p> <p>Istnienie zdolności</p>	<p>1,2,3 ,4,5,</p>	<p>NIE</p>	<p>– Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw</p>	<p>NIE</p>	<p>Warunek spełniony częściowo. <i>Szczegółowe informacje znajdują</i></p>	

administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób z niepełnosprawnościami w odniesieniu do EFSI zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE	6,7,8 ,9,10 ,11,1 2,13, 14		<p>członkowskich dotyczące konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za ochronę praw osób z niepełnosprawnościami lub organizacji przedstawicielskich osób z niepełnosprawnościami i innych właściwych zainteresowanych stron podczas przygotowywania i wdrażania programów;</p> <p>– rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny obowiązujących unijnych przepisów i polityki dotyczących niepełnosprawności, w tym dostępności i praktycznego stosowania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z przepisami unijnymi i prawem krajowym;</p> <p>– rozwiązania dotyczące monitorowania wdrożenia przepisów art. 9 Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami w związku z EFSI przy przygotowaniu i wdrażaniu programów.</p>		<p>się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
4. Zamówienia publiczne Istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych w odniesieniu do EFSI	1,2,3 ,4,5, 6,7,8 ,9,10 ,11,1 2,13, 14	NIE	<p>– Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne mechanizmy;</p> <p>– rozwiązania zapewniające przejrzystość postępowań udzielanie zamówienia;</p> <p>– rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie EFSI;</p> <p>– rozwiązania zapewniające zdolności administracyjne w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych.</p>	NIE	<p>Warunek spełniony częściowo. Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
5. Pomoc państwa Istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w odniesieniu do EFSI.	1,2,3 ,4,5, 6,7,8 ,9,10 ,11,1 2,13, 14	TAK	<p>– Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa;</p> <p>– rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie EFSI;</p> <p>– rozwiązania zapewniające zdolności administracyjne niezbędne do wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa.</p>	TAK	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
6. Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (OOŚ) oraz	1,2,3 ,4,5, 6,7,8 ,9,10 ,11,1	NIE	<p>– rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE (OOŚ) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE (SEA);</p> <p>– rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie dyrektyw dotyczących</p>	NIE	<p>Warunek spełniony częściowo. Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu</i></p>

<p>strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)</p> <p>Istnienie rozwiązań zapewniających skuteczne stosowanie unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (OOŚ) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA).</p>	<p>2,13, 14</p>		<p>OOŚ i SEA;</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwiązania mające na celu zapewnienie odpowiednich zdolności administracyjnych. 		<p><i>Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	
<p>7. Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu</p> <p>Istnienie podstawy statystycznej niezbędnej do przeprowadzenia ocen skuteczności i ocen oddziaływania programów.</p> <p>Istnienie systemu wskaźników rezultatu niezbędnych przy wyborze działań, które w najefektywniejszy sposób przyczyniają się do osiągnięcia pożądaných rezultatów, do monitorowania postępów w osiąganiu rezultatów oraz do podejmowania ewaluacji oddziaływania.</p>	<p>1,2,3 ,4,5, 6,7,8 ,9,10 ,11,1 2,13, 14</p>	<p>NIE</p>	<p>Gotowe są rozwiązania w zakresie terminowego gromadzenia i agregowania danych statystycznych, które obejmują następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikację źródeł i mechanizmów mających na celu zapewnienie walidacji statystycznej; – uregulowania dotyczące publikacji i dostępności publicznej zagregowanych danych; – skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący: – wybór wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat przyczyn uzasadniających wybór działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program; – ustanowienie wartości docelowych dla tych wskaźników; – spójności każdego wskaźnika z następującymi wymogami: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na politykę, terminowe gromadzenie danych; – gotowe są procedury zapewniające, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system wskaźników 	<p>NIE</p>	<p>Warunek spełniony częściowo. Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	

Tabela. Przedsięwzięcia, jakie należy podjąć, aby spełnić mające zastosowanie ogólne warunki wstępne

Ogólny warunek wstępny	Kryteria niespełnione	Przedsięwzięcia, które należy podjąć	Termin	Odpowiedzialne podmioty
1. Zapobieganie dyskryminacji	<ul style="list-style-type: none"> – rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za wspieranie równego traktowania wszystkich osób podczas przygotowywania i wdrażania programów, w tym zapewnienie doradztwa dotyczącego równości w zakresie działań związanych z EFSI; – rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji. 	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
2. Płeć	<ul style="list-style-type: none"> – Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za równouprawnienie płci podczas przygotowywania i realizacji programów, w tym zapewnienie doradztwa dotyczącego równouprawnienia płci w zakresie działań związanych z EFSI; – rozwiązania w zakresie szkolenia pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci i uwzględniania aspektu płci. 	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
3. Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none"> – Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za ochronę praw osób z niepełnosprawnościami lub organizacji przedstawicielskich osób z niepełnosprawnościami i innych właściwych zainteresowanych stron podczas przygotowywania i wdrażania programów; – rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny obowiązujących unijnych przepisów i polityki dotyczących niepełnosprawności, w tym dostępności i praktycznego stosowania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z przepisami unijnymi i prawem krajowym; – rozwiązania dotyczące monitorowania wdrożenia przepisów art. 9 Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami w związku z EFSI przy przygotowaniu i wdrażaniu programów. 	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>

			2020.	
4. Zamówienia publiczne	– Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne mechanizmy;	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
6. Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (OOŚ) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)	– rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE (OOŚ) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE (SEA); – rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie dyrektyw dotyczących OOŚ i SEA; – rozwiązania mające na celu zapewnienie odpowiednich zdolności administracyjnych.	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>

<p>7. Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu</p>	<p>Gotowe są rozwiązania w zakresie terminowego gromadzenia i agregowania danych statystycznych,</p> <p>które obejmują następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikację źródeł i mechanizmów mających na celu zapewnienie walidacji statystycznej; – uregulowania dotyczące publikacji i dostępności publicznej zagregowanych danych; – skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący: – wybór wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat przyczyn uzasadniających wybór działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program; – ustanowienie wartości docelowych dla tych wskaźników; – spójności każdego wskaźnika z następującymi wymogami: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na politykę, terminowe gromadzenie danych; – gotowe są procedury zapewniające, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system wskaźników 	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
---	---	--	--	--

Tabela. Przedsięwzięcia, jakie należy podjąć, aby spełnić mające zastosowanie tematyczne warunki wstępne

Tematyczny warunek wstępny	Kryteria niespełnione	Przedsięwzięcia, które należy podjąć	Termin	Odpowiedzialne podmioty
<p>1.1. Badania naukowe i innowacje:</p> <p>Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opierają się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji; – przedstawia środki na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, – obejmuje mechanizm monitorowania. <p>Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p>2.1. Rozwój cyfrowy: Strategiczne ramy polityki w dziedzinie rozwoju cyfrowego w celu pobudzenia rynku przystępnych, dobrej jakości i interoperacyjnych usług, prywatnych i publicznych, wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, a także aby przyspieszyć ich asymilację przez obywateli, grupy w trudnej sytuacji, przedsiębiorstwa i administrację publiczną, w tym inicjatywy transgraniczne.</p>	<p>Strategiczne ramy polityki rozwoju cyfrowego, na przykład, w ramach krajowej lub regionalnej strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji zawierają:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budżet i priorytety działań określone na podstawie analizy SWOT lub podobnej analizy spójnej z tabelą wyników europejskiej agendy cyfrowej; – została przeprowadzona analiza równoważenia wsparcia dla popytu i podaży TIK; – wskaźniki miary postępów interwencji w takich dziedzinach jak umiejętności cyfrowe, e-integracja, e-dostępność, oraz postęp w zakresie e-zdrowia w granicach określonych w art. 168 TFUE, spójne w stosownych przypadkach z istniejącymi odpowiednimi unijnymi, krajowymi lub regionalnymi strategiami sektorowymi; – ocenę potrzeb w zakresie budowania większego potencjału TIK. 	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p>3.1. Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie</p>	<p>Konkretne działania obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu 	<p>Szczegółowe informacje znajdują</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują</p>

<p><u>przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu „Small Business Act”</u></p>	<p>potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”;</p> <p>–wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”,</p> <p>–wprowadzono mechanizm monitorowania wdrażania działań programu „Small Business Act” i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP.</p>	<p>się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p><u>4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w efektywność energetyczną przy budowaniu lub renowacji budynków.</u></p>	<p>Działania obejmują:</p> <p>– działania służące zapewnieniu wdrożenia minimalnych wymagań dotyczących charakterystyki energetycznej budynków, zgodnie z art. 3, 4 i 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE;</p> <p>– działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE;</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p><u>4.2. Przeprowadzono działania promujące wysoko wydajną kogenerację energii cieplnej i elektrycznej.</u></p>	<p>Działania obejmują:</p> <p>–wsparcie dla kogeneracji opiera się na popycie na użytkową energię ciepłą i oszczędności energii pierwotnej zgodnie z art. 7 ust. 1 i art. 9 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy 2004/8/WE; państwa członkowskie lub ich właściwe organy oceniły istniejące prawodawstwo i ramy regulacyjne pod kątem procedur udzielania zezwoleń lub innych procedur, aby:</p> <p>a) zachęcić do projektowania jednostek kogeneracji dla pokrycia ekonomicznie uzasadnionego zapotrzebowania na ciepło</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego</i></p>

	<p>użytkowe i unikania produkcji ciepła w ilościach przekraczających zapotrzebowanie na ciepło użytkowe, oraz</p> <p>b) ograniczyć regulacyjne i pozaregulacyjne bariery utrudniające rozwój kogeneracji.</p>	<i>Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	<i>Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>	<i>Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i>
<p>6.1. Gospodarka wodna:</p> <p>Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy – a) polityki w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz b) odpowiedniego wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.</p>	<p>Kryterium pierwsze</p> <p>W sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów.</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
	<p>Kryterium drugie</p> <p>Przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE .</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>

<p>6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią postępowania z odpadami.</p>	<p>Kryterium trzecie: Istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE.</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p>7.1. Transport: Istnienie kompleksowego planu/planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T.</p>	<p>Istnienie kompleksowego planu/planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i określających:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013, w tym priorytetów w zakresie inwestycji w: <ul style="list-style-type: none"> (a) bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz (b) wtórną łączność; – identyfikację odpowiedniej ilości realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności <p>Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p>7.2. Kolej:</p>	<p>Istnienie w określonych powyżej planie/planach lub ramach</p>	<p>Szczegółowe</p>	<p>Szczegółowe</p>	<p>Szczegółowe</p>

<p>Istnienie w kompleksowym planie/kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), który wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.</p>	<p>dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i identyfikującej odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem, budżetem).</p> <p>działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.</p>	<p>informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p>7.3. Inne rodzaje transportu, w tym śródlądowe drogi morskie i transport morski, porty, połączenia multimodalne i infrastruktura portów lotniczych: Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, które poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T i przyczyniają się do promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.</p>	<p>Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która:</p> <ul style="list-style-type: none"> – spełnia wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, – identyfikuje odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem, budżetem), <p>Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>

<p><u>8.2. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw:</u></p> <p>Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu</p>	<p>Gotowe są strategiczne ramy polityki na rzecz wspierania nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu obejmujące następujące elementy:</p> <p>Kryterium trzecie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – działania łączące odpowiednie usługi rozwoju przedsiębiorstw i usługi finansowe (dostęp do kapitału), w tym, w razie konieczności, kontakty w celu zaangażowania grup lub obszarów w niekorzystnej sytuacji. 	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p><u>8.4. Aktywne i zdrowe starzenie się:</u></p> <p>Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.</p>	<p>Właściwe zainteresowane strony są zaangażowane w opracowywanie polityki aktywnego starzenia się i związane z nią działania następcze z myślą o utrzymaniu starszych pracowników na rynku pracy i promowanie ich zatrudnienia</p> <p>Państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p><u>9.1. Istnienie i realizacja krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa mających na celu, w świetle wytycznych w sprawie zatrudnienia, aktywne włączenie osób wykluczonych z rynku pracy.</u></p>	<p>Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz ograniczania ubóstwa, które mają na celu aktywne włączenie i które:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewniają wystarczające podstawy do opracowywania polityk ograniczania ubóstwa i monitorowania zmian, – zawierają środki pomagające w osiągnięciu krajowego 	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu</i></p>

	<p>celu dotyczącego walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (zgodnie z definicją w krajowym programie reform), co obejmuje promowanie możliwości trwałego zatrudnienia wysokiej jakości dla osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób ze społeczności marginalizowanych,</p> <ul style="list-style-type: none"> – angażują w zwalczanie ubóstwa właściwe zainteresowane strony, – w zależności od rozpoznanych potrzeb – zawierają działania umożliwiające przejście od opieki instytucjonalnej do opieki zapewnianej przez społeczności lokalne. <p>Na wniosek i w uzasadnionych przypadkach właściwe zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.</p>	<p><i>Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p><i>Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p><i>Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p><u>9.2. Gotowa są krajowe strategiczne ramy polityki dotyczącej integracji Romów.</u></p>	<p>Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki dotyczącej integracji Romów, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ustalają możliwe do osiągnięcia krajowe cele integracji Romów w celu zbliżenia ich do ogółu społeczeństwa; cele te powinny odnosić się do czterech unijnych celów integracji Romów związanych z dostępem do kształcenia, zatrudnienia, opieki zdrowotnej i zakwaterowania; – identyfikują, w stosownych przypadkach, mikroregiony w niekorzystnej sytuacji lub okolice poddane segregacji, gdzie wspólnoty są najbardziej poszkodowane, przy wykorzystaniu dostępnych wskaźników społeczno-gospodarczych i terytorialnych (np. bardzo niski poziom wykształcenia, długoterminowe bezrobocie, itd.); – obejmują silne metody monitorowania w celu oceny ewaluacji wpływu działań zmierzających do integracji Romów oraz mechanizmy przeglądu w celu dostosowania strategii; 	<p><i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p><i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p><i>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>

	<p>– zostały opracowane, są realizowane i monitorowane w ścisłej współpracy i przy stałym dialogu ze społecznością romską oraz regionalnymi i lokalnymi władzami.</p> <p>Na żądanie i w uzasadnionych przypadkach właściwe zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.</p>			
<p>9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą.</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają:</p> <ul style="list-style-type: none"> – skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych; – działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury; – system monitorowania i przeglądu. <p>Państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych na priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej.</p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>
<p>10.2. Szkolnictwo wyższe:</p> <p>Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania uczestnictwa w szkolnictwie wyższym, podnoszenia jego jakości i skuteczności, w zakresie określonym w art. 165 TFUE.</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki na rzecz szkolnictwa wyższego, które obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w razie potrzeby działania zmierzające do zwiększenia uczestnictwa w szkolnictwie wyższym i uzyskiwania wyższego wykształcenia, które: <ul style="list-style-type: none"> (a) zwiększają uczestnictwo w szkolnictwie wyższym wśród grup o niskich dochodach i innych grup niedostatecznie reprezentowanych, ze szczególnym uwzględnieniem osób w trudnej sytuacji, w tym osób ze społeczności marginalizowanych; (b) zmniejszają odsetek osób przedwcześnie porzucających 	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>	<p>Szczegółowe informacje znajdują się w załączniku pn. <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.</i></p>

	<p>naukę/poprawiają wskaźniki ukończenia nauki;</p> <p>(c) zachęcają do wprowadzania innowacyjnych treści programowych i projektów programów.</p> <p>– działania mające na celu zwiększanie szans na zatrudnienie i przedsiębiorczości, które:</p> <p>(a) zachęcają do rozwoju umiejętności o charakterze ogólnym, w tym przedsiębiorczości, w odpowiednich programach szkolnictwa wyższego;</p> <p>(b) eliminują różnice istniejące między kobietami a mężczyznami w zakresie wyborów dotyczących nauki i zawodu.</p>			
--	--	--	--	--

ROZDZIAŁ 10. ZMNIEJSZENIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW

W trakcie trwania perspektywy 2007-2013 Instytucja Zarządzająca RPO WL wdrożyła szereg uproszczeń w systemie oceny, wyboru i realizacji projektów zmniejszających obciążenia administracyjne dla beneficjentów. Wśród zastosowanych ułatwień programowych w okresie 2007-2013 należy wymienić:

- w zakresie systemu wyboru - wprowadzono dwuetapowy system naboru wniosków (preselekcja) w przypadku trybu konkursowego. Aplikowanie o środki odbywa się w systemie, który nie powoduje konieczności posiadania przez beneficjenta pełnej dokumentacji projektowej, dzięki czemu ograniczono angażowanie znacznych środków publicznych w przygotowanie dokumentacji dla projektów, których realizacja uzależniona jest od pozyskania środków zewnętrznych. Ponadto jednostki, które składają wnioski o dofinansowanie nie muszą dokumentować posiadania środków własnych na etapie aplikowania. Do przedstawienia niezbędnych dokumentów zobowiązane zostają tylko te jednostki, które zostały wybrane do dofinansowania przez ZWL, co może nastąpić maksymalnie w terminie 6 miesięcy od dnia dokonania wyboru projektu do dofinansowania. Rozwiązanie takie nie powoduje konieczności ponoszenia przez beneficjenta kosztów opracowania pełnej dokumentacji bez gwarancji uzyskania środków oraz możliwe jest rozłożenie w czasie procesu składania potrzebnej dokumentacji.
- w zakresie dokumentacji projektowej - wprowadzono szereg ułatwień dla beneficjentów w zakresie składanej pełnej dokumentacji do wniosku tj. część dokumentacji (urzędowych zaświadczeń) zastąpiono oświadczeniami woli beneficjenta (np. oświadczenie o dysponowaniu nieruchomością w zamian za wypis z ksiąg wieczystych lub aktów notarialnych).
- w zakresie płatności - wprowadzono elastyczne formy finansowania z rozbudowanym systemem zaliczkowym
- w zakresie informacji i promocji – prowadzono szeroką działalność informacyjno-szkoleniową celem ułatwienia beneficjentom możliwości aplikowania o środki (np. organizacja punktów informacyjnych, uruchomienie bezpłatnej infolinii oraz telefonicznych linii dedykowanych).
- w zakresie zastosowania technik informacyjno – komunikacyjnych – stworzono system informatyczny na potrzeby wdrażania RPO WL 2007-2013 umożliwiający wypełnienie wniosku aplikacyjnego on-line.

IZ RPO WL w okresie programowania 2014-2020 skorzysta z wypracowanych mechanizmów i doświadczeń z wdrażania perspektywy 2007-2013, mających na celu redukcję obciążeń administracyjnych dla beneficjentów. System wdrażania środków zostanie zaplanowany w taki sposób, aby kontynuować i rozszerzać pozytywne działania redukujące obciążenia proceduralne i poprawiające zdolność instytucjonalną beneficjentów programu. Jednocześnie należy wskazać, że przyjęty ostateczny system wdrażania programów operacyjnych jest syntezą regulacji na poziomie unijnym i krajowym. Dlatego też część kwestii w zakresie zmniejszenia obciążeń administracyjnych dla beneficjentów ma charakter ponadprogramowy i ostateczne rozwiązania upraszczające procedury będą uwzględniały również mechanizmy wypracowane przez KE i Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.

Na chwilę obecną wśród zidentyfikowanych mechanizmów ograniczających obciążenia administracyjne dla beneficjentów w okresie programowania 2014-2020, zaprojektowanych na poziomie krajowym należy wymienić:

- wprowadzenie wielofundusowości programów w ramach polityki spójności,
- wprowadzenie mechanizmów wsparcia zintegrowanego (ZIT),
- wprowadzenie w ramach programów operacyjnych projektów pozakonkursowych (strategicznych). Rozwiązanie to pozwala beneficjentom, realizującym ważne i kluczowe z punktu widzenia rozwoju projekty, skoncentrować się na przygotowaniu przedsięwzięcia

od strony inwestycyjnej, zamiast angażować się w kosztowny i długotrwały proces związany z uczestnictwem w konkursie,

- utrzymanie systemu zaliczkowego.

Na poziomie regulacji będących w gestii Instytucji Zarządzającej do zmniejszenia obciążeń administracyjnych dla beneficjentów w okresie wdrażania 2014-2020 przyczynić się mogą:

- wykorzystanie mechanizmów i doświadczeń wypracowanych w perspektywie 2007-2013, bazowanie na istniejących strukturach związanych z wdrażaniem funduszy europejskich,
- wykorzystanie technik informacyjno – komunikacyjnych w relacjach pomiędzy administracją a beneficjentami (rozwój narzędzi informatycznych wspomagających wdrażanie programu, zwiększenie ilości dokumentów przekazywanych drogą elektroniczną, wymiana korespondencji on-line, stworzenie systemów elektronicznego zarządzania danymi i elektronicznej wymiany danych),
- wykorzystanie technik informacyjno – komunikacyjnych w relacjach pomiędzy instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie oraz wewnątrz instytucji,
- zapewnienie przyjaznego beneficjentom systemu ubiegania się o środki,
- wsparcie (tj. np. opracowanie szeregu wytycznych, instrukcji, wprowadzenie zakazu zmiany zasad konkursu w trakcie jego trwania),
- kontynuacja zastępowania części dokumentacji projektowej oświadczeniami beneficjenta,
- organizacja punktów informacyjnych – wsparcie merytoryczne beneficjentów programu.

ROZDZIAŁ 11: ZASADY HORYZONTALNE

11.1 Zrównoważony rozwój

Zrównoważony rozwój jest kwestią pierwszorzędnej wagi dla Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym. Aksjomat zrównoważonego rozwoju zakłada takie podejście do planowania i procesu decyzyjnego, które ukierunkowane jest na osiągnięcie realnego i trwałego zmniejszenia różnic społecznych i ekonomicznych, jak również ochronę środowiska naturalnego. IZ uważa zatem zrównoważony rozwój za podstawową zasadę leżącą u podstaw funkcjonowania Programu. Uwzględniając powyższe, projekty współfinansowane ze środków EFRR i EFS winny spełniać kryteria zrównoważonego rozwoju, zaś cała dokumentacja projektowa powinna dowodzić, że projekt w dużym stopniu przyczyni się do zrównoważonego rozwoju. Działania IZ w kontekście zrównoważonego rozwoju dążą do zapewnienia społeczeństwu regionu długofalowej wizji rozwoju zmierzającego do:

- podniesienie jakości życia zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń przy jednoczesnym zachowaniu zdolności środowiska naturalnego regionu do utrzymywania życia we wszelkich jego różnorodnych formach,
- poszanowaniu podstawowych praw, w tym wolności, równości szans i zróżnicowania kulturowego;
- wspierania wysokiego poziomu zatrudnienia w gospodarce, której siłą opiera się na wykształceniu, innowacyjności, spójności społecznej i terytorialnej oraz ochronie zdrowia ludzkiego i środowiska naturalnego.

Analizując powyższe, IZ zamierza skupić się na trzech aspektach zrównoważonego rozwoju – środowisku jako niezbędnej podstawie, gospodarce – niezbędnym narzędziem i dobrej jakości życia dla wszystkich mieszkańców regionu jako najważniejszy cel zrównoważonego rozwoju. Zaspokajanie bieżących potrzeb przy jednoczesnym zmniejszeniu wpływu działalności człowieka stanowi wyzwanie wymagające wypracowania nowego podejścia. Nadrzędnym elementem tego wyzwania jest ochrona środowiska życia i środowiska fizycznego, w tym zasobów naturalnych,

procesów i równowagi w środowisku. Działania IZ będą skupiały się na ograniczeniu zjawiska globalnego ocieplenia, zatrzymaniu procesu zanikania zróżnicowania biologicznego, kontrolowaniu i ograniczeniu emisji trwałych zanieczyszczeń. Potrzeba ograniczenia zjawiska globalnego ocieplenia jest znakomitym potwierdzeniem tezy, iż środowisko naturalne stanowi podstawę zrównoważonego rozwoju. Jedynym rozsądnym sposobem zmniejszenia globalnego ocieplenia jest znaczne obniżenie, w stosunkowo krótkim czasie, poziomu emisji zanieczyszczeń ze spalania paliw kopalnych i zastąpieniu ich innymi odnawialnymi źródłami. Jeżeli nastąpi zasadnicza zmiana klimatu to stworzenie dobrych warunków do realizacji celów społecznych przy pomocy narzędzi ekonomicznych może być utrudnione lub wręcz niemożliwe. Ekonomiczny dobrobyt jest niezwykle istotnym elementem zrównoważonego rozwoju, który umożliwia zwalczanie ubóstwa, finansowanie likwidacji obciążeń oraz dokonywanie zmian w rozwoju regionu. Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju może nastąpić tylko wtedy, gdy wzrost gospodarczy będzie miał ograniczone oddziaływanie na środowisko naturalne. Wzrost gospodarczy i negatywne oddziaływanie na środowisko muszą przestać iść ze sobą w parze dzięki poprawie efektywności ekologicznej. Uczynienie z gospodarki tak skutecznego narzędzia oznacza, że podczas podejmowania decyzji ekonomicznych i biznesowych muszą zostać uwzględnione wszystkie koszty danej działalności, w szczególności długoterminowe koszty związane z ochroną środowiska, a tak że koszty społeczne, w związku z powyższym wnioskodawcy muszą brać pod uwagę zasadę „zanieczyszczający płaci” każdorazowo, gdy ma ona zastosowanie.

Aspekt społeczny zrównoważonego rozwoju zakłada tym samym wsparcie ze strony społeczeństwa, jego zaangażowanie w rozwiązywanie różnego rodzaju kwestii oraz udział w procesie decyzyjnym na różnych szczeblach. Ponadto zakłada również zwalczanie ubóstwa poprzez zwiększanie zatrudnienia, poprawę bezpieczeństwa oraz działania przeciwko dyskryminacji.

Kwestie zrównoważonego rozwoju zostaną uwzględnione na różnych poziomach wdrażania programu – horyzontalnie i indywidualnie dla projektów. Podejście horyzontalne będzie skupiało się na elementach związanych z zarządzaniem programem w kontekście strategicznej oceny przeprowadzonej dla programu, równości szans kobiet i mężczyzn ale także poprzez danie możliwości realizacji projektów wnioskodawcom w ramach priorytetów, które nastawione są na działania prośrodowiskowe. Zagadnienia zrównoważonego rozwoju będą uwzględniane i monitorowane na każdym etapie cyklu opracowania i realizacji projektu, począwszy od przygotowania wniosku, poprzez procesy oceny i realizacji projektu. Kwestie szczegółowe odnoszące się do ww. elementów zostaną szczegółowo opisane na późniejszym etapie przygotowywania dokumentów związanych z wdrażaniem programu (szczegółowego opisu osi priorytetowych, kryteriów wyboru i wytycznych).

11.2 Równość szans i niedyskryminacja

IZ RPO WL zapewni przestrzeganie horyzontalnej zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, adekwatnie do wspólnotowych wymogów polityki spójności.

Zgodnie z rozporządzeniem ramowym podjęte zostaną działania w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji w procesie przygotowywania i realizacji RPO WL 2014-2020. W ramach przygotowania i realizacji Programu w szczególności uwzględnione zostaną postanowienia *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych* oraz *Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności*.

Diagnoza społeczno – gospodarcza stanowiąca podstawę opracowania strategii wdrażania RPO WL, w szczególności uwzględnia trendy demograficzne oraz analizę sytuacji osób niepełnosprawnych. Główną grupą zagrożoną dyskryminacją, w szczególności w kontekście dostępu do rynku pracy, są osoby niepełnosprawne, stanowiące 14,3% ludności województwa (kraj 12,2%) oraz z uwagi na procesy demograficzne osoby starsze. Według danych BAEL w I kwartale 2012 roku współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych wynosił 15,6% (w kraju 17,3%), natomiast wskaźnik

zatrudnienia 13,7% (kraj 14,7%). W kontekście trendów demograficznych, w tym w aspekcie sytuacji na rynku pracy należy uwzględnić również sytuacje osób starszych. W województwie lubelskim zgodnie z BAEL współczynnik aktywności zawodowej osób starszych w wieku powyżej 55 lat w II kwartale 2013 roku wyniósł 26%.

W skład powołanej na etapie przygotowania Programu *Grupy roboczej ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020* weszli przedstawiciele m.in. środowisk działających na rzecz równości szans osób niepełnosprawnych.

IZ RPO WL podejmie starania, aby Komitecie Monitorującym RPO WL reprezentowane były środowiska reprezentujące osoby niepełnosprawne oraz organizacje działające na rzecz wyrównywania szans i niedyskryminacji. Zgodnie z rozporządzeniem ramowym Komitet Monitorujący RPO WL będzie rozpatrywał i zatwierdzał działania mające na celu promowanie równouprawnienia płci, równych szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych.

W zakresie interwencji współfinansowanych z RPO WL zasada równości szans i zapobiegania dyskryminacji będzie przestrzegana w sposób horyzontalny. Potrzeby grup w niekorzystnej sytuacji zostały uwzględnione na etapie tworzenia RPO WL 2014-2020 oraz będą brane pod uwagę na etapie realizacji Programu w celu umożliwienia zidentyfikowanym grupom lepszą integrację na rynku pracy i pełny udział w społeczeństwie. Zostanie zapewniony zarówno dostęp do udziału w Programie, jak i dostęp do jego efektów dla grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności dla osób niepełnosprawnych (np. poprzez jednolite wymogi dostępności, w tym rozwiązania ułatwiające dostępność osób niepełnosprawnych, do wspartej infrastruktury budynków użyteczności publicznej). IZ RPO WL podejmie działania, aby strategia komunikacji Programu uwzględniała aspekt dostępności dla osób niepełnosprawnych.

W ramach RPO WL 2014-2020 na etapie definiowania kryteriów, procedury wyboru, jak i na etapie realizacji projektów Instytucja Zarządzająca zapewni zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. W zakresie wybranych interwencji EFS w celu zapobiegania dyskryminacji przewiduje się zastosowanie kryteriów wyboru projektów, które będą preferować grupy szczególnie narażone na dyskryminację, m.in. osoby niepełnosprawne oraz osoby powyżej 50 roku życia. Dopuszcza się również możliwość wyodrębnienia określonej alokacji dedykowanej grupom defaworyzowanym. Powyższe mechanizmy mogą zostać zastosowane w szczególności w PI: 8.5, 8.7 oraz 10.1.

W ramach wszystkich PI w zakresie interwencji EFS w zapewniona będzie możliwość monitorowania w ramach wskaźników dotyczących liczby osób, udziału osób niepełnosprawnych na poziomie projektów i Programu. Ponadto zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego, w rocznych sprawozdaniach z realizacji Programu, które zostaną złożone w 2017 i 2019 roku, zostaną opisane dodatkowo konkretne działania mające na celu promowanie równouprawnienia oraz zapobieganie dyskryminacji, w tym również dostępności dla osób niepełnosprawnych i wdrożonych uzgodnień w tym zakresie. IZ RPO WL podejmie starania w celu wykorzystania wniosków z monitoringu Programu w zakresie przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji.

Szczegółowy opis realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji wobec osób z niepełnosprawnościami zostanie zawarty w *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji wobec osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 oraz w Wytycznych horyzontalnych dotyczących zasady równości szans płci i równości szans i niedyskryminacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*.

Powyższe działania, przyczynią się do promowania zasady szans oraz zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w regionie.

11.3 Równość płci

IZ RPO WL zapewni przestrzeganie horyzontalnej zasady równości szans płci, adekwatnie do wspólnotowych wymogów polityki spójności, tym samym przyczyni się do wyrównywania szans kobiet i mężczyzn oraz zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć.

Zgodnie z rozporządzeniem ramowym zapewnione zostanie promowanie równouprawnienia mężczyzn i kobiet oraz uwzględnianie problematyki płci w procesie przygotowywania i realizacji RPO WL 2014-2020 (*gender mainstreaming*).

Diagnoza społeczno – gospodarcza stanowiąca podstawę opracowania strategii wdrażania RPO WL w wybranych obszarach uwzględnia analizę sytuacji kobiet i mężczyzn. Do zdefiniowanych wyzwań regionalnych w kontekście RPO WL 2014-2020 w zakresie równości szans płci należy w szczególności niższy niż dla mężczyzn współczynnik aktywności zawodowej kobiet. Według danych BAEL w II kwartale 2013 roku współczynnik ten dla kobiet wynosił 48,5% dla mężczyzn natomiast 65,8%. Zbliżone dysproporcje występują we wskaźniku zatrudnienia kobiet i mężczyzn, który zgodnie z BAEL w analogicznym okresie dla kobiet był równy 43,2%, natomiast dla mężczyzn wynosił 59,4%. W regionie, podobnie jak i na poziomie krajowym, zidentyfikowano również niewystarczające rozwiązania w zakresie godzenia życia zawodowego i prywatnego kobiet i mężczyzn.

W ramach powołanej na etapie przygotowania Programu *Grupy roboczej ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020* reprezentowane są m.in. środowiska działające na rzecz równości szans płci.

IZ RPO WL podejmie starania, aby skład Komitetu Monitorującego RPO WL oraz powoływanych grup roboczych zapewniał zachowanie różnorodności ze względu na płeć oraz będzie dążyć do zrównoważonego pod kątem płci udziału w procesach decyzyjnych. Dodatkowo do uczestnictwa w pracach zostaną zaproszone organizacje działające na rzecz wyrównywania szans płci i niedyskryminacji. Zgodnie z rozporządzeniem ramowym Komitet Monitorujący RPO WL będzie rozpatrywał i zatwierdzał działania mające na celu promowanie równouprawnienia płci.

Biorąc pod uwagę wskazane uwarunkowania regionalne, w zakresie części Programu współfinansowanej ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie EFS, przewidziano zintegrowane podejście (*dual approach*) do równości szans kobiet i mężczyzn. W ramach wszystkich interwencji EFS, zasada równości szans płci wspierana będzie w sposób horyzontalny, a dodatkowo specyficznym działaniem (*specification*) zaplanowanym w ramach RPO WL jest realizacja PI 8.8. Interwencja zaplanowana w ramach PI 8.8 ma na celu zwiększenie aktywności zawodowej poprzez działania na rzecz równouprawnienia płci oraz godzenia życia zawodowego i prywatnego kobiet i mężczyzn. Zaplanowane działania przyczynią się do upowszechniania usług w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz osobami zależnymi w regionie, co pozwoli zwiększyć szanse na wyrównanie dostępu do zatrudnienia w regionie.

W zakresie interwencji EFS na etapie wyboru projektów przewiduje się zastosowanie mechanizmu weryfikacji zgodności z zasadą równych szans kobiet i mężczyzn (tzw. standard minimum realizacji zasady równości szans płci). Stosownie do zapisów Umowy Partnerstwa, zakłada się określenie minimalnych warunków przyjęcia projektu do realizacji. Dodatkowo adekwatnie do specyfikacji projektu, przestrzeganie zasady równości szans płci w praktyce będzie również elementem uwzględnianym na etapie monitorowania oraz kontroli projektów. W odniesieniu do działań współfinansowanych z EFS, kwestia równouprawnienia kobiet i mężczyzn będzie uwzględniana także

w ramach procesu ewaluacji. IZ RPO WL podejmie starania w celu wdrożenia rekomendacji wynikających z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych oraz wniosków z monitoringu Programu w zakresie przestrzegania zasady równości szans płci.

IZ RPO WL zapewni możliwość monitorowania na poziomie projektów i Programu wszystkich wskaźników dotyczących liczby osób z podziałem na płeć, zarówno w zakresie interwencji EFS, jak i EFRR.

Ponadto, zgodnie z wymogami rozporządzenia ramowego, w rocznych sprawozdaniach z realizacji Programu, które zostaną złożone w 2017 i 2019 roku, zostaną opisane dodatkowo konkretne działania mające na celu promowanie równouprawnienia płci oraz zapobieganie dyskryminacji.

Szczegółowy opis realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn zostanie zawarty w *Agendzie działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020 oraz w dokumencie Wytyczne horyzontalne dotyczące zasady równości szans płci i równości szans i niedyskryminacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.*

Powyższe działania, a w szczególności interwencja EFS, przyczynią się do promowania równości szans kobiet i mężczyzn oraz zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć w regionie, w tym zwłaszcza dzięki wspieraniu podejmowania aktywności zawodowej oraz upowszechniania rozwiązań w zakresie godzenia życia zawodowego z rodzinnym. W dłuższej perspektywie zaproponowane podejście uwzględniania problematyki płci może przyczynić się również do zwiększenia zatrudnienia kobiet i rozwoju ich kariery, ograniczenia segregacji na rynku pracy, jak również do zwalczania stereotypów związanych z płcią w dziedzinie kształcenia i szkolenia.

ROZDZIAŁ 12. ODDZIELNE CZĘŚCI

12.1 Duże projekty, których realizację zaplanowano w okresie programowania

Nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu zapisów rozporządzenia ramowego.

12.2 Ramy wykonania dla programu operacyjnego

Tabela. Ramy wykonania dla programu operacyjnego

Oś	Fundusz	Kategoria regionu	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru	Cel pośredni na 2018r.			Cel końcowy (2023)		
					M	K	O	M	K	O
1	EFRR	Słabiej rozwinięte	poziom kontraktacji w OP I	%	20			100		
			Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	7 533 838			50 759 903		
			Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	szt.	0,00			74,00		
2	EFRR	Słabiej rozwinięte	poziom kontraktacji w OP 2	%	50			100		
			Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	26 369 071			83 306 542		
			Powierzchnia obszaru województwa objęta cyfrową ewidencją gruntów i budynków	%	0,00			100,00		

3	EFRR	Słabiej rozwinięte	poziom kontraktacji w OP 3	%	16			100		
			Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	48 377 838			325 949 975		
			Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy	szt.	0,00			750		
4	EFRR	Słabiej rozwinięte	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	47000			108 400		
			Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	52 686 642			181 227 102		
5	EFRR	Słabiej rozwinięte	poziom kontraktacji w OP 5	%	17			100		
			Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	38 167 219			256 091 853		
			Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	0,00			161,00		
6	EFRR	Słabiej rozwinięte	poziom kontraktacji w OP6	%	50			100		
			Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	42 599 670			192 969 560		
			Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej	km	0,00			650,00		
7	EFRR	Słabiej rozwinięte	poziom kontraktacji w OP7	%	34			100		
			Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	27 289 617			112 642 250		
			Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem	szt.	0,00			42,00		
8	EFRR	Słabiej rozwinięte	poziom kontraktacji w OP 8	%	41			100		
			Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	57 515 664			304 519 989		
			Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	0,00			413,00		
9	EFS	Słabiej rozwinięte	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	os.	3230	4846	8076	8078	12119	20197
			Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	os.	-	-	1260	-	-	3158
			Kwota wydatków EFS certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	48 891 449			227 748 450		
10	EFS	Słabiej rozwinięte	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	os.	3637	4271	7908	9096	10680	19776
			Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS	os.	-	-	2268	-	-	5670
			Kwota wydatków certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	15 039 076			70 079 915		
11	EFS	Słabiej rozwinięte	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	os.	-	-	17 392	-	-	43 491
			Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	-	-	240	-	-	608
			Kwota wydatków certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	43 689 616			203 531 645		
12	EF	Słabiej rozwinięte	Liczba dzieci objętych w ramach programu zajęciami	os.	-	-	3 472	-	-	8 685

			zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej							
			Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	os.	-	-	4 100	-	-	10 251
			Kwota wydatków certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	26 003 384			121 162 942		
13	EFRR	Słabiej rozwinięte	poziom kontraktacji w OP13	%	20			100		
			Wartość wydatków certyfikowanych	EUR	43 419 759			292 544 474		
			Liczba wspartych podmiotów leczniczych	Szt.	0			32		
			Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	Szt.	0			19		

12.3 Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie programu

- I. Strona rządowa – przedstawiciel:
 1. ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego,
 2. ministra właściwego ds. rolnictwa i rozwoju wsi,
 3. ministra właściwego ds. gospodarki,
 4. ministra właściwego ds. nauki i szkolnictwa wyższego,
 5. ministra właściwego ds. środowiska i gospodarki wodnej,
 6. ministra właściwego ds. transportu, budownictwa i gospodarki morskiej,
 7. ministra właściwego ds. edukacji,
 8. ministra właściwego ds. pracy i polityki społecznej,
 9. ministra właściwego ds. administracji i cyfryzacji,
 10. ministra właściwego ds. turystyki,
 11. Lubelskiego Kuratora Oświaty.

- II. Strona samorządowa - przedstawiciel:
 1. Konwentu Powiatów Województwa Lubelskiego,
 2. Związku Gmin Lubelszczyzny – 3 przedstawicieli po jednym z:
 - Gmin miejskich,
 - Gmin wiejskich,
 - Gmin miejsko – wiejskich,
 3. Konwentu Dyrektorów Powiatowych Urzędów Pracy.

- III. Strona partnerów społecznych i gospodarczych – przedstawiciel:
 1. Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny,
 2. Lubelskiej Fundacji Rozwoju,
 3. Związku Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych,
 4. Polskiej Fundacji Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC POLAND”,
 5. Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej Zarząd Okręgowy w Lublinie,
 6. Porozumienia na rzecz rozwoju i współpracy lokalnych grup działania Województwa Lubelskiego,
 7. Polskiej Izby Firm Szkoleniowych,
 8. Polskiej Rady Organizacji Młodzieżowych,
 9. Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej – Regionalny Ośrodek w Lublinie,
 10. Fundacji Inicjatyw Menadżerskich,
 11. Federacji Funduszy Lokalnych,
 12. Lubelskiego Ośrodka Samopomocy,
 13. Lubelskiego Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych,
 14. BCC Łoża Lubelska,
 15. Lubelskiego Klubu Biznesu,
 16. Rady Przedsiębiorczości Lubelszczyzny,
 17. Regionalnej Izby Gospodarczej w Lublinie,
 18. Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Lublinie,
 19. Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych,
 20. Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”,
 21. Związku Pracodawców Ziemi Lubelskiej,
 22. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie,
 23. Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie,
 24. Fundacji Środkowo-Europejski Instytut Badań nad Środowiskiem,
 25. Stowarzyszenia Forum Rewitalizacji,

26. Rady Działalności Pożytku Publicznego,
27. Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia,
28. Szkół wyższych,
29. Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć,
30. Związku Banków Polskich z siedzibą w Warszawie,
31. Wojewódzkiej Komisji Dialogu Społecznego w Lublinie,
32. Stowarzyszenia Kongres Kobiet Lubelszczyzny z siedzibą w Lublinie.

ZAŁĄCZNIKI

1. Załącznik nr 1 - *Aneks diagnostyczny do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.*
2. Załącznik nr 2 - *Informacje uzupełniające do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.*
3. Załącznik nr 3 – *Raport końcowy z ewaluacji ex-ante projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 z uwzględnieniem możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów Programu (ze streszczeniem).*
4. Załącznik nr 4 - *Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.*
5. Załącznik nr 5 – *Opinia Pełnomocnika Rządu ds. równego traktowania.*

SPIS TABEL:

Tabela. Przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych.	14
Tabela. Przegląd strategii inwestycyjnej RPO WL 2014 – 2020.....	22
Tabela. Tabela przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów ze wskazaniem wysokości rezerwy wykonania (EUR)	145
Tabela. Plan finansowy programu operacyjnego (EUR)	146
Tabela. Plan finansowy w podziale na osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionu i cele tematyczne (EUR).....	148
Tabela. Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu	149
Tabela. Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich - szacunkowa alokacja wsparcia z EFRR i szacunkowa alokacja EFS.....	151
Tabela. Przedsięwzięcia mające na celu zaspokojenie szczególnych potrzeb obszarów geograficznych/grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem.....	154
Tabela. Odpowiednie instytucje i podmioty	156
Tabela. Wykaz warunków wstępnych mających zastosowanie w programie oraz ocena ich spełnienia.....	161
Tabela. Przedsięwzięcia, jakie należy podjąć, aby spełnić mające zastosowanie ogólne warunki wstępne.....	174
Tabela. Przedsięwzięcia, jakie należy podjąć, aby spełnić mające zastosowanie tematyczne warunki wstępne.....	177
Tabela. Ramy wykonania dla programu operacyjnego	191